

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV**

Evidenčné číslo: 105003/I/2019/36069191764761092

Postavenie Španielska v rámci Európskej únie

Diplomová práca

2019

Bc. Peter Jančovič

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV**

Postavenie Španielska v rámci Európskej únie

Diplomová práca

Študijný program: Hospodárska diplomacia

Študijný odbor: Medzinárodné ekonomické vzťahy

Školiace pracovisko: Katedra medzinárodných politických vzťahov

Vedúci záverečnej práce: Mgr. Tetyana Zubro, PhD.

Bratislava 2019

Bc. Peter Jančovič

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracoval samostatne a že som uviedol všetku použitú literatúru.

Dátum: 28. 3. 2019

.....
(podpis študenta)

Pod'akovanie

Chcel by som sa pod'akovať vedúcej záverečnej práce Mgr. Tetyane Zubro, PhD. za jej cenné rady, ochotu a odbornú pomoc, ktorú mi poskytla pri písaní diplomovej práce.

ABSTRAKT

JANČOVIČ, Peter: *Postavenie Španielska v rámci Európskej únie*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta medzinárodných vzťahov; Katedra medzinárodných politických vzťahov. – Vedúci záverečnej práce: Mgr. Tetyana Zubro, PhD. – Bratislava: FMV EU, 2019, 89 s.

Cieľom diplomovej práce je vymedziť ekonomické a politické dopady vyplývajúce z členstva Španielskeho kráľovstva v Európskych spoločenstvách, resp. Európskej únii a porovnať ich s predvstupovou situáciou v štáte. Práca je rozdelená do štyroch kapitol. Obsahuje desať grafov, päť tabuliek a jeden obrázok. Prvá kapitola je venovaná všeobecnej charakteristike štátu ako jedného z členských štátov Európskej únie. Druhá kapitola obsahuje cieľ práce, čiastkové ciele, hypotézu, metodiku práce a metódy skúmania. V ďalšej časti sa charakterizuje situácia v štáte pred prístupom k Európskym spoločenstvám, prístupový proces a dôsledky tohto prístupu. Súčasťou je aj charakteristika členstva v hospodárskej a menovej únii z pohľadu Španielska. Záverečná kapitola sa zaoberá postavením štátu v zahraničných vzťahoch Európskej únie, ďalej pozíciou krajiny vo vybraných úniových politikách a niektorým iným aspektom vyplývajúcim z členstva v danom integračnom zoskupení. Výsledkom riešenia danej problematiky je preukázanie špecifického postavenia Španielskeho kráľovstva v rámci EÚ. Na jednej strane vystupuje ako veľký štát, nielen z hľadiska geografickej a ekonomickej veľkosti, ale aj z pohľadu presadzovania svojich národných záujmov. Na druhej strane, krajina profituje z výhod charakteristických pre malé štáty, čomu nasvedčuje aj fakt, že Španielsko je čistým príjemcom prostriedkov z rozpočtu Európskej únie. Súčasťou zistenia je skutočnosť, že Španielske kráľovstvo je aktívnym proeurópskym členským štátom, ktorého aktivity smerujú k riadnemu fungovaniu EÚ. Členstvo v európskych štruktúrach prispelo k ekonomickej a politickej transformácii krajiny, bolo stimulom hospodárskeho rastu, posilnenia demokratických princípov v štáte, ale taktiež symbolizovalo návrat Španielska do medzinárodných vzťahov po rokoch izolácie.

Kľúčové slová:

Španielsko, Európska únia, integrácia, členstvo

ABSTRACT

JANČOVIČ, Peter: *Position of Spain within the European Union*. – University of Economics in Bratislava. Faculty of International Relations; Department of International Political Relations. – Final thesis coordinator: Mgr. Tetyana Zubro, PhD. – Bratislava: FMV EU, 2019, 89 p.

The aim of the diploma thesis is to identify economic and political impacts arising from the membership of Kingdom of Spain in the European Communities, later in the European Union and to compare them with the pre-accession situation in the state. This thesis is divided into four chapters. It includes ten graphs, five tables and one picture. The first chapter is dedicated to general characteristics of the state as one of the member countries of the European Union. The second chapter contains objectives of the thesis, hypothesis and methodology used during writing the thesis. The next chapter characterizes situation in the state before entering the European Communities, the accession process as well as the impacts of that accession. The last chapter deals with the position of Spain within the international relations of the European Union. Furthermore, it deals with position of the country in selected European Union politics. Part of the last chapter is devoted to some other aspects resulting from the membership in the European integration. The result of the solving issue is the fact that the position of Kingdom of Spain within the European Union is specific. On the one hand, Spain acts as a big member state in terms of geographical and economic size as well as according to promoting its national interests. However, on the other hand, the state takes advantages that are typical for small countries as a fact that Spain is a net beneficiary of the EU budget. Kingdom of Spain is an active pro-European member state that activities are heading for proper functioning of the EU. The Membership in the European structures has contributed to the economic and political transformation of the country, it has stimulated economic growth and it has strengthened democratic principles in the state. However, the membership also has symbolized Spain's return to the international relations after years of isolation.

Key words:

Spain, European Union, integration, membership

Obsah

Zoznam použitých skratiek a symbolov	9
Zoznam obrázkov, grafov a tabuliek	11
Úvod	12
1 Základná charakteristika teritória.....	14
1.1 Geografické a demografické informácie o Španielsku	14
1.2 Ekonomická charakteristika štátu	15
1.3 Politický systém Španielskeho kráľovstva.....	17
1.4 Zahraničná politika štátu a jeho pozícia v medzinárodných vzťahoch	19
1.4.1 Vývoj zahraničnej politiky od občianskej vojny po moderné Španielsko	20
1.4.2 Súčasná zahraničná politika Španielska	23
1.4.3 Nástroje španielskej zahraničnej politiky	25
2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania	27
3 Vstup Španielska do Európskych spoločenstiev a eurozóny.....	29
3.1 Situácia v Európe po druhej svetovej vojne	29
3.2 Pristúpenie Španielska k Európskym spoločenstvám	30
3.2.1 Problémy predvstupovej fázy Španielska do Európskych spoločenstiev	30
3.2.2 Prístupový proces demokratického Španielska	32
3.3 Dôsledky integrácie Španielska do európskych štruktúr	35
3.4 Španielsko a hospodárska a menová únia	42
3.4.1 Plnenie maastrichtských kritérií	43
3.4.2 Vstup do eurozóny a jeho dopady	45
4 Postavenie Španielska v Európskej únii	50
4.1 Pozícia Španielska v zahraničných vzťahoch Európskej únie	50
4.1.1 Španielsko a Stredozemie	51
4.1.2 Španielsko a Latinská Amerika	55
4.2 Španielsko a vybrané politiky Európskej únie	59

4.2.1 Spoločná poľnohospodárska politika	59
4.2.2 Spoločná rybolovná politika	63
4.2.3 Spoločná dopravná politika	64
4.2.4 Rozpočet Európskej únie a Španielsko.....	67
4.3 Niektoré aspekty vyplývajúce zo španielskeho členstva v EÚ	70
4.3.1 Predsedníctvo v Rade Európskej únie	70
4.3.2 Budúcnosť Európskej únie a vnímanie EÚ verejnosťou	74
Záver	78
Zoznam použitej literatúry	81

Zoznam použitých skratiek a symbolov

CEF	Nástroj na prepájanie Európy [<i>Connecting Europe Facility</i>]
CELAC	Spoločenstvo latinskoamerických a karibských štátov [<i>Community of Latin American and Caribbean States</i>]
DPH	Daň z pridanej hodnoty
EHS	Európske hospodárske spoločenstvo
ENRF	Európsky námorný a rybársky fond
ERM	Európsky mechanizmus výmenných kurzov [<i>European Exchange Rate Mechanism</i>]
ES	Európske spoločenstvá
ESP	Španielska peseta
ETA	Baskicko a jeho sloboda [<i>Euskadi Ta Askatasuna</i>]
EÚ	Európska únia
EUROMED	Euro-stredomorské partnerstvo, resp. Barcelonský proces [<i>Euro-Mediterranean Partnership</i>]
EZVO	Európske združenie voľného obchodu
HDP	Hrubý domáci produkt
HMÚ	Hospodárska a menová únia
HND	Hrubý národný dôchodok
Komisia	Európska komisia, resp. Komisia Európskych spoločenstiev
LAC	Štáty Latinskej Ameriky a Karibiku [<i>Latin America and the Caribbean</i>]
Mercosur	Spoločný trh juhu [<i>Mercado Común del Sur</i>]
NATO	Organizácia Severoatlantickej zmluvy [<i>North Atlantic Treaty Organization</i>]
ODA	Oficiálna rozvojová pomoc [<i>Official Development Assistance</i>]
OECD	Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj [<i>Organisation for Economic Cooperation and Development</i>]
Os	Os Berlín-Rím-Tokio
OSN	Organizácia spojených národov
PP	Ľudová strana [<i>Partido Popular</i>]

PSOE	Španielska socialistická strana pracujúcich [<i>Partido Socialista Obrero Español</i>]
PZI	Priame zahraničné investície
Rada	Rada Európskej únie, resp. Rada Európskych spoločenstiev
SPP	Spoločná poľnohospodárska politika
SRP	Spoločná rybolovná politika
SZBP	Spoločná zahraničná a bezpečnostná politika Európskej únie
TEN-T	Transeurópske dopravné siete [<i>Trans-European Transport Networks</i>]
UfM	Únia pre Stredomorie [<i>Union for the Mediterranean</i>]
Únia	Európska únia
US\$	Americký dolár [<i>United States Dollar</i>]
ZO	Zahraničný obchod

Zoznam obrázkov, grafov a tabuliek

Obrázky:

<i>Obrázok 1:</i> Stredomorský koridor	66

Grafy:

<i>Graf 1:</i> Teritoriálna štruktúra ZO Španielska v rokoch 1985 a 1995	37
<i>Graf 2:</i> Vývoj HDP na obyvateľa v bežných cenách, (US\$) v rokoch 1982 až 1994.....	39
<i>Graf 3:</i> Vývoj miery nezamestnanosti (% ekonomicky aktívneho obyvateľstva).....	47
<i>Graf 4:</i> Priemerná ročná miera rastu HDP v Španielsku, eurozóne-12 a USA	48
<i>Graf 5:</i> ODA od štátov a inštitúcií EÚ smerujúca do krajín Latinskej Ameriky.....	56
<i>Graf 6:</i> Alokácia prostriedkov SPP do členských štátov EÚ za rok 2017	62
<i>Graf 7:</i> Španielske diaľnice a rýchlostné cesty v tisícoch kilometrov	65
<i>Graf 8:</i> Finančné vzťahy medzi Španielskom a Európskou úniou (2000-2016).....	68
<i>Graf 9:</i> Percentuálna alokácia prostriedkov Španielska z rozpočtu EÚ (2016)	70
<i>Graf 10:</i> Všeobecné vnímanie členstva Španielska v Európskej únii	77

Tabuľky:

<i>Tabuľka 1:</i> Populácia a rozloha Španielska v rámci Európskej únie.....	15
<i>Tabuľka 2:</i> Faktory vplyvajúce na tvorbu súčasnej zahraničnej politiky Španielska.....	26
<i>Tabuľka 3:</i> Príjmy a platby z a do rozpočtu ES ako percentuálny podiel HDP	36
<i>Tabuľka 4:</i> Hodnotenie maastrichtských kritérií v Španielsku, referenčné obdobie.....	45
<i>Tabuľka 5:</i> Španielske predsedníctva v Rade EÚ.....	71

Úvod

Európska únia je jedinečným integračným zoskupením 28 suverénnych štátov Európy. Členské krajiny sa odlišujú geografickou veľkosťou, históriou a koloniálnymi väzbami, tradíciami, rôznymi národnými záujmami, diplomatickými schopnosťami a odlišným postavením v medzinárodných vzťahoch. Napriek tomu sa tieto štáty dokázali postupne integrovať do podoby dnešnej Európskej únie, z čoho im plynú rôzne výhody, vrátane participácie na spoločnom trhu so štyrmi slobodami. Na druhej strane platí, že každý štát sa vstupom do integračného zoskupenia vzdáva časti svojej suverenity a prenáša ju na spoločné inštitúcie.

Tak sa stalo aj v prípade Španielskeho kráľovstva, ktoré sa po takmer štyroch dekádach autoritatívneho režimu a hospodárskej izolácie rozhodlo vydať cestou demokracie a obnoviť svoju pozíciu nielen v Európe, ale aj na svetovej scéne. Vstupom Španielska do Európskych spoločenstiev sa ukončuje južné rozšírenie a taktiež sa uzatvára stredomorský oblúk – *arco mediterráneo*, predstavujúci historicky významnú pobrežnú oblasť Stredozemného mora na území Španielska, Francúzska a Talianska. Španielsko, rovnako ako ostatné členské štáty Únie, disponuje svojimi špecifikami, ktoré sa odvíjajú od jeho geografickej polohy – na rozhraní dvoch kontinentov, ale tiež svojou históriou významne ovplyvnenou stretom kresťanstva a islamu. K historickým osobitostiam je potrebné zaradiť aj španielsku koloniálnu minulosť vo viacerých regiónoch sveta, z ktorých najväčší význam zohrali práve kolónie v Latinskej Amerike, resp. Iberoamerike. Aj vďaka kolonializmu sa Španielsko stalo v 16. storočí svetovou veľmocou. Tento status si štát zachoval niekoľko storočí. Uvedené faktory dodnes vplývajú na tvorbu zahraničnej politiky štátu.

Diplomová práca je zameraná na charakteristiku postavenia Španielskeho kráľovstva v Európskej únii. Konkrétne sa v nej venujeme porovnaniu ekonomickej a politickej situácii v štáte pred a následne po pristúpení do európskeho integračného projektu a europeizácii španielskych národných záujmov v rámci Únie. Diplomová práca tiež analyzuje postavenie krajiny pri tvorbe a realizácii niektorých politík EÚ.

V uplynulých rokoch EÚ čelila viacerým problémovým situáciám, vrátane finančnej a dlhovej krízy v eurozóne, migračnej krízy či Brexitu. Negatívne aspekty členstva sa šíria v radoch verejnosti omnoho rýchlejšie a intenzívnejšie ako tie pozitívne, ktoré sú často vnímané ako samozrejmosť. Aktuálnosť témy spočíva v tom, že Španielsko je členským štátom EÚ s relatívne minimálnymi euroskeptickými tendenciami a prevažujúcim proeurópskym smerovaním. Eliminácia trendu euroskepticizmu a zároveň upriamenie

pozornosti na výhody plynúce z členstva sú základným pilierom riadneho fungovania Únie a úspešného pokračovania v európskom integračnom projekte.

Skúmanej problematike sa venujú prevažne zahraniční autori. V prípade politickej dimenzie členstva Španielska v EÚ sme našli viacero relevantných zdrojov v monografii českej autorky Kateřiny Bocianové – *Evropská unie a Středomoří. Role Španělska a Francie*. Významným knižným zdrojom bola *Učebnice evropské integrace* od Lubora Lacinu a kolektívu. Pokiaľ ide o ekonomickú sféru členstva štátu v Únii, tak vhodné informácie sme získali z knihy španielskej autorky E. M. Chacón – *Economía española*, v preklade Ekonomika Španielska. Komplexnejšie spracovanie problematiky bolo skôr možné nájsť v elektronických zdrojoch a odborných a vedeckých článkoch. V slovenskej literatúre prevažuje nedostatok zdrojov k skúmanej problematike.

Predkladaná práca je rozdelená do štyroch kapitol. Prvá kapitola sa zaoberá základnou charakteristikou štátu ako jedného z viacerých členských štátov Európskej únie. Konkrétne sem zaraďujeme základnú geografickú, demografickú a ekonomickú charakteristiku spolu s politickým systémom a zahraničnou politikou štátu. Obsahom druhej kapitoly sú ciele diplomovej práce, hypotéza a využité metódy pri písaní práce.

Španielsko vstúpilo do Európskych spoločenstiev ako relatívne chudobný štát so zlou hospodárskou situáciou, ktorá bola okrem iného dôsledkom predchádzajúceho ideologického uzavretia krajiny. Predvstupovým problémom, samotnému prístúpeniu Španielska k Spoločenstvám a dôsledkom tohto prístúpenia sa venujeme v tretej kapitole. Uvádzajú sa v nej aj ďalšie stupne ekonomickej integrácie, konkrétne dokončenie spoločného trhu a budovanie hospodárskej a menovej únie a to najmä z pohľadu Španielska.

Ďalším stupňom integrácie je už len politická únia, ktorá spočíva najmä v harmonizácii zahraničnej a bezpečnostnej politiky členských štátov. Avšak toto štádium integrácie sa stalo kontroverzným medzi jednotlivými štátmi obávajúcimi sa o stratu suverenity v oblasti tvorby zahraničnej politiky a presadzovania jednotlivých národných záujmov. Exkurz do spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky Únie a pozície Španielska v nej prináša posledná kapitola. Súčasťou štvrtej kapitoly je aj postavenie Španielska vo vybraných politikách Európskej únie a niektoré ostatné aspekty vyplývajúce z členstva ako je napr. inštitút predsedníctva v Rade EÚ. Dôležité je sa pozrieť aj na vnímanie Európskej únie španielskymi vládncami elitami, ale aj širokou verejnosťou.

1 Základná charakteristika teritória

Pre bližšiu špecifikáciu postavenia Španielskeho kráľovstva v Európskej únii je dôležité najskôr vymedziť základné informácie o štáte. Prvá kapitola sa zaoberá geografickou a demografickou charakteristikou, politickým systémom štátu, súčasnou ekonomickou situáciou, zahraničnou politikou štátu a pozíciou Španielska v medzinárodných vzťahoch a svetovej politike. Uvedené skutočnosti sú charakterizované v kontexte európskej integrácie.

1.1 Geografické a demografické informácie o Španielsku

Oficiálnym názvom krajiny je Španielske kráľovstvo. Štát sa nachádza na juhozápade Európy a spolu s Portugalskou republikou a Gibraltárom (zámorské územie Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska) zaberajú územie Pyrenejského polostrova nazývaného tiež ako Iberský polostrov zo španielčiny *Península Ibérica*. Španielsko je obmývané na severe a západe krajiny Atlantickým oceánom a z východu a juhu je obmývané Stredozemným morom. Susednými krajinami sú okrem spomínaného Portugalska a Gibraltáru aj Andorrské kniežatstvo a Francúzsko na severe. Rozloha štátu predstavuje takmer 506 tisíc km², čo reprezentuje 11,5% z celkovej rozlohy Európskej únie.¹ Španielsko je po Francúzsku druhým najväčším členským štátom EÚ, pokiaľ ide o geografickú rozlohu štátu. Základné administratívne členenie rozdeľuje štát na 17 autonómnych spoločenstiev, 50 provincií, 8117 obcí a dve autonómne mestá – Ceuta a Melilla, ktoré sú španielskymi enklávami na území Maroka.² Hlavným mestom je Madrid. Medzi ďalšie významné mestá patria Barcelona, Valencia a Sevilla. Oficiálnym jazykom je španielsky jazyk – kastíľčina, ale tiež sa za spolu oficiálne jazyky považujú katalánčina, galícijčina a baskičtina.

Populácia Španielska predstavovala 46 659 302 obyvateľov, podľa údajov španielskeho Národného štatistického inštitútu k 1. januáru 2018.³ Najväčší populačný rast zaznamenalo Španielsko v 20. storočí, kedy došlo k zdvojnásobneniu počtu obyvateľov

---

¹ EURÓPSKA ÚNIA. *Rozloha a obyvateľstvo* [elektronický zdroj]. 2018. [cit. 27.10.2018]. Dostupné na: <https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/living_sk#size>

² EUROPEAN COMMITTEE OF THE REGIONS. *Division of Powers* [elektronický zdroj]. 2012. [cit. 27.10.2018]. Dostupné na: <<https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/countries/MembersLP/Spain/Pages/default.aspx>>

³ INSTITUTO NACIONAL DE ESTADÍSTICA. *Población residente en España* [elektronický zdroj]. 2018. [cit. 29.10.2018]. Dostupné na: <http://www.ine.es/dyngs/INEbase/es/operacion.htm?c=Estadistica_C&cid=1254736176951&menu=ultiDatos&idp=1254735572981>

v krajine. Za hlavné dôvody masívneho rastu počtu obyvateľov v minulom storočí možno považovať predovšetkým rozmach priemyselného sektora, ktorý bol sprevádzaný vysokou mierou urbanizácie. Ďalším dôvodom je imigrácia, predovšetkým z krajín Latinskej Ameriky, východnej Európy, ale tiež z krajín severnej a subsaharskej Afriky.⁴ Podľa počtu obyvateľov je Španielsko piatym najľudnatejším štátom Európskej únie po Nemecku, Francúzsku, Spojenom kráľovstve Veľkej Británie a Severného Írska a Taliansku. Celková populácia Európskej únie, podľa údajov Eurostat za rok 2018, predstavuje 512 647 966 obyvateľov.⁵ Na základe uvedených informácií možno skonštatovať, že populácia Španielskeho kráľovstva tvorí približne 9,10% z celkovej populácie Európskej únie.

Tabuľka 1: Populácia a rozloha Španielska v rámci Európskej únie

	Celková populácia (k roku 2018)	Rozloha (v km ²)
Európska únia	512 647 966	4 383 564
Španielske kráľovstvo	46 659 302	505 940
Percentuálne vyjadrenie	9,10	11,54

Prameň: EUROSTAT. Population on 1 January [elektronický zdroj]. 2018. [cit. 29.10.2018]. Dostupné na: <<https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tps00001>>

1.2 Ekonomická charakteristika štátu

V posledných rokoch zaznamenáva španielske hospodárstvo ekonomický rast. V roku 2017 rast HDP predstavoval 3,1%.⁶ Ide o hospodársky rast ťahaný exportom a tiež dôležitú úlohu v ňom dlhodobo zohráva cestovný ruch. Španielsko je druhou najnavštevovanejšou krajinou sveta po Francúzsku. Export španielskych tovarov a služieb mal rastúcu tendenciu počas uplynulých rokov. Viac ako 66% z celkového vývozu smerovalo do krajín Európskej únie, teda môžeme skonštatovať, že štáty EÚ sú najvýznamnejšími obchodnými partnermi Španielska.⁷ V teritoriálnej štruktúre

⁴ WORLD POPULATION REVIEW. *Spain Population 2018* [elektronický zdroj]. 2018. [cit. 5.11.2018]. Dostupné na: <<http://worldpopulationreview.com/countries/spain-population/>>

⁵ EUROSTAT. *Population on 1 January* [elektronický zdroj]. 2018. [cit. 29.10.2018]. Dostupné na: <<https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tps00001>>

⁶ MINISTERSTVO ZAHRAŇIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKYCH ZÁLEŽITOSTÍ SR. *Ekonomická informácia o teritóriu: Španielske kráľovstvo* [elektronický zdroj]. 2018, s. 2. [cit. 15.11.2018]. Dostupné na: <<https://www.mzv.sk/documents/10182/620840/%C5%A0panielsko+-ekonomick%C3%A9+inform%C3%A1cie+o+terit%C3%B3riu+2018>>

⁷ *Ibid.*

zahraničného obchodu dominujú konkrétne Francúzsko, Nemecko, Taliansko, Portugalsko a Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska. Dôvodom intenzity obchodných vzťahov Španielska s uvedenými štátmi je najmä vzájomná účasť na spoločnom trhu Európskej únie s voľným pohybom štyroch slobôd medzi krajinami, ďalej geografická blízkosť štátov a iné faktory, ako je napr. historická a kultúrna príbuznosť. Na zahraničný obchod Španielska s jeho najväčšími obchodnými partnermi možno aplikovať gravitačný model zahraničného obchodu.⁸ Podľa španielskeho Ministerstva hospodárstva, export do krajín EÚ neustále vykazuje rastúci trend. Medziročný rast španielskeho vývozu do krajín Únie sa v roku 2016 zvýšil o 4,1%, zatiaľ čo vývoz do krajín eurozóny sa zvýšil až o 4,4%. Export do ostatných štátov sveta sa zároveň znížil o 2,6% v roku 2016 a to v porovnaní s predchádzajúcim rokom.⁹

Hrubý domáci produkt Španielska za rok 2017 dosiahol hodnotu 1,166 bilióna EUR v bežných cenách, čo predstavuje približne 7,6% z celkového hrubého domáceho produktu Európskej únie, ktorý v danom roku vykazoval 15,38 bilióna EUR.¹⁰ Na základe HDP za rok 2017 je Španielsko piatou najväčšou ekonomikou Európskej únie po Nemecku, Spojenom kráľovstve Veľkej Británie a Severného Írska, Francúzsku a Taliansku. Španielsky HDP na obyvateľa v parite kúpnej sily možno definovať ako 92% z priemerného HDP na obyvateľa všetkých štátov Európskej únie.¹¹

Hlavným problémom španielskej ekonomiky zostáva dlhodobá vysoká miera nezamestnanosti, ktorá ešte do roku 2015 prekračovala 20% z celkovej pracovnej sily. Avšak štrukturálne reformy prijaté vládou v predchádzajúcom volebnom období prinášajú pozitívne výsledky. V roku 2016 bolo vytvorených viac ako pol milióna pracovných miest, tento trend pokračoval aj v nasledujúcom roku, kedy pribudlo viac ako 600 tisíc nových pracovných miest.¹² Miera nezamestnanosti v roku 2017 dosiahla úroveň 17,2% z celkovej

---

⁸ BALÁŽ, Peter a kol. *Medzinárodné podnikanie*. Bratislava: Sprint 2, 2010. s. 107. ISBN 978-84-344-4557-4.

⁹ GOBIERNO DE ESPAÑA. *Spanish External Sector and Competitiveness: Facts and Figures* [elektronický zdroj]. 2017, s. 1-3. [cit. 20.11.2018]. Dostupné na: <http://www.thespanisheconomy.com/stfls/tse/ficheros/2013/agosto/170822_SPANISH_EXTERNAL_SECTOR.pdf>

¹⁰ EUROSTAT. *Which Member States have the largest share of EU's GDP?* [elektronický zdroj]. 2018. [cit. 21.11.2018]. Dostupné na: <<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20180511-1?inheritRedirect=true>>

¹¹ EUROSTAT. *GDP per capita, consumption per capita and price level indices* [elektronický zdroj]. 2018. [cit. 21.11.2018]. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/GDP_per_capita,_consumption_per_capita_and_price_level_indices>

¹² MINISTERSTVO ZAHRAŇIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKYCH ZÁLEŽITOSTÍ SR. *Ekonomická informácia o teritóriu: Španielske kráľovstvo* [elektronický zdroj]. 2018, s. 2. [cit. 21.11.2018]. Dostupné na: <<https://www.mzv.sk/documents/10182/620840/%C5%A0panielsko+-+ekonomick%C3%A9+inform%C3%A1cie+o+terit%C3%B3riu+2018>>

pracovnej sily Španielska, čo predstavuje takmer trojnásobne vyššiu mieru nezamestnanosti ako je priemer krajín OECD – 5,8% za rok 2018.¹³ Vyššiu mieru nezamestnanosti spomedzi krajín EÚ vykazovalo po Španielsku už len Grécko. Ďalším ekonomickým problémom je vysoký verejný dlh. Vonkajšia zadlženosť dosiahla 98% z celkového HDP krajiny v roku 2017.¹⁴ Napriek skutočnosti, že pomer verejného dlhu k HDP má mierne klesajúcu tendenciu, tak potrvá ešte pomerne dlhú dobu (podľa prognóz 20 až 25 rokov), pokiaľ sa zadlženosť dostane na udržateľnú hodnotu reprezentovanú ako 60% z HDP. Podľa údajov za rok 2017, miera inflácie v Španielsku predstavuje 2%.¹⁵

Významnou črtou španielskej ekonomiky je relatívne vysoký podiel malých a stredných podnikov, ktoré tvoria nadpolovičnú väčšinu celkového HDP krajiny a taktiež zamestnávajú väčšinu španielskych pracovných síl. Dominantou sú tzv. mikrofirmy s jedným alebo dvomi zamestnancami. Pokiaľ ide o štruktúru HDP, tak významnú úlohu zohráva sektor služieb, ktorý tvorí viac ako 67% z celkového HDP krajiny. V odvetví služieb má rozhodujúcu pozíciu cestovný ruch, ktorý sa podieľa 15% na hrubom domácom produkte. Najnavštevovanejšími autonómnymi spoločenstvami štátu sú Katalánsko, Baleárske ostrovy a Kanárske ostrovy. Sektor priemyslu predstavuje 16,1% HDP. Dominantnými priemyselnými odvetviami Španielska sú ťažobný, energetický, potravinársky, automobilový, metalurgický a chemický priemysel. Poľnohospodárstvo tvorí len 2,3% z celkového HDP krajiny. Španielsko je svetovým lídrom v produkcii olivového oleja, tretím najvýznamnejším producentom vína a taktiež dôležitosť zohráva produkcia bravčového mäsa, zeleniny a ovocia, najmä citrusov.¹⁶

1.3 Politický systém Španielskeho kráľovstva

Španielske kráľovstvo je konštitučnou monarchiou s parlamentnou formou vlády, ktorej základy a princípy sú definované v Španielskej ústave z roku 1978.¹⁷ Podľa Preambuly ide o unitárny a právny štát s politickým pluralizmom, založený na sociálnych a demokratických princípoch. Oficiálnou hlavou štátu je kráľ, ktorý symbolizuje jednotu

---

¹³ OECD. *Unemployment rate* [elektronický zdroj]. 2018. [cit 25.11.2018]. Dostupné na: <<https://data.oecd.org/unemp/unemployment-rate.htm>>

¹⁴ MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ SR. *Ekonomická informácia o teritóriu: Španielske kráľovstvo* [elektronický zdroj]. 2018, s. 2. [cit. 15.11.2018]. Dostupné na: <<https://www.mzv.sk/documents/10182/620840/%C5%A0panielsko+-+ekonomick%C3%A9+inform%C3%A1cie+o+terit%C3%B3riu+2018>>

¹⁵ *Ibid.*, s. 3.

¹⁶ *Ibid.*, s. 4-6.

¹⁷ LA MONCLOA. *Spanish Constitution* [elektronický zdroj]. 2018. [cit. 2.12.2018]. Dostupné na: <http://www.lamoncloa.gob.es/documents/constitucion_inglescorregido.pdf>

a prítomnosť štátu, vykonáva arbitrážne a zmierňovacie funkcie pre riadny chod ostatných inštitúcií štátu a je najvyšším predstaviteľom Španielska v medzinárodných vzťahoch. Medzi ďalšie právomoci Koruny možno zaradiť právo zvoliť a rozpustiť parlament, podľa Ústavy zvoliť referendum, prijímať a uádzať do platnosti nové zákony, vymenovávať a odvolávať členov vlády na návrh predsedu vlády a iné. Kráľ je tiež najvyšším veliteľom ozbrojených síl. V súčasnosti je španielskym kráľom *Filip VI.*, ktorý nastúpil na trón v roku 2014.

Zákonodarná moc v krajine je reprezentovaná parlamentom, ktorý sa oficiálne nazýva *Las Cortes Generales*. Ide o dvojkomorový parlament pozostávajúci z Kongresu poslancov a Senátu. Dolná komora (Kongres poslancov) sa v súčasnom volebnom období skladá z 350 poslancov a zastupuje záujmy Španielska ako celku. Počet poslancov Kongresu nie je presne stanovený, podľa Ústavy by mal pozostávať z minimálne tristo a maximálne štyristo poslancov. V hornej komore (Senáte) je 266 senátorov, ktorí reprezentujú záujmy jednotlivých regiónov štátu. Pre španielsku politickú scénu je príznačný politický pluralizmus. V Kongrese poslancov je zastúpených trinásť politických strán, politickou stranou s najväčším počtom kresiel je Ľudová strana (*Partido popular, PP*) s počtom 137 poslancov, za ňou nasleduje Španielska socialistická strana pracujúcich (*Partido Socialista Obrero Español, PSOE*) s 85 poslancami.¹⁸ Uvedené politické strany dominujú aj v Senáte.

Vláda plní výkonnú funkciu, navrhuje zákony, vypracováva návrhy štátneho rozpočtu, riadi domácu a zahraničnú politiku štátu, civilnú a vojenskú administratívu a zabezpečuje vonkajšiu a vnútornú bezpečnosť krajiny. Na jej čele stojí predseda vlády, ktorý je spravidla predsedom víťaznej politickej strany. Súčasným predsedom vlády je *Pedro Sánchez* zo Španielskej socialistickej strany pracujúcich, ktorý vykonáva svoj mandát od júna 2018. Španielska vláda je zostavovaná v dvoch odlišných fázach. Kandidát na predsedu predkladá v prvej etape mandát vlády na posúdenie Kongresu. Ak kandidát na predsedu získa dôveru v Kongrese a súčasne ho kráľ vymenuje za predsedu vlády, tak sa začína druhá etapa, v ktorej novozvolený predseda predkladá návrhy ministrov vlády kráľovi. Výkonným orgánom španielskej vlády je Rada ministrov – *Consejo de Ministros*, ktorá pozostáva z predsedu, podpredsedu vlády a jednotlivých ministrov. Zasadnutia Rady

---

¹⁸ LA MONCLOA. *Spanish Institutions* [elektronický zdroj]. 2018. [cit. 2.12.2018]. Dostupné na: <<http://www.lamoncloa.gob.es/lang/en/espana/spanishinstitutions/Paginas/index.aspx>>

sa zvyčajne konajú jedenkrát do týždňa. Súčasná vláda je tvorená predsedom, podpredsedom a ministerským úradom a dvanástimi ministrami.¹⁹

Španielska ústava tiež garantuje právo na určitú mieru autonómie národnostiam a autonómnym spoločenstvám. Jednotlivé spoločenstvá, vrátane španielskych enkláv Ceuta a Melilla, disponujú relatívne veľkou mierou politickej a administratívnej samostatnosti. Dôsledkom tohto prerozdelenia právomocí medzi centrálnou vládou a regionálnymi vládami sa stalo Španielsko, po Nemecku, druhým najdecentralizovanejším štátom Európy. Každé spoločenstvo má vlastný štatút autonómie, ktorý upravuje činnosť a rozsah právomocí regionálnej vlády a parlamentu vo vzťahu k centrálnym inštitúciám štátu. Na základe toho možno rozlíšiť výlučné, spoločné a súbežné právomoci štátu a inštitúcií jednotlivých spoločenstiev. Štát má výlučné právomoci v medzinárodných vzťahoch, otázkach týkajúcich sa migrácie, obrany štátu a ozbrojených síl, colnej a tarifnej regulácie, zahraničného obchodu, v oblasti pozemnej dopravy a infraštruktúry, ktorá spája minimálne dve autonómne spoločenstvá a v mnohých iných oblastiach verejnej správy.²⁰

1.4 Zahraničná politika štátu a jeho pozícia v medzinárodných vzťahoch

Zahraničnopolitické smerovanie Španielska prešlo mnohými zmenami za uplynulé desaťročia. Zásadný vplyv na jej vývoj mala najmä zmena politického režimu v 70. rokoch minulého storočia z nedemokratického autoritatívneho režimu na režim demokracie. Ďalšími faktormi, ktoré významne ovplyvnili smerovanie zahraničnej politiky štátu bol vstup Španielska do európskych štruktúr, ale aj pristúpenie štátu k iným medzinárodným organizáciám. Geografická poloha Španielska zohráva podstatný význam pre tvorbu zahraničnej politiky. Vymedziť možno najmä záujmy štátu v Stredomorí, v oblasti severnej Afriky a Blízkeho východu, rovnako ako záujem o bývalé španielske kolónie v regióne Latinskej Ameriky a Karibiku.

Napriek skutočnosti, že Španielske kráľovstvo je decentralizovaným štátom, tak podľa Ústavy je riadenie zahraničnej politiky štátu a jeho postavenie v medzinárodných vzťahoch výlučnou právomocou centrálnej vlády. Avšak Ústava nedefinuje konkrétne činnosti v oblasti medzinárodných vzťahov, ktoré spadajú pod výlučnú právomoc ústrednej vlády, rovnako ako nedefinuje čo sa rozumie pod pojmom medzinárodné vzťahy. Na základe

---

¹⁹ LA MONCLOA. *Spanish Institutions* [elektronický zdroj]. 2018. [cit. 2.12.2018]. Dostupné na: <<http://www.lamoncloa.gob.es/lang/en/espana/spanishinstitutions/Paginas/index.aspx>>

²⁰ LA MONCLOA. *Spanish Constitution* [elektronický zdroj]. 2018, s. 28-29. [cit. 2.12.2018]. Dostupné na: <http://www.lamoncloa.gob.es/documents/constitucion_inglescorregido.pdf>

toho majú autonómne spoločenstvá Španielska možnosť sa aktívne zúčastňovať na zahraničnopolitických aktivitách štátu, ale tieto aktivity musia byť v súlade so zahraničnou politikou centrálnej vlády.²¹

1.4.1 Vývoj zahraničnej politiky od občianskej vojny po moderné Španielsko

Zahraničná politika Španielska po skončení občianskej vojny v Španielsku²² až do smrti generála Franca bola ideologicky ovplyvnená a realizovaná jeho vôľou.²³ Tromi hlavnými piliermi španielskeho fašizmu vedeného generálom Franciscom Francom, nazývaného tiež ako *frankizmus*, boli cirkev, armáda a fašistická politická strana Falanga. Španielska zahraničná politika bola ovplyvnená antikomunistickými a antiliberálnymi tendenciami a sympatizovaním s krajinami Osi, počas druhej svetovej vojny.²⁴ Koniec druhej svetovej vojny znamenal porážku fašizmu a tiež začiatok negatívneho vnímania Španielska v medzinárodných vzťahoch.

Španielsku nebolo umožnené vstúpiť do Organizácie pre európsku hospodársku spoluprácu, v ktorej členstvo bolo podmienkou pre získanie prostriedkov z Marshallovho plánu. Uvedené skutočnosti viedli k postupnej izolácii krajiny. V povojnovom období išlo o ideologickú izoláciu štátu, ktorej hlavná myšlienka spočívala v presvedčení o sebestačnosti krajiny a v propagovaní výhod, ktoré so sebou táto izolácia prináša. Realitou však bola zhoršujúca sa hospodárska situácia vyvolaná autarkiou, ktorá bola vážnou prekážkou ekonomického rozvoja štátu. Španielsko spolupracovalo len s Argentínou, na základe lojality a priateľstva medzi Francom a Perónom. Argentína exportovala do Španielska pšenicu a iné nedostatkové komodity.²⁵

Francúzska vláda na čele s generálom de Gaulle bola antagonistická voči španielskej vláde riadenej Francom. Podobný postoj k tejto vláde zdieľali aj ostatné západné európske štáty spolu so Spojenými štátmi americkými, ale tiež aj Sovietsky zväz. Latinskoamerické krajiny taktiež nesympatizovali s režimom Franca, s výnimkou už spomínanej Argentíny.²⁶

---

²¹ GILLESPIE, Richard – RODRIGO, Fernando – STORY, Jonathan. *Las relaciones exteriores de la España democrática*. Madrid: Alinza Editorial, 1995. s. 171. ISBN 84-206-2831-X.

²² Španielska občianska vojna prebiehala v rokoch 1936-1939 medzi ľavicovými republikánmi a nacionalistami.

²³ CHACÓN, Elvira Martínez. *Economía española*. Barcelona: Ariel Economía, 2009. s. 128. ISBN 978-84-344-4557-4.

²⁴ POLACK, Benny – HUNTER, Graham. *The Paradox of Spanish Foreign Policy, Spain's International Relations from Franco to Democracy*. Londýn: Pinter Publisher, 1987. s. 4-7. ISBN 0-86187-468-4.

²⁵ *Ibid.*, s. 13-14.

²⁶ *Ibid.*

Dôkazom medzinárodnej izolácie Španielska bolo aj jeho neprijatie medzinárodným spoločenstvom za zakladajúceho člena Organizácie Spojených národov.

Situácia sa začala meniť v päťdesiatich rokoch 20. storočia, kedy sa Španielsko začalo čiastočne angažovať na medzinárodnej scéne. Hlavným dôvodom zmeny zahraničnopolitickej orientácie bola zlá hospodárska situácia v krajine. Významnú úlohu zohrali tiež politické dôvody a potreba spojenectva zo strany západných štátov počas studenej vojny. Taktiež došlo k interným zmenám a to k čiastočnej dezideologizácii režimu založeného na ideí sebestačnosti. Krokom vpred bolo aj vymenovanie nového ministra hospodárstva, ktorý v predošlom období pôsobil ako univerzitný profesor, bez kontaktov s Falangou.²⁷ Španielsko podpísalo bilaterálnu zmluvu so Spojenými štátmi americkými o poskytovaní pomoci v roku 1950, ďalej zmluvu s Vatikánom z roku 1953 a následne bol štát prijatý v roku 1955 do Organizácie spojených národov.²⁸

Francova zahraničná politika bola založená na nožnej konfrontácii a vzájomnom mocenskom súperení. V roku 1956 bola vyhlásená nezávislosť Maroka, ktorá znamenala oficiálny koniec španielskej správy nad časťou krajiny. Súčasťou Španielska zostali dve autonómne mestá nachádzajúce sa geograficky na území Maroka – Ceuta a Melilla. Tieto mestá boli časťou príčinou rôznych konfrontácií medzi oboma krajinami. Napriek tomu, možno vo všeobecnosti vzťahy Španielska s arabskými štátmi počas éry Franca považovať za relatívne priaznivé. To však neplatilo pre bilaterálne vzťahy s Izraelom, ktorého existenciu Španielsko neuznalo počas celej vlády generála Franca.²⁹ Väzby s krajinami Latinskej Ameriky a Karibiku sú v ďalšom období Francovej vlády hodnotené kladne. Jedným z dôvodov pozitívnych vzťahov je tzv. post-koloniálny syndróm, založený na vzájomnej solidarite, oddanosti krajín a potrebe určitej kompenzácie, ale tiež na ich spoločnej kultúre, náboženstve a podobnom historickom vývoji počas niekoľkých storočí španielskej nadvlády. Tieto faktory viedli k vytvoreniu špeciálneho vzťahu medzi Španielskom a štátmi daného regiónu. Franco udržiaval privilegované vzťahy najmä s Kubou a krajinami Strednej Ameriky.³⁰

K výraznej zmene zahraničnopolitického smerovania Španielska došlo po smrti generála Franca v roku 1975. Španielsko začalo s procesom demokratizácie krajiny a taktiež

---

²⁷ CHACÓN, Elvira Martínez. *Economía española*. Barcelona: Ariel Economía, 2009. s. 128-130. ISBN 978-84-344-4557-4.

²⁸ BOCIANOVÁ, Kateřina. *Evropská unie a Středomoří: Role Španělska a Francie*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2015. s. 184. ISBN 978-80-246-3072-4.

²⁹ *Ibid.*, s. 185.

³⁰ POLACK, Benny – HUNTER, Graham. *The Paradox of Spanish Foreign Policy, Spain's International Relations from Franco to Democracy*. Londýn: Pinter Publisher, 1987. s. 81. ISBN 0-86187-468-4.

sa usilovalo o znovuzískanie svojej pozície v medzinárodných vzťahov. K tomu dochádzalo prostredníctvom uzatvárania diplomatických stykov s krajinami, s ktorými tieto vzťahy neboli nadviazané alebo boli zrušené počas diktatúry Franca, ale tiež integrovaním štátu do viacerých štruktúr. V roku 1982 Španielsko vstúpilo do Organizácie Severoatlantickej zmluvy.³¹ V nasledujúcich rokoch, konkrétne 1. januára 1986, Španielsko sa stáva členom Európskych spoločenstiev a nadväzuje diplomatické vzťahy s Izraelom.³² Španielsko si dokázalo udržať pozitívne styky s Izraelom a zároveň aj s arabskými krajinami. Dôkazom týchto vzťahov bolo aj usporiadanie konferencie týkajúcej sa konfliktu na Blízkom východe, ktorá sa konala v Madride a za účasti predstaviteľov Izraelu a arabských štátov.

Zahraničná politika Španielskeho kráľovstva po roku 1975 bola definovaná konkrétnou vládou a jej prioritami. Piliere španielskej vonkajšej politiky môžeme zhrnúť do nasledujúcich tradičných oblastí záujmu – Európa, Stredomorská oblasť, Latinská Amerika a Maghreb. V roku 1996 sa predsedom španielskej vlády stal *José María Aznar*, predstaviteľ Ľudovej strany, ktorého politika priniesla zmeny v tradičnom zahraničnopolitickom smerovaní krajiny. Aznar sympatizoval a úzko spolupracoval so Spojenými štátmi americkými. Tento vzťah bol demonštrovaný podporou americkej invázie do Iraku v roku 2003.³³ Dôsledkom konania španielskej vlády bolo najmä ochladenie vzťahov s niektorými arabskými štátmi a zároveň posilnenie vzťahov s Izraelom.

V období po teroristických útokoch v Madride z roku 2004 sa do čela vlády dostáva opäť Španielska socialistická strana pracujúcich vedená *Josém Zapaterom*. Jeho primárnym rozhodnutím bolo stiahnutie španielskeho vojska z Iraku. Ďalšou prioritou vlády Zapatera bol boj so svetovou chudobou. Španielske výdavky na rozvojovú pomoc predstavovali približne 0,7% HDP, čím sa v danom období Španielsko priblížilo k štátom s vysokým podielom rozvojovej pomoci na HDP. Kľúčovou témou tohto obdobia bolo riešenie nielen medzinárodného terorizmu, ale aj terorizmu nachádzajúceho sa vo vnútri krajiny, konkrétne išlo o teroristickú skupinu ETA. Zahraničná politika sa tiež usilovala o harmonizáciu záujmov založených na udržiavaní priaznivých vzťahov s arabskými štátmi a židovským štátom zároveň. Španielsko udržiavalo priateľské vzťahy s Tureckom a podporovalo ho v prístupovom procese do európskych štruktúr.³⁴

---

³¹ BOCIANOVÁ, Kateřina. *Evropská unie a Středomoří: Role Španělska a Francie*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2015. s. 186. ISBN 978-80-246-3072-4.

³² *Ibid.*

³³ *Ibid.*

³⁴ BOCIANOVÁ, Kateřina. *Evropská unie a Středomoří: Role Španělska a Francie*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2015. s. 187-190. ISBN 978-80-246-3072-4.

Španielska ekonomika bola v značnej miere ovplyvnená finančnou krízou z roku 2008. Táto kríza so sebou priniesla určité zmeny v španielskom zahraničnopolitickom smerovaní. Vonkajšia politika kráľovstva sa zamerala viac na zahraničné vzťahy, ktoré môžu priniesť krajine ekonomické výhody a to v čo najkratšom časovom horizonte. Politiky štátu boli dôkladne prehodnotené a pre niektoré z nich boli zredukované prostriedky zo štátneho rozpočtu. To platilo aj pre financie smerujúce do oblasti rozvojovej pomoci. Prioritou novej vlády sa stala hospodárska diplomacia a dôležitou úlohou orgánov štátu pre zahraničné styky bolo hľadanie a nadväzovanie vzťahov s novými obchodnými partnermi a aktívne prepájanie španielskej podnikateľskej sféry so zahraničím. Jedným z nástrojov na dosiahnutie týchto cieľov bola aj aktívna propagácia krajiny v zahraničí, s cieľom zvýšiť prílev zahraničného kapitálu do krajiny, ale tiež so zámerom posilnenia cestovného ruchu v Španielsku.

1.4.2 Súčasná zahraničná politika Španielska

Španielsko ako člen Európskej únie sa aktívne podieľa na tvorbe a realizácii spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky – SZBP, ktorej cieľom je vystupovanie na medzinárodnej scéne jedným hlasom. Napriek tomu, členské štáty naďalej disponujú suverenitou v otázkach zahraničnej politiky z dôvodu špecifickosti a svojbytnosti tejto politiky.³⁵ Ako príklad nejednotného zahraničnopolitického konania možno uviesť otázku uznania Kosova, kedy členské štáty Európskej únie konali rôznorodo. Niektoré európske štáty uznali Kosovo ihneď po vyhlásení jeho samostatnosti, iné štáty čakali na vyjadrenie EÚ a zvyšné štáty, ako napríklad Španielsko, oficiálne odmietli uznať existenciu Kosova ako samostatného štátu.³⁶

Španielsko je aktívnym členom podporujúcim rozvoj SZBP a to najmä prostredníctvom poskytovania kapacít pre civilné misie a vojenské operácie Európskej únie v tretích krajinách. Na základe výsledkov prieskumu Eurobarometra z jari 2018, väčšina Španielov hlasovala v prospech spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky Európskej únie. Dôvodom bolo presvedčenie, že táto politika má väčšiu váhu ako bezpečnostná a obranná politika jednotlivých štátov na medzinárodnej scéne. V percentuálnom vyjadrení, 82% respondentov odpovedalo v prospech spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky v rámci

---

³⁵ LACINA, Lubor a kol. *Učebnice evropské integrace*. Brno: Barrister & Principal, 2011. s. 287. ISBN 978-80-87474-31-0.

³⁶ *Ibid.*

EÚ. Španielsko sa tak zaradilo medzi osem členských štátov s najvyšším percentuálnym podielom pro-európskej orientácie v otázkach spoločnej bezpečnosti.³⁷

Dlhodobou a tradičnou prioritou španielskej zahraničnej politiky sú tiež krajiny severoafrického regiónu nazývaného Maghreb. Hlavnými faktormi vplyvujúcimi na vzťahy Španielska s krajinami Maghrebu sú predovšetkým geografická blízkosť teritórií, historické väzby, hospodárska a kultúrna výmena, ale tiež význam zohráva migrácia obyvateľov medzi krajinami. V súčasnom období krajiny spolupracujú v oblastiach týkajúcich sa medzinárodnej bezpečnosti a terorizmu, rybárstva a migračných tokov plynúcich z krajín alebo cez krajiny Maghrebu do Európy. Vzťah Španielska s Marokom zohráva význam aj pre Európsku politiku susedstva. Maroko je považované za najvyspelejší južanský susedný štát EÚ. Dôkazom toho bolo aj prijatie Akčného plánu EÚ-Maroko na obdobie rokov 2010-2017. Štatút plánu bol podpísaný v Granade v roku 2008, počas španielskeho predsedníctva v Rade Európskej únie.³⁸

Španielsko sa vstupom do Európskej únie stalo kľúčovým aktérom vo vzťahoch medzi Európskou úniou a štátmi Latinskej Ameriky. Spolu s Portugalskom ovplyvňujú tvorbu európskej politiky pre Latinskú Ameriku.³⁹ Španielsko tiež zohráva významnú úlohu v hospodárskom rozvoji daného regiónu. Španielsko má dominantnú pozíciu medzi členskými krajinami Európskej únie v prípade priamych zahraničných investícií smerujúcich z EÚ do Latinskej Ameriky a Karibiku.⁴⁰ PZI predstavujú transfer vedomostí a technológie, zavádzajú inovačné trendy, vytvárajú nové pracovné pozície a tým prispievajú k ekonomickému rozvoju daného regiónu.

Štát kladie dôraz na politickú stabilitu a šírenie demokratických hodnôt v latinskoamerických krajinách prostredníctvom rozvojovej politiky a spolupráce. Španielska vláda podporuje medzinárodnú integráciu v rámci daného regiónu a dôraz sa kladie na multilateralizmus a politický dialóg. *Iberoamerický summit* je fórum na najvyššej politickej úrovni a na úrovni ministrov zahraničných vecí latinskoamerických a niektorých

---

³⁷ EUROPEAN COMMISSION. *Standard Eurobarometer 89, Spring 2018* [elektronický zdroj]. 2018, s. 10. [cit. 20.12.2018]. Dostupné na: <<http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/>>

³⁸ MINISTERIO DE ASUNTOS EXTERIORES, UNIÓN EUROPEA Y COOPERACIÓN. *Spain and the Maghreb* [elektronický zdroj]. 2019. [cit. 7.1.2019]. Dostupné na: <<http://www.exteriores.gob.es/Portal/en/PoliticaExteriorCooperacion/UnionEuropea/Paginas/PoliticaExteriorSeguridadComun.aspx>>

³⁹ MINISTERIO DE ASUNTOS EXTERIORES, UNIÓN EUROPEA Y COOPERACIÓN. *Spain in Ibero-America* [elektronický zdroj]. 2019. [cit. 7.1.2019]. Dostupné na: <<http://www.exteriores.gob.es/Portal/en/PoliticaExteriorCooperacion/Iberoamerica/Paginas/EspEnIberoamerica.aspx>>

⁴⁰ CALDERÓN, Álvaro a kol. *Foreign Direct Investment in Latin America and the Caribbean*. Santiago: United Nations, 2018. s. 171. ISBN 978-92-1-121993-7.

karibských štátov, za účasti Španielska a Portugalska. Účelom participácie Španielska a Portugalska je prispievať k socioekonomickému rozvoju v regióne. Ide o spoluprácu medzi krajinami juh-juh v troch hlavných oblastiach – kultúra, vedomosti a sociálna súdržnosť.⁴¹

1.4.3 Nástroje španielskej zahraničnej politiky

Dôležitým aktérom pre realizáciu rozvojovej politiky štátu je Španielska agentúra pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu. Dôraz sa kladie na pomoc spočívajúcu v boji proti chudobe, zabezpečení základných potrieb populácie, ochrane životného prostredia, podpore rodovej rovnosti a udržateľného rastu.⁴² Základné nástroje rozvojovej pomoci možno v zásade rozdeliť do dvoch skupín a to na finančné a vecné. Fond na podporu rozvoja je jedným z hlavných španielskych nástrojov finančnej rozvojovej pomoci. Ďalším spôsobom je tzv. programová pomoc, ktorá je založená na kooperácii pri plnení rozvojového plánu, resp. programu konkrétnej partnerskej krajiny.⁴³

Ďalším dôležitým nástrojom španielskej zahraničnej politiky je hospodárska diplomacia založená na spolupráci rôznych verejných subjektov s právomocami v tejto oblasti. Cieľom je prispievať k hospodárskemu rastu a vytváraniu pracovných miest, zvýšiť export, prílev zahraničného kapitálu do krajiny a podporovať cestovný ruch. Významnou súčasťou je aj proces internacionalizácie veľkých španielskych spoločností. Tento proces je kľúčovým elementom pre ekonomický rozvoj ostatných firiem v krajine, najmä malých a stredných podnikov, ktoré sú neodmysliteľnou súčasťou španielskeho hospodárstva.

V kultúrnej oblasti sa okrem iného kladie dôraz na španielsky jazyk, ktorý je oficiálnym jazykom Španielska a mnohých iných štátov sveta – bývalých kolónií. Ide o svetový jazyk, jeden zo šiestich úradných jazykov OSN. Z dôvodu rozširovania a propagácie španielskeho jazyka a kultúry španielsky hovoriacich krajín bol vytvorený Cervantesov inštitút. Inštitút plní dve základné funkcie, podporuje štúdium a používanie španielskeho jazyka a prispieva k šíreniu kultúrneho dedičstva hispánskej populácie.⁴⁴

---

⁴¹ SECRETARÍA GENERAL IBEROAMERICANA. *La Cooperación Iberoamericana* [elektronický zdroj]. 2018. [cit. 12.1.2019]. Dostupné na: <<https://www.segib.org/cooperacion-iberoamericana/>>

⁴² MINISTERIO DE ASUNTOS EXTERIORES, UNIÓN EUROPEA Y COOPERACIÓN. *Development Cooperation* [elektronický zdroj]. 2019. [cit. 9.1.2019]. Dostupné na: <<http://www.exteriores.gob.es/Portal/en/PoliticaExteriorCooperacion/CooperacionAlDesarrollo/Paginas/Inicio.aspx>>

⁴³ MINISTERIO DE ASUNTOS EXTERIORES, UNIÓN EUROPEA Y COOPERACIÓN. *Modalidades e instrumentos de cooperación* [elektronický zdroj]. 2019. [cit. 15.1.2019]. Dostupné na: <<http://www.aecid.es/EN/aecid/modalities-and-instruments-of-cooperation>>

⁴⁴ INSTITUTO CERVANTES. *La institución* [elektronický zdroj]. 2019. [cit. 19.1.2019]. Dostupné na: <<https://espanaglobal.gob.es/en/about-global-spain>>

V marci 2014 bol prijatý zákon o štátnej zahraničnej činnosti a službe, ktorého primárnou úlohou je zosúladiť španielske zahraničnopolitické smerovanie so smerovaním Európskej únie a Európskej služby pre vonkajšiu činnosť. Snahou je tiež zharmonizovať zahraničnú politiku na štátnej úrovni s činnosťou regionálnych vlád.⁴⁵ Podľa dokumentu majú tradičné piliere španielskej zahraničnej politiky naďalej svoju dominanciu, ale majú byť prispôsobené novým zmenám, ktoré so sebou prináša globalizácia, zmeny v mocenskej rovnováhe a kríza multilateralizmu. Tieto zmeny a z nich vyplývajúce dôsledky pre tvorbu zahraničnej politiky Španielska sú zhrnuté v tabuľke č. 2.

Tabuľka 2: Faktory vplývajúce na tvorbu súčasnej zahraničnej politiky Španielska

<i>Faktor:</i>	<i>Dôsledok pre tvorbu zahraničnej politiky:</i>
Globalizácia.	Ekonomický, sociálny, demografický a kultúrny, finančný a inštitucionálny, interdependencia.
Mocenská rovnováha.	Prechod k multipolarite, rastúca sila a vplyv neštátnych aktérov, geopolitické usporiadanie.
Kríza multilateralizmu.	Neschopnosť nadnárodných inštitúcií efektívne a včas reagovať na globálne výzvy, legitimita verzus účinnosť inštitúcií.

Prameň: MINISTERIO DE ASUNTOS EXTERIORES Y COOPERACIÓN. Strategy for External Action [elektronický zdroj]. 2015, s. 20-29. [cit. 17.1.2019]. Dostupné na: <<http://www.exteriores.gob.es/Portal/es/SalaDePrensa/Multimedia/Publicaciones/Documents/ESTRATEGIA%20DE%20ACCION%20EXTERIOR%20ingles.pdf>>

Ako ďalší faktor, ktorý negatívne ovplyvnil zahraničnopolitické smerovanie Španielska, možno uviesť Globálnu finančnú krízu z roku 2008. Španielsko zastáva názor, že dlhodobým riešením kríz musí byť inštitucionálne posilnenie EÚ s hospodárskou vládou, ktorá sa bude venovať trom cieľom – makroekonomickej disciplíne, určitému stupňu finančnej solidarity a implementácii štrukturálnych reforiem.⁴⁶

⁴⁵ LA MONCLOA. *Foreign Policy* [elektronický zdroj]. 2017. [cit. 21.1.2019]. Dostupné na: <<http://www.lamoncloa.gob.es/lang/en/espana/st17/foreignpol/Paginas/index.aspx>>

⁴⁶ MINISTERIO DE ASUNTOS EXTERIORES Y COOPERACIÓN. *Strategy for External Action* [elektronický zdroj]. 2015, s. 38. [cit. 17.1.2019]. Dostupné na: <<http://www.exteriores.gob.es/Portal/es/SalaDePrensa/Multimedia/Publicaciones/Documents/ESTRATEGIA%20DE%20ACCION%20EXTERIOR%20ingles.pdf>>

2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania

Hlavným cieľom diplomovej práce je vymedziť ekonomické a politické dopady vyplývajúce z členstva Španielskeho kráľovstva v Európskych spoločenstvách, resp. Európskej únii a porovnať ich s predvstupovou situáciou v štáte.

Pre dosiahnutie hlavného cieľa sme si stanovili niekoľko parciálnych cieľov. Jedným z čiastkových cieľov je identifikovať hlavné problémy krajiny pred pristúpením k európskym štruktúram a následne ich riešenie v rámci Spoločenstiev. Ďalším čiastkovým cieľom je vymedziť ekonomické a iné dôsledky vyplývajúce z členstva Španielska v Európskej menovej únii. Nasledujúcim parciálnym cieľom je identifikovať základné tendencie španielskej zahraničnej politiky a presadzovanie národných záujmov štátu v kontexte spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky Európskej únie. Ďalším čiastkovým cieľom je preskúmať pozíciu štátu pri realizácii a tvorbe vybraných spoločných úniových politík a taktiež analyzovať rozpočtovú bilanciu štátu vo vzťahu k rozpočtu Únie.

V rámci diplomovej práce sme si určili hypotézu – *Španielske kráľovstvo je aktívnym pro-európskym členským štátom, ktorého aktivity smerujú k riadnemu fungovaniu EÚ*. Platnosť, resp. neplatnosť hypotézy je súčasťou záveru práce.

Pre dosiahnutie čiastkových cieľov a následne naplnenie celkového cieľa práce bolo potrebné si naštudovať množstvo prevažne zahraničnej literatúry, vzhľadom k absencii relevantných zdrojov v materinskom jazyku. Informácie vzťahujúce sa na skúmanú problematiku sme čerpali primárne z literatúry v anglickom, španielskom a českom jazyku. Z dôvodu dynamickosti a potreby aktualizácie údajov je v práci použité množstvo elektronických zdrojov, ktoré dopĺňali knižné zdroje naštudovanej literatúry. V kategórii elektronických zdrojov dominujú okrem vedeckých článkov aj internetové stránky oficiálnych štátnych inštitúcií Španielska, európskych inštitúcií a internetové stránky medzinárodných organizácií. Dôležitým zdrojom boli aj politologické časopisy a vedecké časopisy týkajúce sa medzinárodných ekonomických a politických vzťahov. Podstatnou náležitosťou práce sú aj číselné údaje slúžiace k lepšiemu pochopeniu problematiky, ktoré sme získavali prevažne zo štatistických databáz.

V diplomovej práci je použitých niekoľko metód skúmania, medzi ktorými prevládajú teoretické všeobecné metódy a to metóda analýzy, syntézy, indukcie a dedukcie. Najdôležitejšou metódou práce je analýza, konkrétne analýza jednotlivých dimenzií členstva štátu v Únii, prostredníctvom ktorej sme sa usilovali o naplnenie parciálnych cieľov. Pomocou syntézy zistených poznatkov sme sa pokúsili dopracovať k hlavnému cieľu

diplomovej práce, ktorý spočíva v komplexnejšom pohľade na problematiku. Význam zohrala aj metóda komparácie rôznych javov súvisiacich predovšetkým so situáciu v štáte pred pristúpením k Európskym spoločenstvám a následne počas členstva v európskych štruktúrach. Štatistické metódy sú taktiež neodmysliteľnou súčasťou práce, prostredníctvom práce s rôznymi databázami a inými číselnými údajmi sme vytvorili niekoľko grafov a tabuliek a zároveň sme mohli kvantifikovať niektoré teoretické zistenia.

3 Vstup Španielska do Európskych spoločenstiev a eurozóny

3.1 Situácia v Európe po druhej svetovej vojne

Napriek faktu, že myšlienky európskej integrácie majú svoje korene už v stredoveku, tak európska integrácia sa začína postupne budovať až po druhej svetovej vojne. Motiváciou pre jej vytvorenie boli najmä dlhotrvajúce vojny, ktoré negatívne ovplyvnili hospodársku, demografickú, ale aj politickú situáciu na kontinente. Integračné myšlienky sú spojené so *Schumanovou deklaráciou*, ktorej základným pilierom bolo vytvorenie spoločného trhu krajín s významnými strategickými komoditami – uhlím a oceľou. Podriadenie produkcie, dodávok a zásobovania spoločného trhu s týmito surovinami nadnárodným orgánom sa malo stať zárukou mierových vzťahov medzi členskými štátmi. Na základe deklarácie sa európska integrácia nevytvorí naraz, ale postupne, počnúc spoločným trhom s uhlím a oceľou.⁴⁷

Európska integrácia bola od začiatku budovaná na princípoch a hodnotách demokracie, rovnosti, slobody, ľudských právach a na trhovom liberalizme. Do európskych štruktúr mohli teda prísť iba štáty, ktoré spĺňali určité kritéria, ktoré môžeme rozdeliť na politické, ekonomické a právne. Politické podmienky členstva sú hodnotené na základe stability inštitúcií garantujúcich demokratické hodnoty, zatiaľ čo tie ekonomické spočívajú v trhovom hospodárstve, založenom na konkurencii. V neposlednom rade treba uviesť právne kritéria, ktoré predstavujú povinnosť nového členského štátu podriaďovať vnútroštátny právny systém európskej jurisdikcii.⁴⁸ Nesúlad hodnôt a nedemokratický autoritatívny režim generála Franca v Španielsku boli hlavnou príčinou nespôsobilosti Španielska stať sa súčasťou európskeho integračného procesu. Taktiež Španielsko, Portugalsko a Grécko boli hospodársky najmenej rozvinutými štátmi v Európe, mimo komunistického bloku.

Ako alternatívu k Európskemu hospodárskemu spoločenstvu možno považovať vznik Európskeho združenia voľného obchodu v roku 1960.⁴⁹ Rozdiel medzi danými európskymi integráciami spočíva aj v podmienkach členstva. V prípade EZVO, politický režim členského štátu nezohrával významnú úlohu a preto sa členmi mohli stať aj štáty s nedemokratickým politickým systémom. Pôvodným členským štátom bolo aj napr. Portugalsko, ale Španielsko do Európskeho združenia voľného obchodu nikdy nevstúpilo. Španielsko tak nemohlo profitovať z výhod plynúcich z členstva vo vtedajších integračných

---

⁴⁷ LACINA, Lubor – STREJČEK, Petr – BLÍŽKOVSKÝ, Petr. *Učebnice evropské integrace*. Brno: Barrister & Principal, 2016. s. 14-23. ISBN 978-80-7485-104-9.

⁴⁸ EVROPSKÁ UNIE. *Rozšíření* [elektronický zdroj]. 2015. [cit. 24.1.2019]. Dostupné na: <https://europa.eu/european-union/topics/enlargement_cs>

⁴⁹ LACINA, Lubor a kol. *Učebnice evropské integrace*. Brno: Barrister & Principal, 2011. s. 48. ISBN 978-80-87474-31-0.

projektoch v Európe. Práve naopak, liberalizačné a integračné tendencie boli substituované ekonomickou izoláciou – autarkiou, počas niekoľkých rokov.

3.2 Pristúpenie Španielska k Európskym spoločenstvám

3.2.1 Problémy predvstupovej fázy Španielska do Európskych spoločenstiev

Hlavné problémy brániace pristúpeniu Španielska do Európskych spoločenstiev možno rozdeliť na politické, ekonomické a regionálne problémy. Politické problémy už boli spomenuté v predchádzajúcej časti. V podstate majú svoje jadro v nedemokratických princípoch v štáte počas autoritatívneho režimu generála Franca. Franco sa za svojej éry usiloval o šírenie verejnej mienky založenej na hrdosti španielskeho národa, ktorý bol podľa neho odlišný od západných európskych štátov.⁵⁰ Na základe čoho možno k politickým príčinám pridať aj dôvody ideologické, odvíjajúce sa od presvedčenia vládnucej elity. Príležitosť Španielska pre vstup do Európskych spoločenstiev sa naskytla až po smrti generála Franca v roku 1975 a po následnej transformácii krajiny k demokracii. K tomu značne dopomohlo aj prijatie Španielskej ústavy v roku 1978. Demokratická transformácia predstavovala nevyhnutnú a najpodstatnejšiu podmienku pre vstup Španielska do Európskych spoločenstiev.

Ekonomické problémy spočívali v hospodárskej zaostalosti krajiny, ktorá bola dôsledkom uzavretosti ekonomiky, ale tiež bola ovplyvnená vysokým podielom poľnohospodárskej produkcie na štruktúre hospodárstva štátu. Politická diktatúra bola sprevádzaná autarkiou a trvala takmer štyri desaťročia. Dôležitou otázkou, ktorá bola často prediskutovaná medzi ostatnými štátmi Európskych spoločenstiev, bola vysoká miera nezamestnanosti, ktorá tesne pred pristúpením Španielska k ES dosahovala až 21,6% ekonomicky aktívneho obyvateľstva. To predstavovalo takmer dvojnásobok priemernej nezamestnanosti vo vtedajších členských štátoch ES – 11%.⁵¹ Programom nových demokratických vlád boli rôzne reformy, ktoré sa usilovali reagovať na rigidnosť španielskeho trhu práce. Pristúpenie do ES tiež znamenalo liberalizáciu obchodu s členskými krajinami, postupné odstránenie tarifných i netarifných prekážok obchodu, rovnako ako nutnosť španielskych firiem čeliť zahraničnej konkurencii, na ktorú neboli spoločnosti po zmene politického režimu úplne pripravené.

---

⁵⁰ BOCIANOVÁ, Kateřina. *Evropská unie a Středomoří: Role Španělska a Francie*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2015. s. 200. ISBN 978-80-246-3072-4.

⁵¹ LIPKOVÁ, Ludmila. Španielsko a Európska únia. In: *Medzinárodné vzťahy*. Martin: Neografia, a. s., 2003, roč. 1, č. 2, s. 54-55. ISSN 1336-1562.

Na hospodársky vývoj krajiny tiež podstatne vplývali regionálne rozdiely medzi jednotlivými autonómnymi spoločenstvami. Rozdiely medzi regiónmi sa zvyšovali a to najmä v prvej polovici 80. rokov, maximálnu hranicu dosiahli tesne pred vstupom krajiny do ES v roku 1985.⁵² Najdynamickejšie sa vyvíjajúcimi a hospodársky najúspešnejšími autonómnymi spoločenstvami boli Madrid a Katalánsko, na druhej strane možno uviesť Andalúziu, Astúriu, Extremaduru, ktoré mali opačnú tendenciu.

Členské štáty ES sa obávali zhoršenia ekonomického rastu Spoločenstiev, hrozbu predstavoval aj nárast lacnej poľnohospodárskej produkcie a taktiež prílev relatívne lacnej pracovnej sily po pristúpení Španielska a ostatných krajín tzv. južného rozšírenia. Pojem južné rozšírenie predstavuje pristúpenie Španielska, Portugalska a Grécka k Európskym spoločenstvám. Tieto štáty disponovali pred ich vstupom do ES spoločnými charakteristikami ako nedemokratické režimy, hospodárska zaostalosť a poddimenzované politické vzťahy s krajinami ES.⁵³ Na druhej strane, južné rozšírenie ES predstavovalo zvýšenie rozmanitosti integrácie. V prípade Španielska išlo najmä o skutočnosti sprevádzané jeho geografickou polohou a väzbami na bývalé kolónie. Ďalším záujmom Spoločenstiev bolo posilnenie ich pozície pri tvorbe a realizácii stredomorskej politiky.

Počiatkové úsilie o integráciu Španielska do európskych štruktúr sa začalo už za éry generála Franca a to predovšetkým z ekonomických dôvodov. Jedným z nich bola obava Španielska z možného vstupu Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska do európskych štruktúr, čo by následne ohrozilo prístup španielskych exportov poľnohospodárskej produkcie na britské trhy. To sa stalo impulzom pre generála Franca, ktorý sa pokúsil o uzavretie asociačnej dohody s Európskym hospodárskym spoločenstvom v roku 1962, avšak neúspešne.⁵⁴ Po druhom pokuse, o dva roky neskôr, Komisia vypracovala tri možné scenáre budúcich španielsko-európskych vzťahov – pridruženie Španielska, obchodná dohoda alebo preferenčná dohoda medzi ES a Španielskom.⁵⁵ Iniciatíva oboch strán bola naplnená uzavretím Preferenčnej dohody medzi Španielskom a ES v roku 1970.⁵⁶ Dohoda spočívala v znižovaní ciel podľa zásady reciprocity a v postupnej eliminácii iných

---

⁵² LIPKOVÁ, Ludmila. Španielsko a Európska únia. In: *Medzinárodné vzťahy*. Martin: Neografia, a. s., 2003, roč. 1, č. 2, s. 62. ISSN 1336-1562.

⁵³ KOPPÁNOVÁ, Martina. *Španielsko – hospodársky vývoj a jeho postavenie v EÚ: diplomová práca*. Školiteľ: Vladimír Jeníček. Praha, 2011. s. 17.

⁵⁴ FIALA, Petr – PITROVÁ, Markéta. *Rozšiřování ES/EU*. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2001. s. 68. ISBN 80-210-2645-6.

⁵⁵ ROYO, Sebastián. *The Experience of Spain and Portugal in the European Union: Lessons for Latin America* [elektronický zdroj]. Miami, 2002, s. 8. [cit. 26.1.2019]. Dostupné na: <<http://aei.pitt.edu/8079/1/royoworkingpaper.pdf>>

⁵⁶ FIALA, Petr – PITROVÁ, Markéta. *Rozšiřování ES/EU*. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2001. s. 68. ISBN 80-210-2645-6.

prekážok obchodu. Avšak dohoda mala najmä z politických dôvodov čisto symbolický charakter.

3.2.2 Prístupový proces demokratického Španielska

Prioritou zahraničnej politiky novovzniknutého demokratického Španielskeho kráľovstva bol vstup do Európskych spoločenstiev a normalizácia jeho vzťahov s európskymi štátmi. Vstup do ES mal byť stimulom pre hospodársky rast, obnovenie pozitívneho vnímania Španielska v medzinárodných vzťahoch a jeho návrat na európsku politickú scénu. Nová demokratická vláda *Adolfa Suáreza* požiadala o začatie prístupových rokovaní v roku 1977.⁵⁷ Formálne rokovania o rozšírení ES začali o dva roky neskôr, dôvodom bola relatívne mladá demokracia v štáte po takmer štyroch desaťročiach diktátorského režimu. V tomto období boli obchodné vzťahy medzi Španielskom a ES upravované už spomínanou Preferenčnou dohodou z roku 1970, ktorá sa vzťahovala na obchod s priemyselnými výrobkami a prinášala viac výhod pre Španielsko ako pre krajiny ES.

Začiatkom osemdesiatych rokov prebehol v Madride pokus o štátny prevrat, ktorý bol taktiež dôkazom krehkej demokracie v znovu obnovenom kráľovstve a potvrdil skutočnosť, že Španielsko musí pokračovať v posilňovaní demokratických princípov. Uvedené udalosti negatívne ovplyvňovali vnímanie Španielska ako budúceho člena Európskych spoločenstiev. Na druhej strane si štáty ES uvedomovali nevyhnutnosť podporiť mladú demokraciu a to z dôvodu obavy o ďalšie možné nastolenie autoritatívneho režimu. Bolo takmer isté, že Španielsko má byť súčasťou integračného procesu v Európe, vzhľadom k tomu, že historicky prispelo k západnej kresťanskej koncepcii myslenia a spoločnosti dominantnej v Európe.

Oficiálny začiatok rokovaní o vstupe Španielska do Európskych spoločenstiev bol zahájený 5. februára 1979 v Bruseli. Najdiskutovanejšími a najkontroverznejšími záležitosťami sa stali poľnohospodárstvo, textilný priemysel, rybolov a voľný pohyb pracovných síl.⁵⁸ V oblasti poľnohospodárstva veľkú debatu vyvolávala otázka dôsledkov vstupu Španielska do ES na spoločnú poľnohospodársku politiku a jej financovanie zo spoločného rozpočtu. Španielska rybárska flotila bola väčšia ako rybárska flotila celej

---

⁵⁷ ROYO, Sebastián. *The Experience of Spain and Portugal in the European Union: Lessons for Latin America* [elektronický zdroj]. Miami, 2002, s. 8. [cit. 26.1.2019]. Dostupné na: <<http://aei.pitt.edu/8079/1/royoworkingpaper.pdf> >

⁵⁸ *Ibid.*, s. 17.

členskej základne ES a preto mali členské krajiny záujem o určitú limitáciu jej prístupu k spoločnej rybárskej politike ES. Najväčší problém bol zo strany Francúzska, ktoré sa obávalo španielskej konkurencie v oblasti produkcie ovocia, zeleniny a olivového oleja. Očakávalo sa zvýšenie poľnohospodárskej produkcie v rámci ES až o 30%.⁵⁹

V roku 1982 sa do vlády dostáva Španielska socialistická strana pracujúcich, na čele s *Felipem Gonzálezom*, ktorého agenda mala silné pro-európske smerovanie a taktiež dôležitou súčasťou bola snaha o modernizáciu španielskeho hospodárstva. González upriamil svoju pozornosť na upevnenie bilaterálnych vzťahov s niektorými členskými štátmi ES po tom ako si Španielsko uvedomilo, že prístupenie štátu k ES nezávisí čisto od vzťahov Madridu s Bruselom. Podľa článku 237 Zmluvy o založení EHS, podmienky prístupu nového členského štátu podliehajú dohode medzi existujúcimi členskými štátmi a kandidátskou krajinou.⁶⁰ Jednalo sa najmä o posilnenie vzťahov s Francúzskom a Nemeckom. Španielsko našlo oporu u nemeckého kancelára *Helmuta Kohla*, ktorý bol presvedčený v prospech rozšírenia ES a to z politických, ekonomických, ale tiež geopolitických dôvodov. Francúzsko nebolo stále úplne presvedčené o novom rozšírení ES aj napriek podpore zo strany Nemecka. Nakoniec, francúzsky prezident *François Mitterrand* dospel k záveru, že rozšírenie Európskeho spoločenstva smerom na juh je pre Spoločenstvo výhodnejšie ako jeho odmietnutie.⁶¹

Finálne stanovisko pozície štátov ES priniesol summit Európskej rady vo Fontainebleau v júni 1984, ktorý okrem toho, že vyriešil niektoré vnútorné problémy Spoločenstiev, ako napr. súhlas členských štátov s britským rabatom, reformu spoločnej poľnohospodárskej politiky, taktiež oznámil oficiálny dátum prístupu Španielska k ES a to konkrétne na 1. januára 1986.⁶² Španielsko sa muselo zaviazat' splniť určité podmienky stanovené členskými štátmi ES. V politickej sfére sa jednalo napríklad o britskú podmienku zrušiť blokádu Gibraltáru, ktorá existovala od roku 1969 a holandskú podmienku uznať

---

⁵⁹ ROYO, Sebastián. *The Experience of Spain and Portugal in the European Union: Lessons for Latin America* [elektronický zdroj]. Miami, 2002, s. 17. [cit. 26.1.2019]. Dostupné na: <<http://aei.pitt.edu/8079/1/royoworkingpaper.pdf>>

⁶⁰ ANIKÉEVA, Natalya E. *Política exterior de España en los siglos XX y XXI*. Moskva: MGIMO, 2011. s. 69. ISBN 978-5-9228-0614-5.

⁶¹ POWELL, Charles. *The Long Road to Europe: Spain and the European Community, 1957-1986* [elektronický zdroj]. Madrid, 2015, s. 19-20. [cit. 28.1.2019]. Dostupné na: <<https://charlespowell.eu/wp-content/uploads/2016/01/DT9-2015-Powell-Long-Road-Europe-Spain-European-Community-1957-1986.pdf>>

⁶² TSOUKALIS, Loukas. *The European Community and its Mediterranean Enlargement*. Londýn: HarperCollins Publishers, 1981. s. 147. ISBN 978-0043820308.

existenciu štátu Izrael.⁶³ Ďalší pokrok prístupového procesu priniesol summit Európskej rady v Dubline v decembri roku 1984, kedy sa podarilo desiatim štátom ES dospieť k dohode týkajúcej sa produkcie ovocia, zeleniny, vína a taktiež rybárskej produkcie v krajinách južného rozšírenia.⁶⁴ Španielska vláda s podmienkami súhlasila.

V rokoch 1984 a 1985 Európske spoločenstvá a Španielsko vypracovali zoznam záväzkov, ktoré tvorili základ asociačnej dohody.⁶⁵ Španielsku boli udelené určité výnimky, ktorými mohlo disponovať v krátkom období po vstupe do ES ako bolo napr. šesťročné prechodné obdobie pre priemyselné výrobky, ktoré malo byť pôvodne len tri roky na základe návrhu Komisie. Madrid tiež súhlasil s pätnásť ročným prechodným obdobím, počas ktorého mali španielski rybári obmedzený prístup do vôd Európskeho spoločenstva z dôvodu veľkosti španielskej rybárskej flotily. Taktiež boli zavedené kvóty vzťahujúce sa na rybársku produkciu. Z dôvodu obavy niektorých štátov ES týkajúcej sa prudkého prílevu lacných pracovných síl zo Španielska bolo zavedené sedemročné dočasné obmedzenie pohybu španielskych pracovných síl v rámci ES.

Kandidátska krajina tiež vyjadrila súhlas so zavedením dane z pridanej hodnoty existujúcej v členských štátoch a to od momentu svojho pristúpenia k Spoločenstvám. Španielsko sa tiež zaviazalo prispievaním do spoločného rozpočtu prostriedkami získanými z výberu DPH a z výberu ciel podľa jednotného colného sadzovníka ES. Výnimka z výberu uvedených daní sa týkala Kanárskych ostrovov, kde sa mal zachovať špeciálny režim tzv. slobody obchodu.⁶⁶ Španielska stratégia negociácií prispela k zredukovaniu prechodného obdobia pre poľnohospodársku a rybársku produkciu, voľný pohyb pracovných síl a elimináciu externých ciel. Názor Komisie ES na španielsku žiadosť o pristúpenie, publikovaný 31. mája 1985, v zásade vyjadril presvedčenie Komisie v prospech rozšírenia ES a taktiež vyjadril súhlas s dohodnutými provizóriami a výnimkami.⁶⁷ V závere

---

⁶³ POWELL, Charles. *The Long Road to Europe: Spain and the European Community, 1957-1986* [elektronický zdroj]. Madrid, 2015, s. 20. [cit. 28.1.2019]. Dostupné na: <<https://charlespowell.eu/wp-content/uploads/2016/01/DT9-2015-Powell-Long-Road-Europe-Spain-European-Community-1957-1986.pdf>>

⁶⁴ *Ibid.*, s. 18.

⁶⁵ ANIKÉEVA, Natalya E. *Política exterior de España en los siglos XX y XXI*. Moskva: MGIMO, 2011. s. 69. ISBN 978-5-9228-0614-5.

⁶⁶ *Ibid.*

⁶⁷ COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES. Commission Opinion of 31 May 1985 on the applications for accession to the European Communities by the Kingdom of Spain and the Portuguese Republic [elektronický zdroj]. In: *Official Journal of the European Communities*. Brusel: Legislation, 15.11.1985, roč. 28, č. L 302, s. 3. [cit. 28.1.2019]. ISSN 0378-6978. Dostupné na: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L:1985:302:FULL&from=EN>>

dokumentu je uvedený aj politicko-bezpečnostný argument v prospech nového rozšírenia, ktoré posilní zabezpečenie mieru a slobody v Európe.

Zmluva o pristúpení Španielska (oficiálne – Zmluva o pristúpení Španielska a Portugalska) bola podpísaná 12. júna 1985 a nadobudla účinnosť 1. januára 1986.⁶⁸ Španielsko sa tak stalo oficiálne členom Európskych spoločenstiev. Prijatie Španielska do ES ukončilo jeho takmer 24 ročné rokovania o pristúpení, ktoré boli iniciované ešte počas režimu generála Franca. Išlo v poradí o tretie rozšírenie ES. Vstupom štátov Pyrenejského polostrova bol dokončený proces južného rozšírenia Európskych spoločenstiev, keďže Grécko pristúpilo k ES o päť rokov skôr.

3.3 Dôsledky integrácie Španielska do európskych štruktúr

Každý štát sa vstupom do integračných štruktúr vzdáva časti svojej suverenity v prospech nadnárodných inštitúcií, teda v prospech samotnej integrácie. Tak sa stalo aj v prípade vstupu Španielska do ES. Tento vstup zásadne ovplyvnil štát takmer v každej oblasti jeho fungovania. Môžeme vymedziť ekonomické, politické, právne, inštitucionálne, sociálne a regionálne dôsledky vstupu krajiny do ES.

Španielsko patrilo po svojom vstupe do európskych štruktúr medzi chudobnejšie členské štáty Spoločenstva tzv. periférne ekonomiky, v porovnaní so zvyškom členskej základne ES. Do tejto skupiny sa zaraďovalo Španielsko, Portugalsko, Grécko a Írsko.⁶⁹ Tabuľka č. 3 zobrazuje platby a príjmy periférnych ekonomík do a z rozpočtu ES, ako percentuálny podiel HDP. Na základe uvedených informácií možno konštatovať, že Španielsko, Portugalsko, Írsko a Grécko boli v období rokov 1986 až 1993 čistými príjemcami prostriedkov rozpočtu Európskych spoločenstiev. Vstup krajiny do ES tiež poskytol možnosť čerpať prostriedky z rôznych štrukturálnych a investičných fondov. Tak sa stalo aj po zriadení Kohézneho fondu z iniciatívy Španielska, ktorého primárnou úlohou je znížiť hospodársku a sociálnu nerovnosť a zároveň podporovať trvalo udržateľný rozvoj. Uvedená štvorica štátov patrila k najväčším príjemcom jeho prostriedkov.⁷⁰

---

⁶⁸ POWELL, Charles. *The Long Road to Europe: Spain and the European Community, 1957-1986* [elektronický zdroj]. Madrid, 2015, s. 20. [cit. 28.1.2019]. Dostupné na: <<https://charlespowell.eu/wp-content/uploads/2016/01/DT9-2015-Powell-Long-Road-Europe-Spain-European-Community-1957-1986.pdf>>

⁶⁹ GARCIA-IGLESIAS, Maria Concepcion. *The economy of Spain without and within the European Union: 1945–2002* [elektronický zdroj]. Barcelona, 2003, s. 757-758. [cit. 28.1.2019]. Dostupné na: <http://www.academia.edu/24146838/The_economy_of_Spain_without_and_within_the_European_Union_1945_2002>

⁷⁰ ANIKÉEVA, Natalya E. *Política exterior de España en los siglos XX y XXI*. Moskva: MGIMO, 2011. s. 71. ISBN 978-5-9228-0614-5.

Tabuľka 3: Príjmy a platby z a do rozpočtu ES ako percentuálny podiel HDP

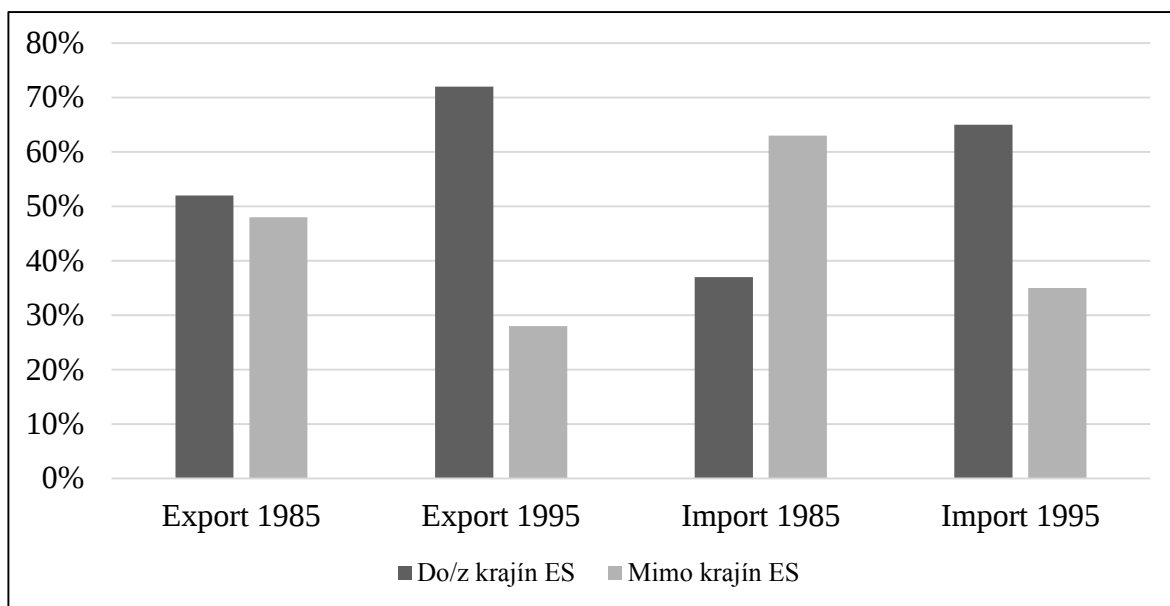
Štát	Platba do rozpočtu ako % z HDP (1986-1988)	Príjem z rozpočtu ako % z HDP (1986-1988)	Rozdiel (príjmy – platby)	Platba do rozpočtu ako % z HDP (1989-1993)	Príjem z rozpočtu ako % z HDP (1989-1993)	Rozdiel (príjmy – platby)
Grécko	0,9	3,7	2,8	1,0	5,2	4,2
Írsko	1,2	5,4	4,2	1,2	6,5	5,3
Portugalsko	0,9	1,9	1,0	1,1	3,4	2,3
Španielsko	0,9	1,1	0,2	1,1	1,6	0,5

Prameň: GARCIA-IGLESIAS, Maria Concepcion. The economy of Spain without and within the European Union: 1945–2002 [elektronický zdroj]. Barcelona, 2003, s. 756. [cit. 28.1.2019]. Dostupné na: <http://www.academia.edu/24146838/The_economy_of_Spain_without_and_within_the_European_Union_1945_2002>

Pristúpenie Španielska do ES tiež významne ovplyvnilo teritoriálnu štruktúru zahraničného obchodu krajiny. Španielsko získalo prístup na veľký a rozvinutý európsky trh, kde španielske výrobky a služby nachádzali svoj odbyt. Miera zastúpenia štátov Spoločenstva na teritoriálnej štruktúre ZO Španielska prudko vzrástla v dôsledku liberalizácie obchodu medzi nimi. Tesne pred španielskym pristúpením k ES, v roku 1985, do krajín Spoločenstva smerovalo 52% španielskeho exportu a import z nich do Španielska činil 37%. Tento pomer sa v priebehu desiatich rokov výrazne zvýšil v prospech obchodu s členskými štátmi Spoločenstva, španielsky export do krajín ES sa zvýšil na 72% celkového exportu a import z nich predstavoval 65% zo súhrnného importu v roku 1995.⁷¹ Z grafu č. 1 vyplýva, že rýchly a intenzívny rast zahraničného obchodu Španielska s krajinami ES po vstupe na spoločný trh bol na úkor znižovania obchodnej výmeny štátu s nečlenskými štátmi ES, resp. so zvyškom sveta.

⁷¹ ANIKÉEVA, Natalya E. *Política exterior de España en los siglos XX y XXI*. Moskva: MGIMO, 2011. s. 70. ISBN 978-5-9228-0614-5.

Graf 1: Teritoriálna štruktúra ZO Španielska v rokoch 1985 a 1995

Prameň: ANIKÉEVA, Natalya E. Política exterior de España en los siglos XX y XXI. Moskva: MGIMO, 2011. s. 70. ISBN 978-5-9228-0614-5.

Členstvo Španielskeho kráľovstva v európskej integrácii zvýšilo prílev zahraničného kapitálu do krajiny. PZI významne prispeli k hospodárskemu rastu ekonomiky, zahraničných investorov prilákali relatívne nízke náklady na výrobu, najmä náklady na pracovnú silu v porovnaní s inými západnými štátmi Európy. Zahraničné investície so sebou priniesli know-how, zvýšili produktivitu práce prostredníctvom zavádzania moderných technológií do výroby a tak významne prispeli k pretváraní štruktúry HDP Španielska, ktorá bola pred vstupom do ES výrazne zastúpená agrárnym sektorom. Uvedené fakty boli tiež sprevádzané zlepšením situácie španielskych firiem na zahraničných trhoch, najmä európskych, ale aj v krajinách Latinskej Ameriky, ich zapojením do medzinárodných distribučných sietí. Medzi faktory, ktoré pozitívne ovplyvnili prílev zahraničného kapitálu môžeme zaradiť:

- rozlohu krajiny,
- počet obyvateľov,
- možnosti expanzie na trhy tretích krajín (Latinská Amerika, Karibik, severná Afrika),
- rastový potenciál ekonomiky.⁷²

Na druhej strane, prílev zahraničného kapitálu sa negatívne prejavil zväčšovaním regionálnych rozdielov medzi autonómnymi spoločenstvami, pretože väčšina tohto kapitálu

⁷² WOLTEMAR, Richard a kol. *Ekonomika štátov Európskej únie*. Bratislava: EKONÓM, 2011. s. 112. ISBN 978-80-225-3152-8.

smerovala do rozvinutejších regiónov Španielska – Madrid a Katalánsko.⁷³ PZI v roku 1985, tesne pred španielskym prístupom k ES, dosahovali hodnotu 1,943 miliardy EUR. V roku 1986, po prístupí do ES, dosiahli PZI hodnotu 2,799 miliardy EUR.⁷⁴ Medziročný nárast prílevu PZI bol väčší ako 44% a v nasledujúcich rokoch minulého storočia mal rastúcu tendenciu s výnimkami niektorých rokov, kedy vykazoval mierny prepád.

V období po vstupe, vývoj zamestnanosti nevykazoval pozitívne výsledky, práve naopak, miera nezamestnanosti sa dočasne mierne zvýšila. Dôvodom bola stále nedostatočná flexibilita trhu práce sprevádzaná externými vplyvmi, najmä negatívnymi dopadmi ropných šokov. Španielsko tiež muselo čeliť ázijskej konkurencii, ktorá sa týkala hlavne textilného a odevného priemyslu. To sa stalo impulzom pre postupný prechod z nízko kapitálovej priemyselnej výroby intenzívnej na nekvalifikovanú pracovnú silu k viac kapitálovo-intenzívnej produkcii vyžadujúcej kvalifikovanú pracovnú silu. Išlo najmä o chemický, automobilový a oceliarsky priemysel. Miera nezamestnanosti dosiahla hodnotu až 22% ekonomicky aktívneho obyvateľstva v roku 1986.⁷⁵ V nasledujúcich rokoch mala miera nezamestnanosti klesajúcu tendenciu s určitými výnimkami spojenými s krízovými obdobiami v ekonomike. Napriek tomu je dodnes nezamestnanosť v Španielsku jedným z najväčších ekonomických problémov štátu.

Ďalším pozitívnym dôsledkom bol hospodársky rast krajiny po vstupe do európskych štruktúr, kedy sa zrýchlil aj rast HDP per capita, ktorý je jedným z indikátorov rastu životnej úrovne obyvateľstva. Na grafe č. 2 môžeme vidieť vývoj HDP na obyvateľa v Španielsku tesne pred vstupom do ES a v prvých rokoch svojho členstva. Od roku 1986 nastal prudký nárast hodnoty HDP na obyvateľa v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi, kedy rast stagnoval. To znamená väčší rast životnej úrovne španielskeho obyvateľstva po vstupe do Európskych spoločenstiev a postupné približovanie sa k priemernej ekonomickej úrovni členskej základne ES, najmä v rokoch 1985 až 1991. V prípade Španielska môžeme hovoriť o modeli ekonomického rastu, ktorý tkvie v rýchlejšom raste zamestnanosti než raste produktivity práce. Dôvodom bol prudký nárast zamestnanosti, ktorý mal za následok zníženie španielskej produktivity vo vzťahu k priemernej produktivite štátov ES. Uvedený

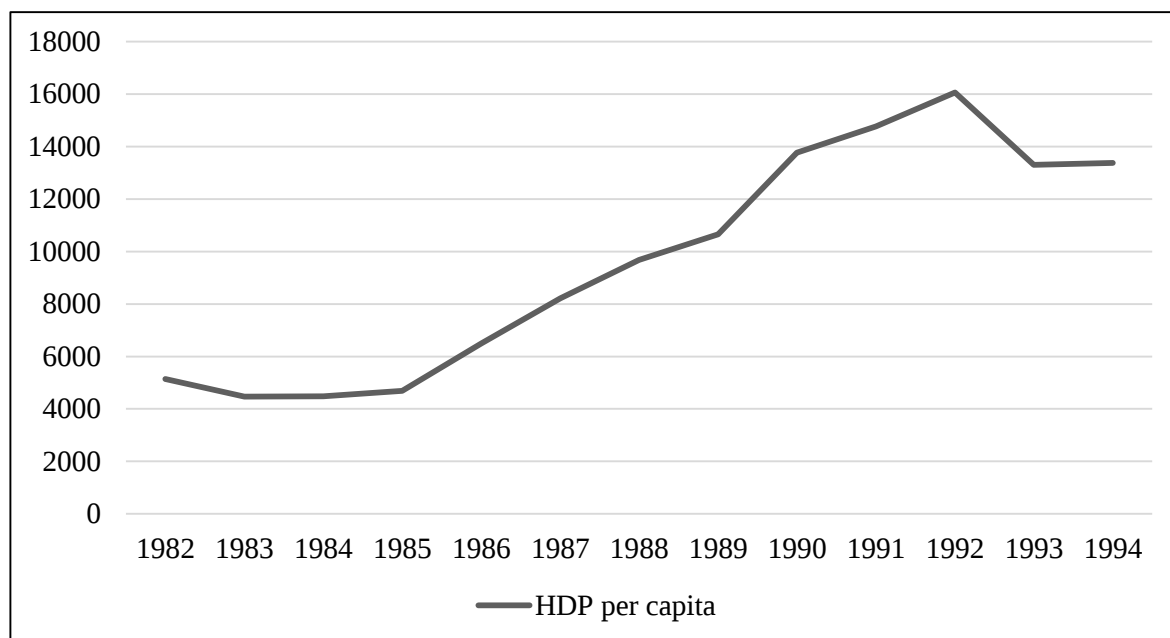
⁷³ LIPKOVÁ, Ľudmila. Španielsko a Európska únia. In: *Medzinárodné vzťahy*. Martin: Neografia, a. s., 2003, roč. 1, č. 2, s. 58. ISSN 1336-1562.

⁷⁴ GARCIA-IGLESIAS, Maria Concepcion. *The economy of Spain without and within the European Union: 1945–2002* [elektronický zdroj]. Barcelona, 2003, s. 770. [cit. 7.2.2019]. Dostupné na: <http://www.academia.edu/24146838/The_economy_of_Spain_without_and_within_the_European_Union_1945_2002>

⁷⁵ ROYO, Sebastián. *The Experience of Spain and Portugal in the European Union: Lessons for Latin America* [elektronický zdroj]. Miami, 2002, s. 12-15. [cit. 7.2.2019]. Dostupné na: <<http://aei.pitt.edu/8079/1/royoworkingpaper.pdf>>

model hospodárskeho rastu mal aj svoju negatívnu stránku a to rast verejného dlhu. Pokles vývoja HDP per capita nastal až v roku 1993, čo bolo pravdepodobne spôsobené cyklickým vývojom španielskej ekonomiky a teda nástupom krátkej fázy recesie.⁷⁶

Graf 2: Vývoj HDP na obyvateľa v bežných cenách, (US\$) v rokoch 1982 až 1994

Prameň: THE WORLD BANK. GDP per capita [elektronický zdroj]. 2019. [cit. 8.2.2019]. Dostupné na: <<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?contextual=default&end=1994&locations=ES&start=1982>>

Medzi významné politické dôsledky integrovania sa Španielska do ES môžeme zaradiť obmedzenie suverenity štátu v prospech Európskych spoločenstiev. To mu na druhej strane prinieslo, ako riadnemu členovi ES, spôsobilosť ovplyvňovať dôležité rozhodnutia prijímané na pôde Spoločenstiev. Španielsko taktiež stratilo autonómiu v oblasti tvorby niektorých politík, hlavne sa jednalo o zahraničnoobchodnú politiku, ktorej realizácia bola zverená inštitúciám Spoločenstiev. Krajina bola tiež povinná sa adaptovať na spoločnú poľnohospodársku a spoločnú rybolovnú politiku ES. Svojim vstupom sa Španielske kráľovstvo zaradilo k tzv. veľkým krajinám, čo sa týkalo geografickej rozlohy a počtu obyvateľstva, ale nie ekonomickej veľkosti, v sledovanom období. Pro-európska orientácia vtedajšej socialistickej vlády bola založená na myšlienkach federalizmu v otázke budúceho smerovania Európskych spoločenstiev. Federalizmus, založený na princípe

⁷⁶ LIPKOVÁ, Ľudmila. Španielsko a Európska únia. In: *Medzinárodné vzťahy*. Martin: Neografia, a. s., 2003, roč. 1, č. 2, s. 58-59. ISSN 1336-1562.

supranacionality, podľa predstaviteľov štátu však neznamenal vzdanie sa svojej suverenity, ale jej spoločnú realizáciu v interakcii s inými štátmi.⁷⁷

V zahraničnopolitickej sfére prístup Španielska k ES symbolizoval potvrdenie jeho návratu do medzinárodných vzťahov po niekoľkých rokoch izolácie spôsobenej režimom generála Franca. Pre Európske spoločenstvá znamenalo rozšírenie o Španielsko možnosť prehlbovania vzťahov a následné zvýšenie spolupráce medzi ES a štátmi Latinskej Ameriky, ale aj so štátmi Stredomoria. Taktiež malo prístupenie význam z geopolitických dôvodov a možnej obavy krajín Spoločenstiev zo sovietskeho vplyvu v štátoch Pyrenejského polostrova. Dôležitým následkom bola aj normalizácia vzťahov s Portugalskom, tzv. íberských vzťahov, ktoré neboli v minulosti priaznivé a ktoré negatívne ovplyvnilo obdobie kolonizačného rozmachu, rovnako ako obdobie diktátorských režimov v oboch štátoch polostrova. Ich vstupom do ES sa uvoľnilo napätie medzi nimi a to najmä vďaka obchodnej spolupráci, výmene priamych zahraničných investícií a ich vzájomnej kooperácii v rámci európskych štruktúr.⁷⁸

S politickými dôsledkami sú úzko prepojené aj tie právne, ktoré mali svoju podstatu v zosúladení vnútroštátneho práva s európskou legislatívou, resp. s právom Európskych spoločenstiev. To v praxi znamenalo povinnosť prijať a implementovať do právneho systému Španielskeho kráľovstva *acquis communautaire*, teda súbor výsledkov legislatívnej činnosti Európskych spoločenstiev.⁷⁹

Sociálne dopady boli spojené s regionálnymi a spočívali najmä v regionálnych rozdieloch medzi autonómnymi spoločenstvami v Španielsku. Tieto regionálne nerovnosti existovali v krajine už dávno pred jej prístupom k ES, ale naberali na intenzite aj po jej vstupe, najmä v dôsledku nerovnomernej distribúcie prichádzajúceho zahraničného kapitálu. Dôvody týchto nerovností sú tiež vyvolané sústredením firiem v regiónoch s vyššou životnou úrovňou, aby tak dané firmy mohli profitovať z výhod poskytovaných bohatšími regiónmi. V uvedených regiónoch sú tiež väčšie investície do inovácií a technológií.⁸⁰ Maastrichtskou zmluvou bol zriadený už spomínaný Kohézny fond, ktorý prispel k znižovaniu regionálnych diskrepancií medzi jednotlivými regiónmi členských štátov

---

⁷⁷ ANIKÉEVA, Natalya E. *Política exterior de España en los siglos XX y XXI*. Moskva: MGIMO, 2011. s. 71. ISBN 978-5-9228-0614-5.

⁷⁸ ROYO, Sebastián. *The Experience of Spain and Portugal in the European Union: Lessons for Latin America* [elektronický zdroj]. Miami, 2002, s. 29-30. [cit. 10.2.2019]. Dostupné na: <<http://aei.pitt.edu/8079/1/royoworkingpaper.pdf>>

⁷⁹ EUR-LEX. *Acquis* [elektronický zdroj]. 2019. [cit. 11.2.2019]. Dostupné na: <<https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/acquis.html>>

⁸⁰ LIPKOVÁ, Ľudmila. Španielsko a Európska únia. In: *Medzinárodné vzťahy*. Martin: Neografia, a. s., 2003, roč. 1, č. 2, s. 63. ISSN 1336-1562.

Spoločenstiev. Znižovanie regionálnych rozdielov tak mohlo byť financované dvoma spôsobmi – čerpaním prostriedkov z rozpočtu ES a vnútorným financovaním.

Ďalší problém spojený s autonómnymi spoločenstvami má svoje korene vo fakte, že Španielsko je jednou z najdecentralizovanejších štátov Európskej únie s veľkou mierou regionálnej autonómie. Po delegovaní časti suverenity Španielska na ES, začali jednotlivé autonómne spoločenstvá vyvíjať nátlak na ES a to za účelom spolupodieľania sa na procese budovania európskej integrácie. Začal sa prijímať rad legislatívnych opatrení na úrovni ES, ktorý súvisel s danou problematikou. Niektoré autonómne spoločenstvá sa rozhodli si zriadiť určitý druh permanentného zastúpenia v Bruseli, iniciátormi boli Kanárske ostrovy, Baskicko a Katalánsko. Odvtedy má každé autonómne spoločenstvo právo si zriadiť obdobné zastúpenie pri EÚ. Ich úlohou je zhromažďovať informácie, udržiavať kontakty s orgánmi Európskej únie, predkladať a obhajovať ekonomické a kultúrne záujmy jednotlivých španielskych regiónov. Je dôležité poznamenať, že táto výnimka poskytujúca autonómnym spoločenstvám určité postavenie v medzinárodných vzťahoch je limitovaná čisto len vo vzťahu k inštitúciám Európskej únie.⁸¹ Nóvom v danej problematike priniesla aj Maastrichtská zmluva, v ktorej sa uznáva princíp územnej rozmanitosti v členských štátoch ES a tento princíp má byť braný do úvahy pri ďalšej európskej integrácii. Je zavedený inštitucionálny rámec pre spolupodieľanie sa jednotlivých regiónov ES na fungovaní Spoločenstiev – Výbor regiónov. Zmluva taktiež poskytla regiónom možnosť účasti v Rade.⁸²

Vstup Španielska a Portugalska do európskych štruktúr so sebou priniesol aj rad inštitucionálnych zmien v orgánoch ES. Španielsko malo možnosť si zvoliť buď desať hlasov v Rade ministrov a jedného komisára alebo osem hlasov v Rade a dve miesta v Komisii. Štát si zvolil druhú alternatívu, ktorá tiež vyjadruje tradičné pripisovanie dôležitosti Komisie zo strany oficiálnych predstaviteľov Španielska. Celkový počet hlasov v Rade ES sa zvýšil na 76 po pristúpení Španielska a Portugalska a to z pôvodných 63 hlasov.⁸³ Taktiež krajina získala 60 miest v Európskom parlamente, v ktorom sa počet poslancov zvýšil na 518, čo predstavovalo viac ako 11% zastúpenie v legislatívnom orgáne

---

⁸¹ ANIKÉEVA, Natalya E. *Política exterior de España en los siglos XX y XXI*. Moskva: MGIMO, 2011. s. 73-74. ISBN 978-5-9228-0614-5.

⁸² MINISTERIO DE ASUNTOS EXTERIORES Y COOPERACIÓN. *Strategy for External Action* [elektronický zdroj]. 2015, s. 34. [cit. 12.2.2019]. Dostupné na: <<http://www.exteriores.gob.es/Portal/es/SalaDePrensa/Multimedia/Publicaciones/Documents/ESTRATEGIA%20DE%20ACCION%20EXTERIOR%20ingles.pdf>>

⁸³ CONSEJO DE LA UNIÓN EUROPEA. *El Consejo Europeo y el Consejo de la Unión Europea a través del tiempo*. Luxemburg: Úrad pre publikácie EÚ, 2016. s. 58. ISBN 978-92-824-5274-5.

ES. Španielske kráľovstvo malo jedného z trinástich sudcov Súdneho dvora. Inštitucionálne zastúpenie krajiny bolo považované za veľký diplomatický úspech, pretože pomer španielskej populácie k populácii ES (12% z celkovej populácie) bol takmer dvojnásobne vyšší ako pomer HDP Španielska k celkovému hrubému domácomu produktu Spoločenstiev (6,5% z HDP Spoločenstiev).⁸⁴

Ak zosumarizujeme uvedené dopady vstupu Španielskeho kráľovstva do Európskych spoločenstiev, tak sa dopracujeme k skutočnosti, že tento vstup pozitívne ovplyvnil budúcnosť štátu a to vo viacerých oblastiach. Ide najmä o ekonomickú sféru, kde členstvo krajiny v ES významne prispelo k ekonomickej transformácii z poľnohospodárskej a relatívne zaostalej ekonomiky, poznačenej politickou izoláciou, na industriálnu ekonomiku, ktorá postupom času mohla konkurovať vyspelým štátom Európy. Vstup do ES zintenzívnil reštrukturalizáciu a modernizáciu hospodárstva štátu. Hospodársky rast bol sprevádzaný aj rastom životnej úrovne obyvateľstva. Členstvo taktiež napomohlo Španielsku obnoviť jeho pozíciu v medzinárodných vzťahoch, ktorá mu historicky patrila a to nielen v Európe, ale aj na svetovej scéne. Štát sa tak stal riadnym a aktívnym členom v európskych štruktúrach s nespochybniteľne pro-európskym smerovaním. Z pohľadu ES došlo k pripojeniu relatívne veľkého člena s ekonomickým potenciálom. Španielske zapojenie sa do európskych štruktúr so sebou prinieslo aj zopár negatívnych aspektov, ako napr. obmedzenie časti svojej suverenity alebo zvyšovanie regionálnych rozdielov. Avšak ak porovnáme pozitívne a negatívne dopady členstva, tak jednoznačne prevažujú tie priaznivé.

3.4 Španielsko a hospodárska a menová únia

Ďalším stupňom medzinárodnej ekonomickej integrácie po dosiahnutí spoločného trhu je hospodárska a menová únia. Prvé španielske predsedníctvo v Rade, len tri roky po vstupe do ES, znamenalo pre krajinu výzvu v mnohých oblastiach. Hlavným cieľom bolo dokázať spoľahlivosť a efektívnosť jeho členstva v Európskych spoločenstvách. Taktiež sa štát usiloval presadzovať jeho pro-európske smerovanie, založené na podpore ďalšieho prehlbovania európskej integrácie. Špeciálna pozornosť počas tohto predsedníctva bola venovaná budovaniu HMÚ. V konečnom dôsledku, význam pre nový stupeň integrácie malo

---

⁸⁴ POWELL, Charles. *The Long Road to Europe: Spain and the European Community, 1957-1986* [elektronický zdroj]. Madrid, 2015, s. 21. [cit. 15.2.2019]. Dostupné na: <<https://charlespowell.eu/wp-content/uploads/2016/01/DT9-2015-Powell-Long-Road-Europe-Spain-European-Community-1957-1986.pdf>>

aj prijatie *Delorsovho plánu*, resp. *správy*.⁸⁵ Plán bol vypracovaný vtedajším predsedom Komisie a obsahoval návrh vytvorenia HMÚ postupne, v troch etapách. Správa bola schválená na summite Európskej rady v júni 1989 v Madride.⁸⁶ Taktiež bol prijatý počas španielskeho predsedníctva v Rade nový názov spoločnej európskej meny – euro, ktorá mala nahradiť národné meny členských štátov.⁸⁷ To bolo dôkazom španielskej podpory pre ďalšiu integráciu v rámci Európskych spoločenstiev

Základ HMÚ spočíva v harmonizácii hospodárskych a menových politík členských štátov integrácie. Pre tento stupeň ekonomickej integrácie bolo podmienkou približovanie hlavných makroekonomických ukazovateľov v jednotlivých členských štátoch. Realizácia mala nastať prostredníctvom splnenia tzv. maastrichtských, resp. konvergenčných kritérií. Cieľom týchto kritérií bolo približovanie ekonomickej úrovne konkrétneho štátu k priemeru Európskych spoločenstiev. Reálna konvergencia bola výzvou pre Španielsko, aby sa prostredníctvom nej viac priblížila životná úroveň v krajine k úrovni v ekonomicky vyspelejších členských štátoch ES. Význam konvergenzie spočíval v udržaní stability v budúcej hospodárskej a menovej únii. Podpisom Zmluvy o Európskej únii – Maastrichtskej zmluvy 7. februára 1992 sa Španielsko zaviazalo plniť tieto kritériá a následne sa stať členom HMÚ. Zmluva vstúpila do platnosti 1. novembra 1993.⁸⁸

3.4.1 Plnenie maastrichtských kritérií

Španielsko sa relatívne v krátkom čase adaptovalo na plnenie konvergenčných kritérií. Španielska vláda prijala tri konvergenčné programy, ktoré mali napomôcť k plneniu maastrichtských kritérií. Prvý plán konvergenzie bol prijatý na roky 1992 – 1996, ktorého obsah možno zhrnúť do troch oblastí. Prvá oblasť sa venuje makroekonomickej politike a zlepšovaniu jej ukazovateľov a to najmä znižovaním inflácie, verejného dlhu a rozpočtového deficitu. Druhá oblasť sa dotýkala reformy pracovného trhu, konkrétne jeho

---

⁸⁵ MORATA, Francesc – FERNÁNDEZ, Ana-Mar. *The Spanish Presidencies of 1989, 1995 and 2002: From Commitment to Reluctance towards European Integration* [elektronický zdroj]. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona, s. 11. [cit. 17.2.2019]. Dostupné na: <http://www.mzes.uni-mannheim.de/projekte/typo3/site/fileadmin/research%20groups/1/teamB-reader/Morata%20%26%20Fernandez_The%20Spanish%20presidencies.pdf>

⁸⁶ DELORS, Jacques. *Report on economic and monetary union in the European Community* [elektronický zdroj]. Brusel: 17.4.1989. s. 3-38. [cit. 14.2.2019]. ISBN 92-826-0655-4. Dostupné na: <http://aei.pitt.edu/1007/1/monetary_delors.pdf>

⁸⁷ CHACÓN, Elvira Martínez. *Economía española*. Barcelona: Ariel Economía, 2009. s. 144. ISBN 978-84-344-4557-4.

⁸⁸ EURÓPSKY PARLAMENT. *Zmluva o Európskej únii/Maastrichtská zmluva* [elektronický zdroj]. 2019. [cit. 14.2.2019]. Dostupné na: <<http://www.europarl.europa.eu/about-parliament/sk/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/single-european-act>>

liberalizácie a vzpruženia, prostredníctvom obmedzenia rastu platov a zvýšením daní. Do tretej skupiny patrila ekonomická deregulácia a zvýšenie kvality poskytovaných služieb.⁸⁹ Druhý program konvergenzie vo svojej podstate kopíroval ciele toho prvého. Dôsledkom prvých dvoch programov boli relatívne priaznivé makroekonomické ukazovatele a úlohou štátu bolo ich udržať aj v nasledujúcom období.

Tretí konvergenčný plán bol prijatý na obdobie rokov 1997 až 2000. V čase jeho prijatia nahradila Španielsku socialistickú stranu pracujúcich Ľudová strana a predsedom vlády sa stal *José María Aznar*. Administratíva novej vlády sa zamerala na korekciu štátneho rozpočtu, ktorá spočívala v znižovaní vládnych výdavkov, čo malo viesť v konečnom dôsledku k poklesu rozpočtového deficitu a poklesu štátneho dlhu. Ďalšími prioritami bolo pokračovanie v procese privatizácie, boj proti inflácii a zvyšovaniu úrokových sadzieb za účelom udržateľného hospodárskeho rastu.⁹⁰ Navyše, tretí program konvergenzie bol úzko prepojený s cieľmi Paktu stability a rastu, ktorý bol neskôr prijatý v rámci Európskej únie a mal napomáhať členským štátom pri dosahovaní maastrichtských kritérií.

V roku 1989 bol oznámený vstup španielskej pesety do Európskeho mechanizmu výmenných kurzov – ERM. Fluktučné pásmo v rámci ERM bolo stanovené pôvodne na $\pm 2,25\%$ s výnimkou $\pm 6\%$ pre niektoré členské štáty, medzi ktoré patrilo aj Španielsko. Na začiatku 90. rokov postihla španielsku ekonomiku recesia, ktorej jednou z príčin bol nárast úrokovej miery, ktorý spôsobil prílev špekulatívneho kapitálu do krajiny. Následne došlo k zhodnocovaniu španielskej pesety a to vyvolalo rast cien španielskych exportov. Peseta sa dostala mimo fluktučného pásma. Vláda niekoľkokrát nariadila devalváciu meny a zároveň bolo v nasledujúcom období upravené pásmo oscilácie v rámci ERM na $\pm 15\%$. To bolo dôsledkom krízy z rokov 1992-1993, ktorá postihla európske štáty.⁹¹ Španielska peseta sa tak dostala späť do Európskeho mechanizmu výmenných kurzov.

Pokiaľ ide o konkrétne konvergenčné kritéria, tak sa Španielsku podarilo takmer všetky splniť. Menové kritéria boli hodnotené v roku 1998, zatiaľ čo tie fiškálne sa posudzovali za rok 1997.⁹² V tabuľke č. 4 sú uvedené hodnoty dosiahnuté Španielskom

---

⁸⁹ LIPKOVÁ, Ľudmila. Španielsko a Európska únia. In: *Medzinárodné vzťahy*. Martin: Neografia, a. s., 2003, roč. 1, č. 2, s. 60. ISSN 1336-1562.

⁹⁰ ANIKÉEVA, Natalya E. *Política exterior de España en los siglos XX y XXI*. Moskva: MGIMO, 2011. s. 73-120. ISBN 978-5-9228-0614-5.

⁹¹ FARRELL, Mary. *Spain in the EU: The Road to Economic Convergence*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2001. s. 2. ISBN 978-0333749630.

⁹² ŠIKULOVÁ, Ivana. *Konvergenca v procese európskej menovej integrácie*. Bratislava: Ekonomický ústav SAV, 2006. s. 65. ISBN 9788071441557

počas referenčného obdobia a k nim sa vzťahujúce referenčné hodnoty pre jednotlivé maastrichtské kritériá.

Tabuľka 4: Hodnotenie maastrichtských kritérií v Španielsku, referenčné obdobie

	<i>Priemerná miera inflácie</i>	<i>Dlhodobá nominálna úroková miera</i>	<i>Dodržiavanie fluktučného pásma v rámci ERM</i>	<i>Deficit verejných financií k HDP</i>	<i>Pomer vládneho dlhu k HDP</i>
Španielsko	1,8%	6,3%	viac ako 2 roky	2,6%	68,8%
Referenčná hodnota	2,7%	7,8%	min. 2 roky	3,0%	60%

Prameň: EUROPEAN MONETARY INSTITUTE. Convergence Report [elektronický zdroj]. 1998. s. 16-17. [cit. 17.2.2019]. Dostupné na: <<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/conrep/cr1998en.pdf>>

Jedným z najvýznamnejších úspechov španielskej vlády bol výrazný pokles inflácie v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi až na hodnotu 1,8%, ako je uvedené v tabuľke č. 4. Krajina sa tak priblížila k priemeru troch štátov EÚ s najnižšou mierou inflácie, ktorý predstavoval 1,2%. Španielska peseta sa udržala v Európskom mechanizme výmenných kurzov dlhšie ako dva roky s tým, že jej kurz bol relatívne stabilný, pohybujúci sa v blízkosti nezmenených centrálnych parít voči ostatným menám počas hodnoteného obdobia. Navyše, bez potreby prijatia opatrení na udržanie menovej stability z čoho vyplýva, že počas dvoch rokov nedošlo k devalvácii bilaterálneho kurzu pesety voči ostatným menám v ERM.⁹³ Dlhodobá nominálna úroková miera predstavovala 6,3%, takže nepresiahla o viac ako dve percentá priemernú úrokovú sadzbu v troch krajinách EÚ s najlepšimi výsledkami. Deficit štátneho rozpočtu sa tiež udržal pod úrovňou povolenej hranice a to o 0,4%. Jediným problémom bol vládny dlh, ktorý mal hodnotu 68,8% HDP, čo znamenalo že sa vláde nepodarilo znížiť tento dlh pod referenčnú úroveň.⁹⁴

3.4.2 Vstup do eurozóny a jeho dopady

Eurozóna predstavuje zoskupenie niektorých členských štátov Európskej únie, ktoré nahradili svoju vlastnú národnú menu spoločnou menou, ktorou je euro. Dňa 1. januára 1999 prijalo jednotnú menu v bezhotovostnom styku 11 krajín z vtedajších 15 členských štátov

⁹³ EUROPEAN MONETARY INSTITUTE. *Convergence Report* [elektronický zdroj]. Frankfurt nad Mohanom: Kern & Birner, 1998. s. 110. [cit. 17.2.2019]. ISBN 92-9166-057-4. Dostupné na: <<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/conrep/cr1998en.pdf>>

⁹⁴ *Ibid.*, s. 16-17.

EÚ. Španielsko patrilo medzi pôvodných členov Európskej menovej únie. Krajina nahradila svoju štátnu menu – španielsku pesetu eurom a to podľa prepočítavacieho koeficientu medzi uvedenými menami na úrovni 166,386 ESP=1 EUR.⁹⁵ Európska centrálna banka prevzala zodpovednosť za tvorbu a výkon monetárnej politiky od národných centrálnych bánk 11 štátov.

Účasť v Európskej menovej únii so sebou prináša pozitívne, ale i negatívne efekty. Hlavným pozitívom je odstránenie transakčných nákladov, ktoré vznikajú pri obchode medzi krajinami, ktoré majú odlišné národné meny. Taktiež dochádza k eliminácii kurzového rizika pri obchode medzi členskými štátmi používajúcimi spoločnú menu. Vzhľadom k faktu, že v teritoriálnej štruktúre zahraničného obchodu Španielska dominovali štáty, ktoré spolu s nim vytvorili menovú úniu, bolo možné predpokladať zintenzívnenie obchodnej výmeny medzi nimi, vzhľadom k odstráneniu týchto transakčných nákladov. Teda v rámci štátov tvoriacich HMÚ sa očakáva nárast obchodnej výmeny, sprevádzaný tiež rastom priamych zahraničných investícií, lepším prístupom ku kapitálovým zdrojom, čo sa v konečnom dôsledku odzrkadlí na celkovom hospodárskom raste krajiny.⁹⁶ Španielsko skutočne zaznamenalo väčší prílev zahraničného kapitálu, ktorý urýchlil proces modernizácie podnikateľského prostredia, prispel k zvýšeniu technologickej úrovne firiem a v konečnom dôsledku sa tak zvýšili aj investície Španielska v zahraničí, väčšina PZI smerovalo do krajín Latinskej Ameriky.⁹⁷

Podľa Šikulovej, nové členské štáty očakávajú od svojho členstva v menovej únii aj zvýšenie zamestnanosti a dôchodkov.⁹⁸ Vysoká miera nezamestnanosti je jedným z najväčších ekonomických problémov Španielska. Na grafe č. 3 môžeme vidieť klesajúcu tendenciu miery nezamestnanosti štátu od jeho vstupu do Európskych spoločenstiev. Výnimkou bolo krízové obdobie, kedy v roku 1994 vzrástla až na 22,4%. Po vstupe štátu do eurozóny sa miera nezamestnanosti znižovala oveľa rýchlejšie a intenzívnejšie ako v predchádzajúcom období a priblížila sa tak k európskemu priemeru. Najbližšie k nemu mala v rokoch 2005 až 2007, pretože európsky priemer bol negatívne ovplyvnený vstupom desiatich nových členských štátov EÚ.⁹⁹ Nezamestnanosť sa udržiavala na historicky nízkej

---

⁹⁵ ŠIKULOVÁ, Ivana. *Konvergencia v procese európskej menovej integrácie*. Bratislava: Ekonomický ústav SAV, 2006. s. 68. ISBN 9788071441557

⁹⁶ *Ibid.*, s. 26-28.

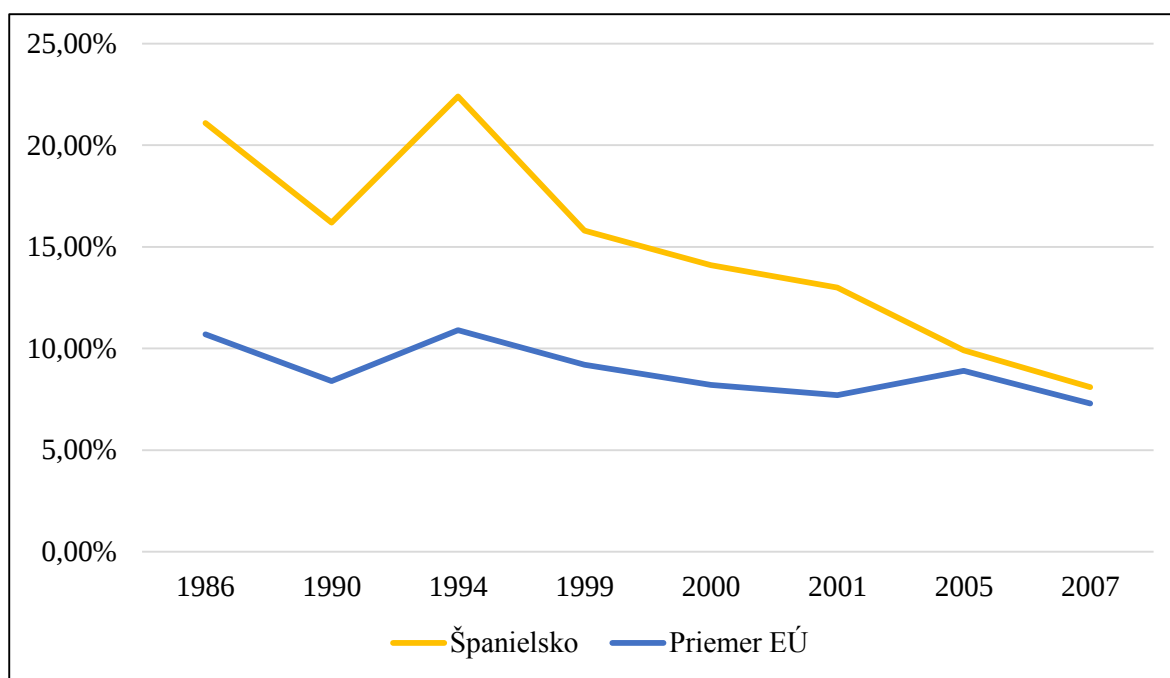
⁹⁷ CHACÓN, Elvira Martínez. *Economía española*. Barcelona: Ariel Economía, 2009. s. 162. ISBN 978-84-344-4557-4.

⁹⁸ ŠIKULOVÁ, Ivana. *Konvergencia v procese európskej menovej integrácie*. Bratislava: Ekonomický ústav SAV, 2006. s. 23. ISBN 9788071441557

⁹⁹ CHACÓN, Elvira Martínez. *Economía española*. Barcelona: Ariel Economía, 2009. s. 151. ISBN 978-84-344-4557-4.

úrovni až do vypuknutia krízy v roku 2008. Hlavným faktorom znižovania nezamestnanosti v krajine bol nárast miery účasti žien a imigrantov na pracovnej sile. Ako ďalšie faktory sa uvádzajú reformy na trhu práce prijaté v 90. rokoch a obmedzovanie rastu miezd, ktoré bolo spôsobené procesom plnenia konvergenčných kritérií.¹⁰⁰

Graf 3: Vývoj miery nezamestnanosti (% ekonomicky aktívneho obyvateľstva)

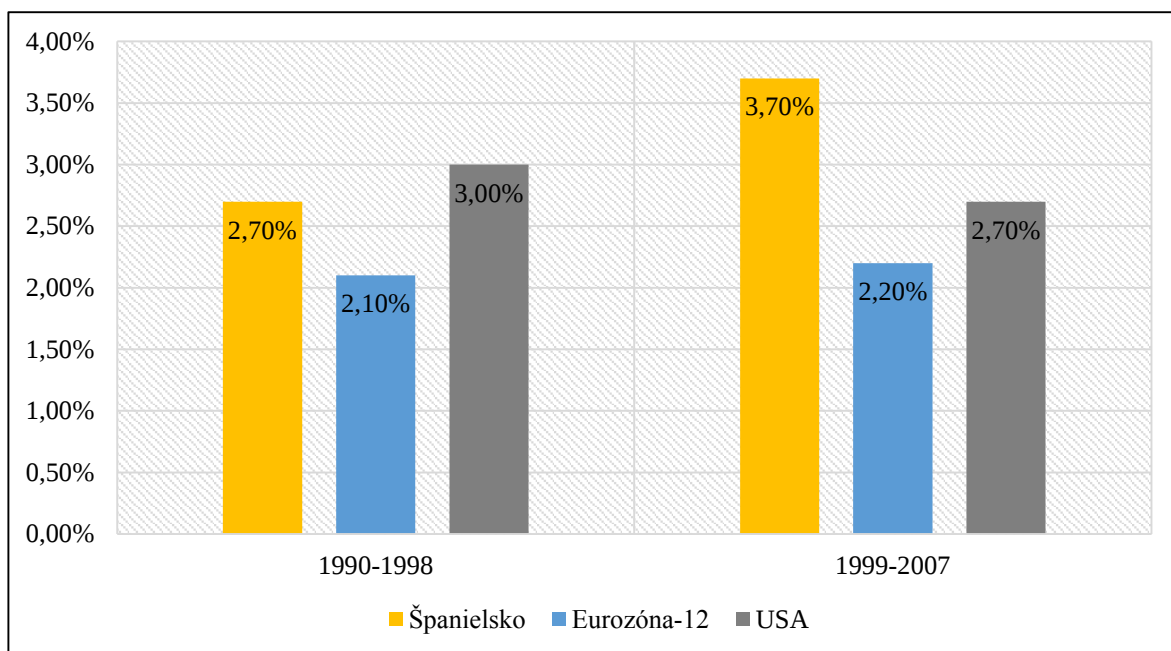

Prameň: CHACÓN, Elvira Martínez. Economía española. Barcelona: Ariel Economía, 2009. s. 151. ISBN 978-84-344-4557-4.

Očakávaným efektom zo vstupu do hospodárskej a menovej únie je aj zvýšenie ekonomického rastu. Na základe grafu č. 4 môžeme vidieť, že k vyššiemu hospodárskemu rastu skutočne došlo po vstupe Španielska do HMÚ. Ak porovnáme priemerný ročný rast španielskeho HDP medzi rokmi 1990-1998 a 1999-2007, tak môžeme vidieť jeho zvýšenie, ku ktorému došlo po vstupe Španielska do eurozóny, teda po roku 1999. Priemerný ekonomický rast sa zvýšil až o jeden percentuálny bod, zatiaľ čo priemer rastu HDP v dvanástich členských štátoch eurozóny bol stabilný, resp. mierne rastúci o 0,1%. Pre porovnanie, priemerný ročný rast HDP v Spojených štátoch amerických mal klesajúcu tendenciu v sledovanom období.

¹⁰⁰ BANCO DE ESPAÑA. *The Spanish Economy in EMU: The First Ten Years* [elektronický zdroj]. Madrid: Banco de España, 2009. s. 21-23. [cit. 20.2.2019]. Dostupné na: <<https://www.bde.es/f/webbde/SES/Secciones/Publicaciones/PublicacionesSeriadas/DocumentosOcasionales/09/Fic/do0901e.pdf>>

Graf 4: Priemerná ročná miera rastu HDP v Španielsku, eurozóne-12 a USA

Prameň: BANCO DE ESPAÑA. *The Spanish Economy in EMU: The First Ten Years* [elektronický zdroj]. Madrid: Banco de España, 2009. 59 s. [cit. 22.2.2019]. Dostupné na: <<https://www.bde.es/f/webbde/SES/Secciones/Publicaciones/PublicacionesSeriadas/DocumentosOcasionales/09/Fic/do0901e.pdf>>

Nespochybniteľne pozitívnym dopadom bolo zlepšenie niektorých makroekonomických ukazovateľov štátu, medzi ktoré môžeme zaradiť nižšiu mieru inflácie, nižšiu nominálnu úrokovú mieru a v neposlednom rade zníženie deficitu verejných financií. Napriek tomu, že sa nepodarilo dostať pomer verejného dlhu k HDP pod stanovené kritérium, tak v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi mal klesajúcu tendenciu. Vstup do Európskej menovej únie tak napomohol Španielsku dosiahnuť určitý stupeň makroekonomickej stability. Uvedené fakty tiež súvisia s reálnou konvergenciou, ktorá koniec koncov má dopad aj na priblíženie sa životnej úrovne štátu k úrovni vo vyspelejších štátoch EÚ. Teda hospodárska konvergencia mala aj sociálny dopad, ktorý sa odzrkadlil aj vo vyššom raste populácie.

Zaujímavé je sa pozrieť na demografický rast v krajine pred a po vstupe do eurozóny. V rokoch 1990-1998 bol priemerný ročný prírastok obyvateľstva len 0,2%, zatiaľ čo v rokoch 1999-2007 sa priemerný medziročný rast populácie Španielska zvýšil až na 1,4%. Demografická expanzia je dôsledkom masívneho prílevu imigrantov, ale tiež zvýšením očakávanej dĺžky života Španielov. Hlavným dôvodom imigrácie bolo zvýšenie

atraktívnosti Španielska ako cieľovej krajiny.¹⁰¹ Priemerný rast obyvateľstva v 12 štátoch eurozóny bol mierne rastúci v porovnaní so situáciou v Španielskom kráľovstve. Môžeme skonštatovať, že po vstupe Španielska do Eurozóny bol ekonomický rast sprevádzaný populačným rastom.

Členstvo v HMÚ so sebou tiež prináša určité negatíva. Za hlavné negatívum členstva v menovej únii sa považuje strata autonómie štátu v tvorbe monetárnej politiky, ktorá prechádza na úroveň nadštátnu a stáva sa spoločnou menovou politikou krajín Európskej menovej únie. Štát tak prichádza o jeden z nástrojov hospodárskej politiky. V praxi to znamená, že krajina nemôže svojvoľne devalvovať menu za účelom zvýšenia konkurencieschopnosti. Prípadné zníženie konkurencieschopnosti bude musieť štát kompenzovať inými spôsobmi ako napr. obmedzovaním výdavkov štátneho rozpočtu, ale predovšetkým efektívnym vykonávaním štrukturálnych reforiem na rôznych trhoch.¹⁰²

---

¹⁰¹ BANCO DE ESPAÑA. *The Spanish Economy in EMU: The First Ten Years* [elektronický zdroj]. Madrid: Banco de España, 2009. s. 19-20. [cit. 22.2.2019]. Dostupné na: <<https://www.bde.es/f/webbde/SES/Secciones/Publicaciones/PublicacionesSeriadas/DocumentosOcasionales/09/Fic/do0901e.pdf>>

¹⁰² CHACÓN, Elvira Martínez. *Economía española*. Barcelona: Ariel Economía, 2009. s. 162. ISBN 978-84-344-4557-4.

4 Postavenie Španielska v Európskej únii

V štvrtej kapitole sa pokúsime vymedziť hlavné osobitosti týkajúce sa postavenia Španielska v európskych štruktúrach a to z inštitucionálnej, rovnako ako mimo inštitucionálnej stránky. Špecifiká vyplývajúce z členstva Španielska v EÚ sú ovplyvňované rôznymi skutočnosťami endogénneho a exogénneho charakteru. Za hlavné vnútorné faktory ovplyvňujúce charakteristické postavenie štátu v EÚ považujeme súhru politických a ekonomických záujmov a potrieb štátu s geografickými, historickými, kultúrnymi a sociálnymi osobitosťami krajiny. Medzi exogénne faktory špecifického postavenia Španielska v EÚ môžeme zaradiť schopnosti štátu a jeho postavenie v medzinárodných vzťahoch, najmä vzťahy s ostatnými štátmi Európskej únie a jej inštitúciami, ale tiež význam zohrávajú aj vzťahy s inými štátmi a regiónmi sveta, medzinárodnými organizáciami a ostatnými vonkajšími aktérmi.

4.1 Pozícia Španielska v zahraničných vzťahoch Európskej únie

Európska únia v zahraničnopolitickej a bezpečnostnej sfére nevystupuje vždy veľmi koordinovane a jednohlasne. EÚ je zoskupením 28 suverénnych štátov, v rámci ktorých existuje veľké množstvo rôznych národných, bezpečnostných a zahraničnopolitických cieľov a záujmov. Niektoré z týchto záujmov sú spoločné pre väčšinu alebo všetky členské štáty, ale ostatné sú špecifické pre úzky okruh krajín, prípadne pre konkrétny štát. Dôležitý vplyv pre tvorbu zahraničnej politiky má kategória geografickej polohy a veľkosti, rovnako ako historické skúsenosti štátov spojené s ich koloniálnou minulosťou. Pokiaľ ide o bezpečnostnú a obrannú politiku, tak krajiny disponujú odlišnými vojenskými kapacitami, rôznym vybavením vojnovou technikou, líšia sa aj v oblasti vládnych výdavkov na armádu, diplomatickými schopnosťami, ale aj v oblasti vývoja jadrových zbraní. Uvedené skutočnosti sú dôkazom značnej heterogenity členských štátov EÚ v oblasti spoločnej zahraničnej, bezpečnostnej a obrannej politiky.

Je potrebné vziať do úvahy fakt, že SZBP nie je centrálne tvorená v Bruseli, ale vzniká konsenzom členských štátov EÚ, ktoré si naďalej zachovávajú suverenitu v zahraničnopolitickej oblasti. Európska únia taktiež kladie dôraz na vzťahy medzi ňou a susedskými štátmi. Od roku 2004 hovoríme o Európskej susedskej politike – ESP, ktorá má zväčša bilaterálny charakter a uplatňuje sa medzi viacerými susedskými krajinami EÚ s cieľom posilniť stabilitu, prosperitu a vzájomnú bezpečnosť. Krajiny sa zaväzujú k politickému dialógu, ekonomickej a sociálnej spolupráci, liberalizácii obchodu, rôznym

trhovým a inštitucionálnym reformám a iným oblastiam spolupráce.¹⁰³ Z regionálneho hľadiska sem môžeme zaradiť Východné partnerstvo, ktoré sa dotýka susedských štátov EÚ smerom na východ, teda ide prevažne o štáty bývalého Sovietskeho zväzu a Úniu pre Stredozemie. Únia pre Stredozemie (UfM) predstavuje multilaterálne fórum pre politické, sociálne a hospodárske vzťahy a spoluprácu medzi všetkými 28 členskými štátmi EÚ a 15 krajinami východného a južného Stredomoria. Sýria má od roku 2011 pozastavené členstvo z dôvodu občianskej vojny a Líbya má štatút pozorovateľa.¹⁰⁴ Španielsko je aktívnym a významným hráčom v Európskej susedskej politike a to najmä vzhľadom k tomu, že je južným hraničným štátom Európskej únie.

Podľa uvedených skutočností môžeme skonštatovať, že členské štáty Európskej únie sa snažia prostredníctvom SZBP presadzovať svoje zahraničnopolitické ciele a národné záujmy. V prípade Španielska sa dá uvedený predpoklad aplikovať na dve zahraničnopolitické priority, ktoré navyše spadajú pod tzv. tradičný záujem štátu – Stredomorie a Latinská Amerika a Karibik. Prostredníctvom europeizácie španielskych priorít v zahraničí sa tieto regióny dostávajú do oblastí záujmu celej Európskej únie.

4.1.1 Španielsko a Stredozemie

K vzájomnému prehĺbovaniu a inštitucionalizovaniu hospodárskych a politických vzťahov medzi ES a krajinami Stredomoria došlo najmä po rozšírení ES o Španielske kráľovstvo, ktoré symbolizuje akoby most medzi Európskou úniou a daným regiónom. Po pristúpení Španielska k Európskym spoločenstvám tiež došlo k uzavretiu tzv. „*Arco Latino*“ alebo tiež „*Arco Mediterráneo*“, v preklade zo španielčiny Latinský, resp. Stredomorský oblúk.¹⁰⁵ Z historického hľadiska ide o významné obchodné a námorné oblasti Stredozemného mora na pobrežiach Francúzska, Talianska a Španielska.

Európske štáty kladú dôraz na podporu stability, mieru, ale tiež ekonomickej prosperity v krajinách Stredomoria, pretože tieto štáty sa nachádzajú v bezprostrednej blízkosti hraníc Únie. Navyše, rôzne občianske nepokoje, vojny a od nich sa odvíjajúce zlé sociálne podmienky sú podnetom pre prílev nelegálnych imigrantov do

---

¹⁰³ LIPKOVÁ, Ludmila a kol. *Európska únia*. Bratislava: Sprint dva, 2011. s. 254-257. ISBN 978-80-89393-33-6.

¹⁰⁴ EURÓPSKY PARLAMENT. *Európska susedská politika* [elektronický zdroj]. 2018. [cit. 25.2.2019]. Dostupné na: <<http://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/170/europska-susedska-politika>>

¹⁰⁵ CHACÓN, Elvira Martínez. *Economía española*. Barcelona: Ariel Economía, 2009. s. 145. ISBN 978-84-344-4557-4.

krajín EÚ.¹⁰⁶ Nestabilita v Stredomorí predstavuje bezpečnostnú hrozbu pre celú Európsku úniu. Záujem Madridu o oblasť Stredozemia je okrem uvedených skutočností umocnený aj geografickou polohou, resp. blízkosťou k regiónu Stredomoria a historickými väzbami ku krajinám severnej Afriky a Blízkeho východu.

V 90. rokoch 20. storočia sa zahraničnopolitická orientácia EÚ obrátila smerom na východ a to z dôvodu zmeny situácie na medzinárodnej scéne, ktorá bola priamym dôsledkom rozpadu Sovietskeho zväzu. Španielsko si uvedomilo ohrozenie svojich geopolitických záujmov v Stredomorí a Latinskej Amerike a zároveň ich potlačenie na perifériu záujmov EÚ. To bolo podnetom pre europeizáciu španielskej agendy týkajúcej sa stredomorského regiónu a zároveň presadzovanie jej dôležitosti pre celú EÚ.¹⁰⁷ Španielsko sa prostredníctvom inštitútu predsedníctva v Rade EÚ usilovalo o dosiahnutie svojich národných záujmov týkajúcich sa regiónu.

Úsilie bolo naplnené usporiadaním Barcelonskej konferencie, ktorá predstavovala základný pilier euro-stredomorského partnerstva v budúcich rokoch. Prvá Euro-stredomorská ministerská konferencia sa konala 27. a 28. novembra 1995 v Barcelone za účasti ministrov zahraničných vecí vtedajších 15 členských štátov EÚ a 12 ministrov zahraničia z krajín Stredomoria.¹⁰⁸ Konferencia bola zrealizovaná na základe podnetu vtedajšieho španielskeho socialistického premiéra Felipe Gonzáleza. Záverom stretnutia bolo prijatie Barcelonskej deklarácie, ktorá tvorila základ pre euro-stredomorskú spoluprácu a partnerstvo, nazývajúce sa Barcelonský proces alebo Euro-stredomorské partnerstvo – EUROMED.

Spolupráca medzi krajinami v rámci Barcelonského procesu bola rozdelená do troch oblastí – politické a bezpečnostné partnerstvo, ekonomické a finančné partnerstvo a treťou skupinou bolo sociálne, kultúrne a občianske partnerstvo. Hlavným cieľom bolo zabezpečenie mieru, stability a ekonomického rozvoja v regióne. Najväčší potenciál malo ekonomické a finančné partnerstvo, pretože v porovnaní s ostatnými partnerstvami v ňom nedochádzalo ku konfrontácii národných záujmov a kultúrnych odlišností jednotlivých štátov. Vzťah medzi EÚ a stredomorskými krajinami bol považovaný za

---

¹⁰⁶ BRETHERTON, Charlotte – VOGLER, John. *The European Union as a Global Actor*. Londýn: Routledge, 2006, s. 154. ISBN 9-78-0-415-28244-4.

¹⁰⁷ BUBEN, Radek. Stále rozdělované Španělsko. In: *Mezinárodní politika*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2010, roč. 34, č. 2, s. 4-7. ISSN 0543-7962.

¹⁰⁸ ANIKÉEVA, Natalya E. *Política exterior de España en los siglos XX y XXI*. Moskva: MGIMO, 2011. s. 77. ISBN 978-5-9228-0614-5.

asymetrický s dominanciou európskych štátov, ktoré sa usilovali presadzovať svoje hodnoty založené na demokracii, ľudských právach a ekonomickom liberalizme.

V roku 2005 sa konala v Barcelone výročná konferencia Euro-stredomorského partnerstva za účelom prehĺbenia spolupráce. V Rade EÚ predsedalo Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska a dôležitú iniciatívu malo opäť hostiteľské Španielsko usilujúce sa získať vedúcu pozíciu vo vzťahoch medzi Úniou a Stredomorím. Španielska diplomacia sa zaslúžila o organizáciu stretnutia na najvyššej úrovni, čím malo stretnutie získať väčšiu dôležitosť. Avšak väčšina stredomorských štátov na konferenciu vyslala zástupcov na nižšej úrovni a to z rôznych, prevažne politických dôvodov. Španieli ospravedlňovali neúčast' hláv niektorých krajín na základe komplikovaných vnútroštátnych situácií.¹⁰⁹ Konferencia bola ukončená prijatím dvoch dokumentov, ktoré okrem iného obsahovali cieľ vyriešiť izraelsko-palestínsky konflikt, vytvoriť zónu voľného obchodu v regióne a spolupracovať na boji proti terorizmu.

V nasledujúcom období navrhlo Francúzsko vytvorenie Stredomorskej únie, ktorej súčasťou mali byť len pobrežné štáty Stredozemného mora. To vyvolalo vlnu kritiky v ostatných štátoch EÚ, hlavne v Nemecku, ktoré odmietlo túto iniciatívu z dôvodu neúčasti nepobrežných európskych štátov. V decembri 2007 sa konal summit medzi predstaviteľmi Francúzska, Talianska a Španielska, ktorého ústrednou témou bolo práve vytvorenie tejto únie. Trojica štátov sa zhodla na vzájomnej podpore projektu, ale pod podmienkou zmeny názvu zo Stredomorskej únie na Úniu pre Stredomorie. Nový názov bol iniciovaný Španielskom a mal signalizovať, že cieľom projektu nie je konkurovať či ohroziť európsku politiku v Stredomorí, ale má ísť o novú etapu v euro-stredomorských vzťahoch, v súlade so záujmami EÚ. Španielsko považovalo za dôležité, aby otázky týkajúce sa tohto regiónu boli kolektívne riešené v rámci európskych štruktúr a aby Barcelonský proces spolu s Európskou susedskou politikou si naďalej zachovali svoje dominantné postavenie.¹¹⁰ Prioritou Španielskeho kráľovstva bolo zosúladiť národné záujmy Francúzska so záujmami Európskej únie ako celku.

Myšlienka neúčasti nepobrežných štátov Únie v novom projekte bola zdrojom vnútorného napätia medzi štátmi európskej integrácie. Taktiež, názory na členstvo neboli jednotné medzi mimo-európskymi štátmi Stredomoria. Zvrat nastal paradoxne počas francúzskeho predsedníctva v Rade, kedy bolo na summite Európskej rady odsúhlasené

---

¹⁰⁹ BOCIANOVÁ, Kateřina. *Evropská unie a Středomoří: Role Španělska a Francie*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2015. s. 30-31. ISBN 978-80-246-3072-4.

¹¹⁰ *Ibid.*, s. 52-53.

vytvorenie Únie pre Stredomorie, ale pod podmienkou účasti všetkých členských štátov EÚ. Ďalšou podmienkou bolo podriadenie francúzskeho návrhu európskym politikám v regióne, takže malo ísť akoby o pokračovanie Barcelonského procesu.¹¹¹ Dôvodom bolo zvýšenie efektívnosti euro-stredomorskej politiky na základe multilaterálnej spolupráce štátov. Vďaka diplomatickej aktivite Španielska a Talianska a nátlaku zo strany Nemecka sa podarilo presvedčiť francúzsku vládu o potrebe nasadenia iniciatívy Únie pre Stredomorie do celoeurópskeho rámca a nie limitovane pre pobrežné štáty EÚ. Hlavný rozdiel medzi Barcelonským procesom, v ktorom dôležitú úlohu zohralo Španielsko a medzi Úniou pre Stredomorie ako iniciatíva Francúzska, spočíva v čiastočnej depolitizácii, teda ustúpení od presadzovania európskych princípov a hodnôt a v posilnení pozície južných a východných štátov Stredomoria.

Počas štvrtého španielskeho predsedníctva v Rade sa konal prvý summit EÚ s Marokom v Granade z iniciatívy španielskeho premiéra Zapatera. Maroko získalo už v predchádzajúcom období privilegovaný štatút. Summit mal prispieť k napĺňaniu udeleného štatútu a k posilneniu politického dialógu, rovnako ako k posilneniu hospodárskych vzťahov medzi zúčastnenými stranami. Prostredníctvom europeizácie stredomorskej politiky Španielska došlo k zlepšeniu jeho bilaterálnych vzťahov s Marokom, ktoré boli v predchádzajúcom období negatívne ovplyvnené nárokováním si Maroka na španielske enklávy Ceutu a Melillu a rybárskymi spormi medzi oboma krajinami. Napriek niektorým konfliktným situáciám, španielsko-marocké vzťahy sú tradične veľmi významné pre obe strany.¹¹² Summit v Granade mal symbolický charakter, keďže sa konal v meste výrazne ovplyvnenom arabskou kultúrou a zároveň predstavoval prvé vrcholné stretnutie Únie s arabským a stredomorským štátom na bilaterálnej úrovni.

Najdôležitejšiu a najaktívnejšiu úlohu v rámci euro-stredomorskej politiky zohrávajú Španielsko a Francúzsko. Rozdiel medzi uvedenými dvoma štátmi spočíva v spôsobe zahraničnopolitického konania. Španielske kráľovstvo si vďaka prepojeniu a europeizácii svojich národných záujmov so záujmami Únie dokázalo získať pozíciu dominantného aktéra v Stredomorí, na rozdiel od Francúzska, ktoré viac dbalo o svoje národné záujmy.

Podľa K. Bocianovej možno podporu zo strany Španielska pre Spoločnú zahraničnú a bezpečnostnú politiku EÚ sledovať v troch oblastiach – inštitucionálnej, národnej a medzinárodnej. Inštitucionálna dimenzia spočíva v posilnení princípu supranacionality,

---

¹¹¹ BOCIANOVÁ, Kateřina. *Evropská unie a Středomoří: Role Španělska a Francie*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2015. s. 57. ISBN 978-80-246-3072-4.

¹¹² *Ibid.*, s. 202.

teda realizácie zahraničnej politiky na nadnárodnej úrovni, ale zároveň majú byť zahraničnopolitické a bezpečnostné ciele a stratégie prijímané jednohlasne členskými štátmi Európskej únie. Pričom jednomyseľnosť tejto politiky má zabezpečiť jej súlad so španielskymi národnými záujmami, resp. s národnými záujmami celej členskej základne. Medzinárodná dimenzia znamená, že prostredníctvom podpory európskej zahraničnej politiky a podporou EÚ ako globálneho aktéra si štát zaistuje svoju pozíciu v medzinárodných vzťahoch. Štát má teda väčší politický vplyv v rámci Európskej únie ako samostatný národný aktér.¹¹³ Zahraničnopolitické priority štátu sa presunuli na európsku úroveň. Môžeme teda skonštatovať, že Španielske kráľovstvo zohralo dôležitú úlohu iniciátora a zároveň sprostredkovateľa pri vytváraní stredomorského rozmeru zahraničnej politiky EÚ v 90. rokoch 20. storočia.

4.1.2 *Španielsko a Latinská Amerika*

Vzťahy medzi EÚ a regiónom Latinskej Ameriky boli obmedzeného charakteru až do pristúpenia Španielska a Portugalska k Európskym spoločenstvám v roku 1986. Štáty Pyrenejského polostrova disponujú historickými a kultúrnymi väzbami ku krajinám regiónu a to najmä vzhľadom na ich koloniálnu minulosť. Na základe toho upriamujú väčšiu pozornosť na región Latinskej Ameriky v porovnaní s ostatnými štátmi EÚ. Do konca 80. rokov 20. storočia boli vzťahy EÚ – Latinská Amerika viac politického charakteru a spočívali v šírení myšlienok demokracie, ľudských práv a právneho štátu v regióne. K zmene došlo v 90. rokoch, kedy sa začal klásť dôraz aj na hospodársku a obchodnú dimenziu ich vzájomných vzťahov. Európska únia je v súčasnosti najväčším zahraničným investorom v Latinskej Amerike a taktiež najväčším tamojším poskytovateľom rozvojovej pomoci.¹¹⁴

Na grafe č. 5 môžeme vidieť percentuálnu kompozíciu Oficiálnej rozvojovej pomoci – ODA, od najväčších európskych prispievateľov do regiónu Latinskej Ameriky, ktorými sú najmä inštitúcie EÚ, Španielsko, Nemecko a Francúzsko. V rokoch 2009 až 2011 sa Španielske kráľovstvo podieľalo na celkovej Oficiálnej rozvojovej pomoci v rámci Európskej únie latinskoamerickým krajinám až 22%. Tým sa štát stal najväčším darcom rozvojovej pomoci v regióne v porovnaní s ostatnými členskými štátmi EÚ. Zahraničná

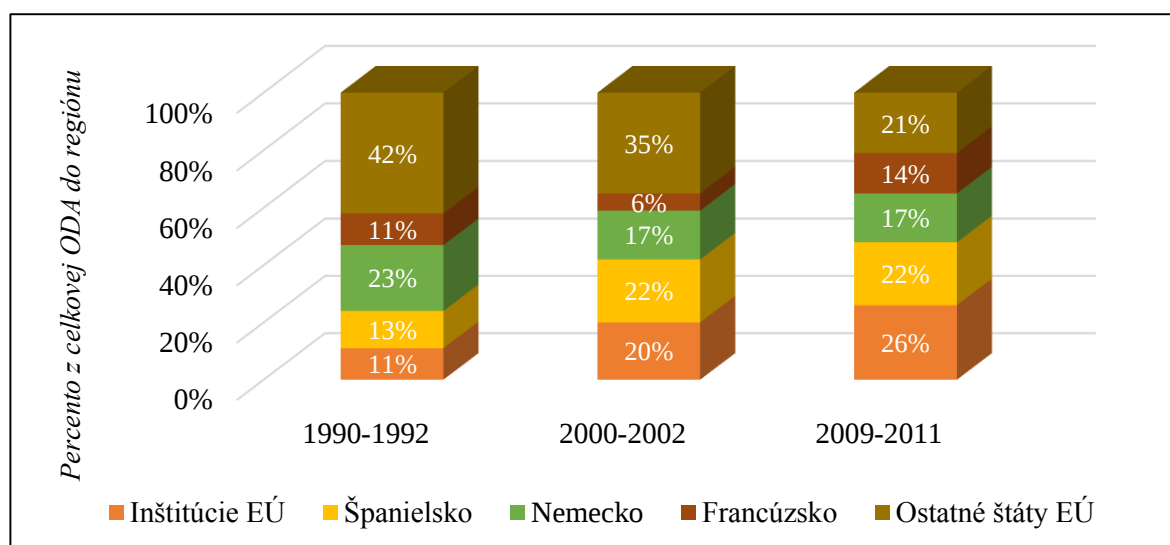
---

¹¹³ BOCIANOVÁ, Kateřina. *Evropská unie a Středomoří: Role Španělska a Francie*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2015. s. 200-201. ISBN 978-80-246-3072-4.

¹¹⁴ CAMERON, Fraser. *An Introduction to European Foreign Policy*. Londýn: Routledge, 2012, s. 201-202. ISBN 978-0-415-59922-1.

pomoc predstavuje dôležitý nástroj španielskej zahraničnej politiky vo vzťahu k Iberoamerike. V roku 2014 smerovalo takmer 31% z celkovej španielskej ODA do iberoamerických krajín, čo reprezentovalo najvyššie percento spomedzi všetkých západných štátov.¹¹⁵ Vo všeobecnosti má táto pomoc pozitívne dopady na prijímajúce krajiny, napr. napomohla oživeniu kultúrneho dedičstva v krajinách Latinskej Ameriky, v Kolumbii sa zaslúžila o reparáciu a rekonštrukciu časti kultúrneho dedičstva poškodeného dlhotrvajúcim vnútroštátnym partizánskym konfliktom.

Graf 5: ODA od štátov a inštitúcií EÚ smerujúca do krajín Latinskej Ameriky

Prameň: LIMA, José Durán a kol. *Latin America-European Union cooperation* [elektronický zdroj]. Santiago: United Nations, 2014. s. 17. [cit. 28.2.2019]. Dostupné na: <https://repositorio.cepal.org/bitstream/handle/11362/37595/S1420618_en.pdf?sequence=1>

Strategické biregionálne partnerstvo medzi Latinskou Amerikou a EÚ bolo formálne založené v roku 1999 na prvom summite oboch regiónov v Rio de Janeiro. Následne, v roku 2011, vzniká Spoločenstvo štátov Latinskej Ameriky a Karibiku – CELAC, predstavujúce regionálny mechanizmus politickej spolupráce medzi 33 štátmi.¹¹⁶ Zapojenie Európskej únie k CELAC znamenalo komplementárny prvok k bilaterálnym vzťahom. Zároveň, EÚ prehľbuje styky s integračnými zoskupeniami v Latinskej Amerike ako je napr. Mercosur. Partnerstvo EÚ-CELAC je v súčasnosti zoskupením 61 krajín sveta, približne jednej tretiny členských štátov OSN s viac ako miliardou obyvateľov, čo predstavuje 15% svetovej

¹¹⁵ WANG, Sam. *A Familial Relation? Spain and Latin America in the 21st Century* [elektronický zdroj]. Washington, 24.6.2016, s. 3. [cit. 27.2.2019]. Dostupné na: <http://www.coha.org/wp-content/uploads/2016/06/Spain-Latin-America_Final.pdf>

¹¹⁶ EUROPEAN UNION EXTERNAL ACTION. *EU-CELAC Relations* [elektronický zdroj]. Brusel, 16.7.2018. [cit. 1.3.2019]. Dostupné na: <https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/13042/eu-celac-relations_en>

populácie.¹¹⁷ Na stretnutí ministrov zahraničných vecí krajín EÚ-CELAC v júly 2018 sa zúčastnení zhodli na potrebe posilnenia partnerstva s cieľom čeliť globálnym výzvam a taktiež na dôležitosti upevňovania multilateralizmu v medzinárodných vzťahoch. Spolupredsedaajúcou na stretnutí bola vysoká predstaviteľka Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku – *Federica Mogherini*, ktorá vyzdvihla dôležitosť partnerstva medzi EÚ a Latinskou Amerikou. Po stretnutí vyhlásila, že „*Naše zasadnutie opätovne dokázalo, že naše partnerstvo je nenahradiiteľné. Naše národy sú previazané, sme prepojení našimi ekonomikami a spájajú nás spoločné hodnoty. Latinská Amerika a Karibik môžu počítať s EÚ ako zodpovedným partnerom, ktorý je pripravený sa ešte viac zapojiť v otázkach spoločného záujmu a spoločných obáv.*“¹¹⁸

Španielsko je považované za sprostredkovateľa vo vzťahoch Latinskej Ameriky a Európskej únie a to vďaka historickým, koloniálnym, kultúrnym, ale aj politickým a ekonomickým väzbám. Kultúrna príbuznosť tkvie najmä v spoločnom jazyku, ktorý so sebou prináša možnosť zdieľať trh s kultúrnymi produktmi. Význam tiež zohráva spoločné náboženstvo, katolicizmus dominuje v Španielsku, ale aj v krajinách Latinskej Ameriky. V roku 2010 bolo až 42,5% zahraničných študentov vzdelávajúcich sa v Španielsku iberoamerického pôvodu, to prevýšilo percento študentov z krajín EÚ.¹¹⁹ Uvedené skutočnosti potvrdzujú dominantné postavenie Španielskeho kráľovstva v rámci vzťahov Európskej únie k latinskoamerickému regiónu. Španielsko je taktiež hlavným cieľovým štátom EÚ pre emigrantov z Latinskej Ameriky a Karibiku prichádzajúcich do krajín Európy. Iberoamerické štáty sú zaradované medzi hlavných príjemcov remitencií vo svete, prijímajú približne jednu tretinu svetových tokov. Remitencie zohrávajú dôležitú súčasť príjmov viacerých štátov regiónu a významne sa tak podieľajú na tvorbe HDP. Spolupráca na uľahčovaní transferu remitencií, rovnako ako celková otázka migrácie, hlavne tej nelegálnej, sa stali prioritnými témami summitov Európskej únie a Latinskej Ameriky a Karibiku.¹²⁰

Jednou z priorít štvrtého španielskeho predsedníctva v Rade EÚ bolo aj posilnenie vzťahov medzi Úniou a Latinskou Amerikou, prostredníctvom zorganizovania summitu

---

¹¹⁷ RADA EURÓPSKEJ ÚNIE. *Zasadnutie ministrov krajín EÚ a CELAC, 16.-17.7. 2018* [elektronický zdroj]. Brusel, 2018. [cit. 1.3.2019]. Dostupné na: <<https://www.consilium.europa.eu/sk/meetings/international-ministerial-meetings/2018/07/16-17/>>

¹¹⁸ *Ibid.*

¹¹⁹ WANG, Sam. *A Familial Relation? Spain and Latin America in the 21st Century* [elektronický zdroj]. Washington, 24.6.2016, s. 6. [cit. 1.3.2019]. Dostupné na: <http://www.coha.org/wp-content/uploads/2016/06/Spain-Latin-America_Final.pdf>

¹²⁰ EUROPEAN COMMISSION. *Migration from Latin America to the EU* [elektronický zdroj]. 2006. [cit. 2.3.2019]. Dostupné na: <http://eeas.europa.eu/archives/docs/la/docs/migration_en.pdf>

medzi regiónmi. Na Summite EU-LAC v roku 2010 v Madride bol prijatý tzv. *Madridský akčný plán* na roky 2010-2012, ktorý obsahoval nasledujúce priority spolupráce biregionálneho partnerstva – veda, výskum a inovácie, trvalo udržateľný rozvoj, regionálna integrácia, migrácia, vzdelanie a zamestnanosť a svetový problém s drogami.¹²¹ Akčný plán identifikoval základné problémy týkajúce sa regiónu Latinskej Ameriky a Karibiku a zároveň obsahoval možné riešenia problémov, spolu s očakávanými výsledkami. Súčasťou tohto plánu bolo vykonať opatrenia pre lacnejší, bezpečnejší a transparentnejší prevod remitencií medzi štátmi. Očakávaným efektom bolo pozitívne prepojenie migrácie s rozvojom latinskoamerických krajín.

Dôležitosť regiónu Latinskej Ameriky v zahraničnej politike Španielska však nestačí zdôvodniť len na základe historických a kultúrnych väzieb. Potrebné je vziať do úvahy aj ekonomické a politické faktory spolupráce. Veľký objem európskych zahraničných investícií smeruje aj na dynamicky sa rozvíjajúci trh iberoamerických krajín, v ktorých dominujú práve španielske PZI. Štáty tiež predstavujú odbytové trhy pre európske exporty, EÚ vyváža do regiónu hlavne spracovateľské výrobky a dováža primárne suroviny a poľnohospodárske produkty.¹²² Ciele zahraničnej politiky Španielska v danej oblasti majú duálny charakter. Na jednej strane ide o ochranu ekonomických záujmov v regióne, na strane druhej je cieľom napomáhať pri riešení politických a socioekonomických problémov iberoamerických štátov ako bývalých kolónii Španielska.

V politickej sfére možno uviesť ako príklad kubánsku otázku. Španielsko počas dlhej vlády socialistického premiéra Gonzáleza sa snažilo viesť s Kubou politický dialóg. K zmene postoja voči Kube došlo v roku 1996, kedy sa do čela španielskej vlády dostáva Aznar, predstaviteľ Ľudovej strany. Na návrh Aznara bolo schválené spoločné stanovisko štátov EÚ, v rámci SZBP, odsudzujúce režim Fidela Castra na Kube. O dva roky neskôr Španielsko opäť zmenilo svoj postoj voči krajine a to z dôvodu svojich ekonomických záujmov na Kube. Madrid zaujal toto stanovisko aj napriek nevôli mnohých členských štátov EÚ.¹²³ Uvedená situácia je dôkazom nadradenosti národného záujmu štátu nad záujmami európskeho spoločenstva. Počas španielskeho predsedníctva v Rade v roku 2010, kedy boli vo vláde opäť socialisti, sa jedným z bodov stala otázka Kuby a snaha o zmenu spoločného

---

¹²¹ COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. *Madrid Action Plan 2010-2012* [elektronický zdroj]. Brusel, 15.11.2010, 12 s. [cit. 2.3.2019]. Dostupné na: <http://eeas.europa.eu/archives/docs/la/summits/docs/madrid_action_plan_en.pdf>

¹²² RUDOLFOVÁ, Alena. Latinskoamerický rozměr španělské zahraniční politiky. In: *Mezinárodní politika*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2010, roč. 34, č. 2, s. 20-21. ISSN 0543-7962.

¹²³ SPRINGEROVÁ, Pavlína. Španělské národní zájmy v kontextu vnitropolitických změn po roce 1986. In: *Mezinárodní politika*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2010, roč. 34, č. 2, s. 9. ISSN 0543-7962.

stanoviska EÚ voči nej.¹²⁴ Napriek úsiliu Španielska sa vzťahy medzi Bruselom a Havanou, definované v roku 1996, v uvedenom období nezmenili.

Zahraničná politika Španielska je v zásade ovplyvňovaná vládnucimi elitami. Napriek snahe jednotlivých vlád zachovať kontinuitu rozvoja vzťahov medzi Španielskom, EÚ, Latinskou Amerikou a Stredomorím sa názory na realizáciu tejto politiky čiastočne rozchádzajú v závislosti od vládnych strán. Zatiaľ čo socialisti kladú dôraz na europeizáciu zahraničnej politiky s jednoznačne pro-európskym a nadnárodným prístupom, tak ľudovci zdôrazňujú kľúčovú úlohu národných vlád a presadzujú medzivládny prístup k európskej integrácii.¹²⁵

4.2 Španielsko a vybrané politiky Európskej únie

Lisabonská zmluva uvádza ako spoločné politiky tieto oblasti spolupráce – vnútorný trh, sociálna politika, pokiaľ ide o aspekty vymedzené v tejto zmluve, hospodárska, sociálna a územná súdržnosť, poľnohospodárstvo a rybné hospodárstvo, s výnimkou ochrany morských biologických zdrojov, životné prostredie, ochrana spotrebiteľa, doprava, transeurópske siete, energetika a iné oblasti.¹²⁶ Z dôvodu veľkého rozsahu rôznych právomocí a od nich sa odvíjajúcich politík medzi EÚ a jej členskými štátmi, budeme sa v tejto podkapitole venovať len spoločnej poľnohospodárskej, rybolovnej politike a spoločnej dopravnej politike z pohľadu Španielskeho kráľovstva. Poslednou súčasťou podkapitoly je rozpočtová politika EÚ, spolu s rozpočtovou bilanciou skúmaného štátu.

4.2.1 Spoločná poľnohospodárska politika

Spoločná poľnohospodárska politika – SPP, je definovaná už v Zmluve o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva. Z historického uhľa pohľadu, SPP je finančne najnáročnejšou politikou a zároveň predstavovala ochranársku politiku, ktorá uprednostňovala domácu výrobu pred zahraničnou konkurenciou. Finančná náročnosť spôsobila, že táto politika prešla z výlučnej právomoci EÚ na spoločnú právomoc a to Lisabonskou zmluvou.¹²⁷ Španielsko bolo v období pred pristúpením k ES relatívne chudobnou poľnohospodárskou krajinou v porovnaní s vtedajšou členskou základňou

---

¹²⁴ EURACTIV. *Španielske predsedníctvo* [elektronický zdroj]. 22.12.2009. [cit. 3.3.2019]. Dostupné na: <<https://euractiv.sk/section/buducnost-eu/linksdossier/spanielske-predsednictvo-000242/>>

¹²⁵ *Ibid.*

¹²⁶ LACINA, Lubor – STREJČEK, Petr – BLÍŽKOVSKÝ, Petr. *Učebnice evropské integrace*. Brno: Barrister & Principal, 2016. s. 132-136. ISBN 978-80-7485-104-9.

¹²⁷ *Ibid.*, s. 224-227.

Európskych spoločenstiev. To znamená, že spoločná poľnohospodárska politika bola významnou dimenziou integrovania Španielska do Spoločenstiev, ale tiež predstavovala výzvu pre ES. Vstupom štátu do Spoločenstiev mala vzrásť plocha poľnohospodárskej pôdy ES až o takmer jednu tretinu, čo bolo spojené s hrozbou významného zvýšenia výdavkov spoločného rozpočtu na SPP.¹²⁸ Z dôvodu eliminácie možných hrozieb, medzi ktoré patrili najmä vysoká nezamestnanosť v krajine, rozdiely v mzdových úrovniach a s tým spojená možnosť migrácie pracovných síl boli prijaté pre viaceré oblasti prechodné obdobia, ako výsledok rokovaní medzi Španielskom a Európskymi spoločenstvami. Ďalšou hrozbou bola výrazne nižšia cenová úroveň španielskych poľnohospodárskych výrobkov, ktorá mohla spôsobiť pokles trhových cien v ostatných členských štátoch.¹²⁹

Priamym následkom vstupu Španielska do ES bolo znižovanie podielu agrárneho sektora na HDP a súčasne klesala zamestnanosť v danom odvetví, čo bolo spôsobené procesom industrializácie a zvýšenou mierou urbanizácie. Mzdy v poľnohospodárskom odvetví sa zvýšili takmer trojnásobne, čím sa podarilo dosiahnuť jeden z cieľov SPP – zvýšenie individuálnych príjmov osôb zamestnaných v poľnohospodárstve. Zvýšila sa tým aj celková životná úroveň zamestnaných osôb v primárnom sektore, ale v menšej intenzite ako v ostatných sektoroch španielskej ekonomiky.¹³⁰

Vzdanie sa autonómie v národnej tvorbe poľnohospodárskej politiky so sebou prinieslo niekoľko pozitív. Španielske kráľovstvo, ako sme v úvode spomínali, je najväčším svetovým producentom olivového oleja, významným producentom vína, ovocia (najmä citrusov), zeleniny a tiež bravčového mäsa. Tieto a mnohé iné španielske agrárne výrobky tak mohli voľne vstupovať na európsky poľnohospodársky trh a nájsť odbyt v iných štátoch ES, bez akýchkoľvek obmedzení. Navyše, európsky protekcionizmus poľnohospodárskej produkcie bol efektívnejší ako ten španielsky. Na druhej strane, spoločný poľnohospodársky trh priniesol aj nevýhody. Tie boli spôsobené stanovením unifikovaných cien agrárnych produktov podľa najvyšších cien spomedzi štátov ES. Unifikované ceny boli vyššie ako reálne ceny španielskych poľnohospodárskych výrobkov, čo sa premietlo jednak zvýšením spotrebiteľských cien v krajinách ES, ale malo to dopad aj na španielskych

---

¹²⁸ WOLTEMAR, Richard a kol. *Ekonomika štátov Európskej únie*. Bratislava: EKONÓM, 2011. s. 105-106. ISBN 978-80-225-3152-8.

¹²⁹ LACINA, Lubor – STREJČEK, Petr – BLÍŽKOVSKÝ, Petr. *Učebnice evropské integrace*. Brno: Barrister & Principal, 2016. s. 36. ISBN 978-80-7485-104-9.

¹³⁰ LIPKOVÁ, Ľudmila. Španielsko a Európska únia. In: *Medzinárodné vzťahy*. Martin: Neografia, a. s., 2003, roč. 1, č. 2, s. 55. ISSN 1336-1562.

poľnohospodárov, ktorí viac nemohli profitovať z konkurenčnej výhody založenej na nižších nákladoch produkcie a teda na nižších konečných cenách agrárnych produktov.¹³¹ Postupom času, prostredníctvom viacerých reforiem SPP, sa táto politika založená na určovaní cien zmenila na politiku priamych platieb poľnohospodárom, čo so sebou prinieslo aj zníženie spotrebiteľských cien.

Celkový rozpočet EÚ pre SPP na roky 2014-2020 bol stanovený na 408,31 mld. EUR, z toho takmer 76% smeruje do prvého piliera (priama podpora poľnohospodárskej produkcie) a 24% do druhého piliera SPP (rozvoj vidieka). Z celkovej sumy vyhradenej pre poľnohospodárstvo bolo Španielsku pridelených takmer 45 mld. EUR, čo predstavuje 11% z celkových financií na sedem rokov.¹³² Na základe grafu č. 6 môžeme vidieť, že Španielsko v rozpočtovom roku 2017 bolo druhým najväčším príjemcom prostriedkov SPP (11,4%) po Francúzsku (17,5%). Na druhej strane, Španielske kráľovstvo bolo v roku 2017 štvrtým najväčším prispievateľom k celkovej poľnohospodárskej produkcii EÚ-28. Štát sa podieľal 12% na poľnohospodárskom outpute Únie.¹³³ Hlavnými tromi prispievateľmi boli Francúzsko, Nemecko a Taliansko. Môžeme skonštatovať, že Španielsko bolo druhým najväčším príjemcom prostriedkov vyhradených pre SPP, ale prispelo do spoločného agrárneho outputu Únie menším percentom ako tri iné štáty EÚ. Španielsko je členským štátom EÚ, ktorý tradične patrí medzi najväčších beneficentov z výdavkovej kapitoly rozpočtu Únie – Udržateľný rast: prírodné zdroje, pod ktorú spadá SPP.¹³⁴

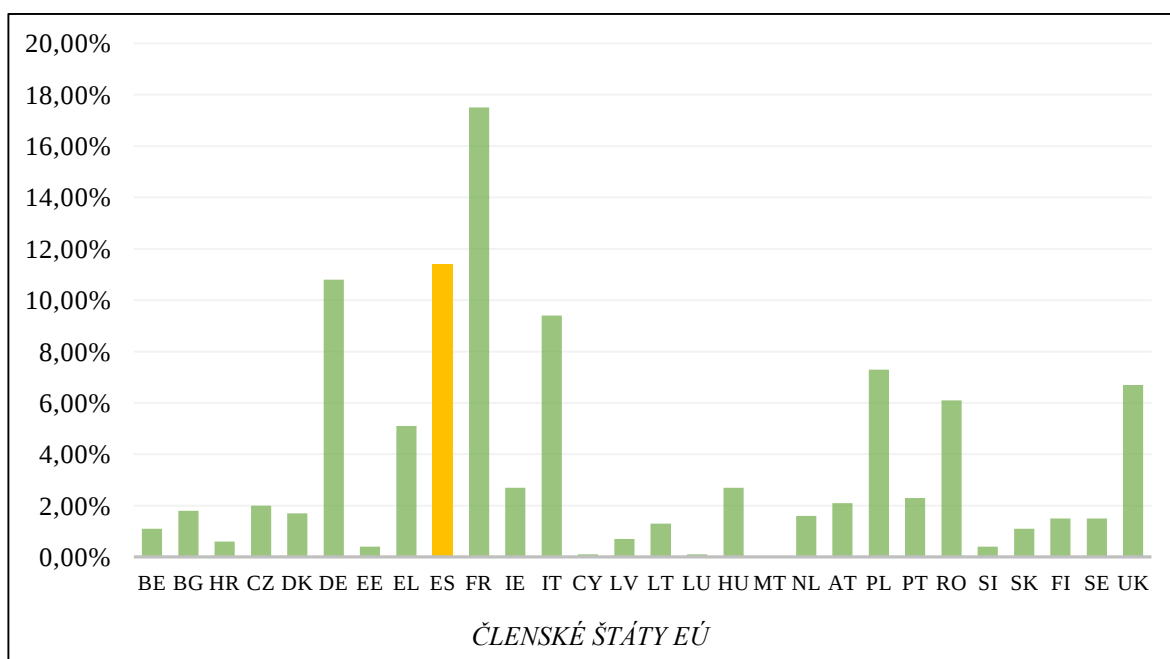
¹³¹ LIPKOVÁ, Ľudmila. Španielsko a Európska únia. In: *Medzinárodné vzťahy*. Martin: Neografia, a. s., 2003, roč. 1, č. 2, s. 55. ISSN 1336-1562.

¹³² EUROPEAN COMMISSION. *CAP in your Country: Spain* [elektronický zdroj]. 2016. s. 1-2. [cit. 9.3.2019]. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/cap-in-your-country/pdf/es_en.pdf>

¹³³ EUROPEAN COMMISSION. *Statistical Factsheet: European Union* [elektronický zdroj]. 2018. 22 s. [cit. 10.3.2019]. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/statistics/factsheets/pdf/eu_en.pdf>

¹³⁴ LIPKOVÁ, Ľudmila. Španielsko a Európska únia. In: *Medzinárodné vzťahy*. Martin: Neografia, a. s., 2003, roč. 1, č. 2, s. 203. ISSN 1336-1562.

Graf 6: Alokácia prostriedkov SPP do členských štátov EÚ za rok 2017

Prameň: EURÓPSKY PARLAMENT. SPP v číslach [elektronický zdroj]. 2018. [cit. 9.3.2019]. Dostupné na: <<http://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/104/spolocna-polnohospodarska-politika-v-cislach>>

Politickými prioritami v období rokov 2014-2020, ktoré sú financované z poskytovaných európskych prostriedkov sú zamestnanosť a rast, modernizácia, inovácie a kvalita poľnohospodárstva. Španielsko tiež získava prostriedky z druhého piliera SPP pre rozvoj vidieka. Ako príklad využitia prostriedkov pre rozvoj vidieka môžeme uviesť financovanie projektu týkajúceho sa parku *Sierra Espuña* s veľkým turistickým potenciálom. V parku chýbal dynamický prvok pre rozvoj cestovného ruchu, ktorý bol zrealizovaný vybudovaním okružnej cyklotrasy s dĺžkou 146 km okolo regionálneho parku. Projekt bol spolufinancovaný z prostriedkov Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka a to 75% z celkovej sumy.¹³⁵

Španielsko patrí medzi najväčších producentov vína v Európskej únii. Na obdobie rokov 2009-2013 štát získal 1,5 mld. EUR od Únie na založenie Národného podporného programu pre vinársky sektor. Pre súčasné sedemročné obdobie krajina disponuje 1 mld. EUR.¹³⁶ Tento program mal pozitívny dopad na štrukturálne zmeny v španielskych vinohradoch a zároveň prispel k znižovaniu výrobných nákladov pri produkcii vína. Navyše, podarilo sa dosiahnuť zvýšenie kvality vín nahradením niektorých odrôd tými najvyhľadávanejšími medzi spotrebiteľmi. Prostriedky EÚ významne prispeli

¹³⁵ EUROPEAN COMMISSION. *CAP in your Country: Spain* [elektronický zdroj]. 2016. s. 3. [cit. 11.3.2019]. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/cap-in-your-country/pdf/es_en.pdf>

¹³⁶ *Ibid.*, s. 5.

k modernizácii odvetvia, čím sa podarilo znížiť náklady na výrobu, vytvorili sa nové pracovné príležitosti v sektore, ktoré napomohli mladým poľnohospodárom a v neposlednom rade prispeli k rozvoju vidieka a súčasne cestovného ruchu v krajine.

4.2.2 Spoločná rybolovná politika

Spoločnej rybolovnej politike sa začala venovať väčšia pozornosť až po rozšírení Európskych spoločenstiev predovšetkým o Grécko, Španielsko a Portugalsko v 80. rokoch 20. storočia. Hovoríme o južnom rozšírení ES o štáty s dlhoročnou rybárskou tradíciou, u ktorých je rybolov dôležitou súčasťou národného hospodárstva.¹³⁷ Napriek tomu, že táto politika nemá dominantnú pozíciu medzi ostatnými politikami EÚ, tak je významná pre prímorské štáty a to najmä pre Španielsko. Podobne ako pri SPP, pred vstupom Španielska do ES panovali isté obavy medzi vtedajšími členskými štátmi, ktoré sa týkali výrazného zvýšenia rybárskej produkcie v Spoločenstvách. To malo dopad na dlhé a diskriminačné prechodné obdobie. Dôsledkom bolo, že skutočná rybárska produkcia štátu bola nižšia ako boli schopnosti španielskej rybárskej flotily.¹³⁸

V súčasnosti je SRP financovaná z prostriedkov Európskeho námorného a rybárskeho fondu – ENRF. Cieľom fondu je podporiť prechod na trvalo udržateľný rybolov, diverzifikáciu hospodárstiev pobrežných spoločenstiev, vytváranie nových pracovných miest, podporovať udržateľný rozvoj akvakultúry a iné. Pridelovanie prostriedkov z tohto fondu je výrazne ovplyvnené skutočnosťou, či ide o vnútrozemský, alebo prímorský štát. Prirodzene, viac prostriedkov získavajú prímorské štáty s vyšším podielom rybárskej aktivity na štruktúre ekonomiky. Španielsko je najväčším príjemcom finančných prostriedkov z ENRF pre obdobie rokov 2014-2020 spomedzi 27 členských štátov EÚ. Luxembursko nie je príjemcom prostriedkov z uvedeného fondu. Z celkových 5,749 mld. EUR je Španielsku pridelených až 1,161 mld. EUR, čo predstavuje viac ako 20% financií z Európskeho námorného a rybárskeho fondu.¹³⁹

Španielske kráľovstvo má významný podiel na súhrnnej rybárskej flotile Európskej únie. Z celkového počtu plavidiel EÚ určených pre rybolovné aktivity patrí krajine až

---

¹³⁷ LIPKOVÁ, Ľudmila a kol. *Európska únia*. Bratislava: Sprint dva, 2011. s. 143. ISBN 978-80-89393-33-6.

¹³⁸ CHACÓN, Elvira Martínez. *Economía española*. Barcelona: Ariel Economía, 2009. s. 233. ISBN 978-84-344-4557-4.

¹³⁹ EUROPEAN COMMISSION. *European Maritime and Fisheries Fund* [elektronický zdroj]. 2019. [cit. 11.3.2019]. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/fisheries/cfp/emff_en>

11,1%.¹⁴⁰ Väčšími kapacitami disponuje už len Grécko a Taliansko. Španielsko je najväčším vývozcom produktov rybolovu a akvakultúry z EÚ do tretích krajín. Za rok 2016, španielsky export predstavoval 17,6% z celkového vývozu Únie.¹⁴¹ Sektor rybolovu hrá dôležitú úlohu aj v prípade zamestnanosti v krajine. Zo všetkých pracovných síl EÚ v sektore rybolovu Španielsko zamestnáva až takmer jednu štvrtinu. Štát poskytuje najviac pracovných miest v rybolovnom a spracovateľskom odvetví v rámci Únie.¹⁴² Pokiaľ ide o SRP, tak Španielsko je síce najväčším beneficiantom prostriedkov Európskeho námorného a rybárskeho fondu, ale je aj najväčším exportérom produktov v danom odvetví, tretím najväčším prispievateľom plavidiel do európskej rybárskej flotily a najväčším európskym zamestnávateľom v rybolovnom sektore.

4.2.3 Spoločná dopravná politika

Kvalitná a hustá infraštruktúra zohráva dôležitý význam pre vnútroštátny, ale aj medzinárodný obchod, je dôležitým faktorom pre prílev zahraničného kapitálu, determinuje cestovný ruch a má teda významný dopad na rozvoj celej spoločnosti. Spoločná dopravná politika bola vytvorená s cieľom eliminovať prekážky na hraniciach členských štátov Únie, ktoré obmedzujú voľný pohyb osôb a tovaru. Španielsko vstúpilo do európskych štruktúr ako zaostalá krajina s veľkými regionálnymi rozdielmi, aj čo sa týka stupňa rozvoja infraštruktúry.¹⁴³ Práve z iniciatívy Španielska bol v prvej polovici 90. rokov 20. storočia zriadený Kohézny fond. Medzi jeho beneficiantmi boli pôvodne len štyri najmenej rozvinuté štáty ES, medzi ktoré patrilo aj Španielske kráľovstvo. Fond prispel k rozvoju infraštruktúry v krajine, zníženiu regionálnych dopravných rozdielov a k integrácii do transeurópskych dopravných sietí.

Prostriedky Kohézneho fondu môžu prijímať len tzv. chudobné štáty, v ktorých hrubý národný dôchodok na obyvateľa je nižší ako 90% priemeru EÚ. Po rozšírení Únie o 12 členských štátov v rokoch 2004 a 2007 sa priemer EÚ výrazne znížil a preto sa Španielsko dostalo nad hranicu priemeru EÚ-27. Napriek tomu, štát dokázal získať prechodné právo na čerpanie prostriedkov z Kohézneho fondu na obdobie rokov 2007-2013. Išlo o tzv. *phasing-out country*, v preklade postupne vyradovaná krajina z Kohézneho fondu. Španielsko

---

¹⁴⁰ EUROPEAN COMMISSION. *Facts and figures on the common fisheries policy* [elektronický zdroj]. Luxemburg: Úrad pre publikácie EÚ, 2018. s. 11. [cit. 11.3.2019]. ISBN 978-92-79-74555-3 Dostupné na: <https://ec.europa.eu/fisheries/sites/fisheries/files/docs/body/pcp_en.pdf>

¹⁴¹ *Ibid.*, s. 36.

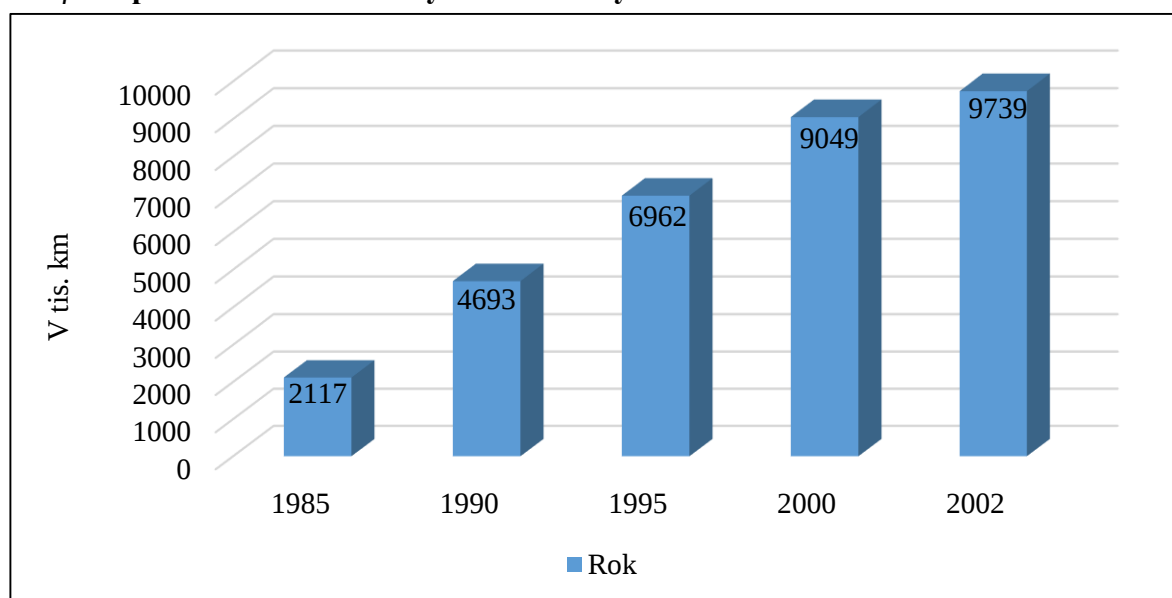
¹⁴² *Ibid.*, s. 14.

¹⁴³ LACINA, Lubor – STREJČEK, Petr – BLÍŽKOVSKÝ, Petr. *Učebnice evropské integrace*. Brno: Barrister & Principal, 2016. s. 36. ISBN 978-80-7485-104-9.

argumentovalo tým, že bez rozšírenia Európskej únie o 12 štátov by HND na obyvateľa v krajine bol nižší ako priemer EÚ-15, teda priemer pôvodných pätnástich štátov integrácie.¹⁴⁴ V období rokov 2014-2020 sa už však Kohézny fond na Španielske kráľovstvo nevzťahuje.¹⁴⁵

Jedným z aspektov modernizácie hospodárstva po vstupe štátu do ES bolo zlepšenie dopravnej infraštruktúry, čo sa premietlo v zlepšení komunikačného prepojenia, znížili sa náklady na prepravu tovarov a tým sa znížila aj ich finálna cena. Ako môžeme vidieť na grafe č. 7, tak vďaka kombinácii verejných výdavkov s finančnými prostriedkami Európskej únie sa podarilo Španielsku medzi rokmi 1985 až 2002 zvýšiť takmer päťnásobne počet kilometrov diaľnic a rýchlostných komunikácií.¹⁴⁶

Graf 7: Španielske diaľnice a rýchlostné cesty v tisícoch kilometrov

Prameň: REAL INSTITUTO ELCANO. 20 years of Spain in the European Union (1986-2006). Madrid: Artegraf, 2006. s. 43. ISBN 84-689-7384-X.

So spoločnou dopravnou politikou úzko súvisia aj transeurópske siete. Hlavným cieľom transeurópskych dopravných sietí – TEN-T, je skrátiť čas potrebný na prepravu tovarov a osôb medzi rôznymi regiónmi EÚ. Projekty spadajúce pod TEN-T sú spolufinancované z prostriedkov EÚ a to najmä prostredníctvom Nástroja na prepájanie Európy – CEF, Európskeho fondu pre strategické investície, projektom Horizont 2020,

¹⁴⁴ LIPKOVÁ, Ľudmila a kol. *Európska únia*. Bratislava: Sprint dva, 2011. s. 240-241. ISBN 978-80-89393-33-6.

¹⁴⁵ EURÓPSKA KOMISIA. *Kohézny fond* [elektronický zdroj]. 2018. [cit. 12.3.2019]. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/regional_policy/sk/funding/cohesion-fund/>

¹⁴⁶ REAL INSTITUTO ELCANO. *20 years of Spain in the European Union (1986-2006)*. Madrid: Artegraf, 2006. s. 42. ISBN 84-689-7384-X.

Európskym fondom regionálneho rozvoja a inými nástrojmi.¹⁴⁷ Pre Španielsko je ekonomicky, logisticky, ale aj turisticky významný projekt Stredomorský koridor zo španielčiny *Corredor Mediterráneo*, ktorý spojí Pyrenejský polostrov s maďarsko-ukrajinskou hranicou. Koridor bude prechádzať takmer celým španielskym pobrežím Stredozemného mora, ako môžeme vidieť na obrázku č. 1. Ďalej pokračuje po francúzskom pobreží do Álp, odtiaľ cez severné Taliansko k pobrežiu Jadranského mora v Slovinsku a Chorvátsku a končí v Maďarsku. Stredomorský koridor pozostáva primárne zo železníc a ciest, ale dôležitý význam má aj jeho námorná dimenzia, ktorá spočíva v spojení viacerých stredomorských prístavov.¹⁴⁸ Je určený na prepravu osôb a nákladu.

Obrázok 1: Stredomorský koridor

Prameň: EUROPEAN COMMISSION. CEF Support to Mediterranean Corridor [elektronický zdroj]. 2018. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/inea/sites/inea/files/201803_corridor_report_med_withcover_0.pdf>

Súčasťou námornej dimenzie projektu je aj tzv. multimodálne spojenie terminálov v prístavoch so železničnou traťou. Ako príklad možno uviesť investíciu CEF do chýbajúceho prepojenia prístavného terminálu vo Valencii so Stredomorským koridorom, čo prispeje k lepšej integrácii námornej dopravy do logistického reťazca. Približne jedna polovica z prostriedkov Nástroja na prepájanie Európy, ktoré sú vyčlenené na multimodálne spojenie smeruje do Španielska. V prípade železničnej dopravy ide napr. o investície CEF do

¹⁴⁷ EUROPEAN COMMISSION. EU Funding for TEN-T [elektronický zdroj]. 2019. [cit. 13.3.2019]. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/transport/themes/infrastructure/ten-t-guidelines/project-funding_en>

¹⁴⁸ EUROPEAN COMMISSION. CEF Support to Mediterranean Corridor [elektronický zdroj]. 2018. s. 3-4. [cit. 13.3.2019]. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/inea/sites/inea/files/201803_corridor_report_med_withcover_0.pdf>

normálnych (európskych) rozchodov koľajú na úseku Valencia-Tarragona-Barcelona, za účelom štandardizácie španielskych železničných tratí s traťami v ostatných členských štátoch Únie.¹⁴⁹ Prostriedky EÚ sú spoluinvestované do viacerých projektov a oblastí týkajúcich sa finalizácie Stredomorského koridoru.

4.2.4 Rozpočet Európskej únie a Španielsko

Po rozpočtovej bilancii príjmov a platieb Španielska z a do rozpočtu EÚ, v absolútnom vyjadrení, môžeme skonštatovať, že štát je vo všeobecnosti čistým príjemcom prostriedkov z rozpočtu Európskej únie. V minulosti dlhodobo platilo, že do skupiny čistých príjemcov patrili tzv. *kohézne štáty*, teda členské štáty oprávnené prijímať prostriedky z Kohézneho fondu, medzi ktoré sa zaraďovalo aj Španielsko a to od zriadenia fondu, až do roku 2013.¹⁵⁰ Napriek faktu, že Španielsko od roku 2014 nie je príjemcom prostriedkov Kohézneho fondu, tak naďalej viac financií z rozpočtu prijíma, ako do neho prispieva. Na grafe č. 8 môžeme vidieť finančné vzťahy medzi štátom a Úniou, rovnako ako rozpočtovú bilanciu v absolútnom vyjadrení. Do rozpočtovej bilancie sa však nezarátavajú na strane platieb členských štátov tradičné vlastné zdroje a na výdavkovej strane EÚ sa nezohľadňujú ani administratívne výdavky (kapitola 5), ani platby opúšťajúce hranice Európskej únie (kapitola 4).¹⁵¹ Rozpočtová bilancia štátu vykazuje v rokoch 2000 až 2016 kladné hodnoty, čo je dôkazom statusu Španielska ako beneficienta európskych prostriedkov.

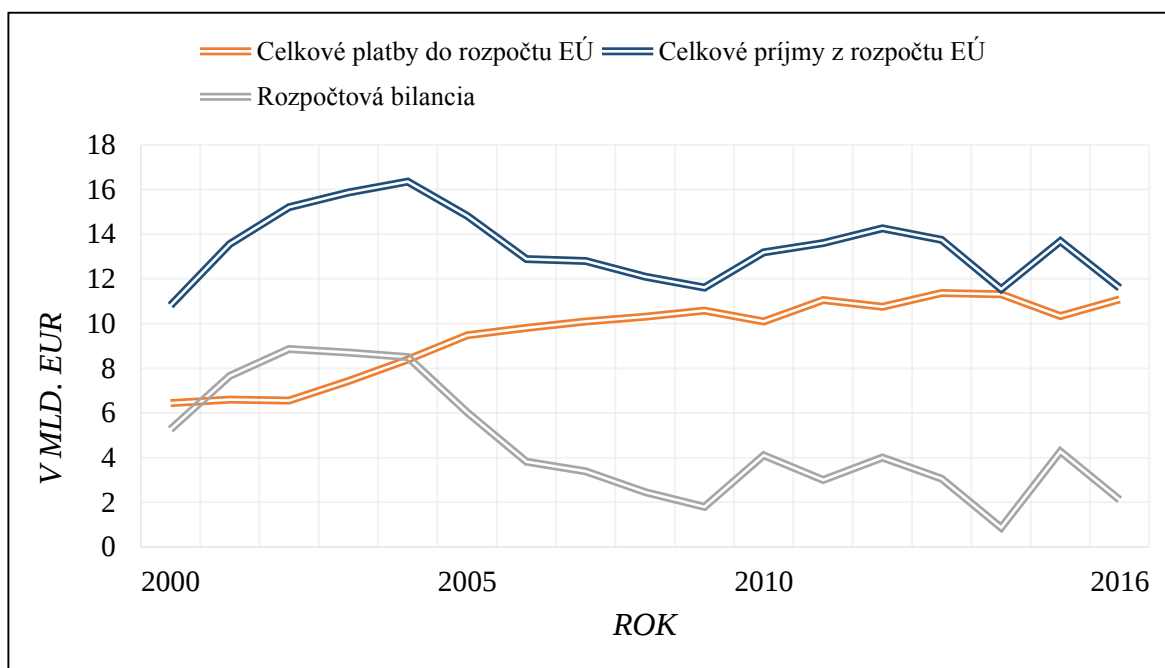
---

¹⁴⁹ EUROPEAN COMMISSION. *CEF Support to Mediterranean Corridor* [elektronický zdroj]. 2018. s. 6-9. [cit. 13.3.2019]. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/inea/sites/inea/files/201803_corridor_report_med_withcover_0.pdf>

¹⁵⁰ LACINA, Lubor – STREJČEK, Petr – BLÍŽKOVSKÝ, Petr. *Učebnice evropské integrace*. Brno: Barrister & Principal, 2016. s. 177. ISBN 978-80-7485-104-9.

¹⁵¹ LACINA, Lubor a kol. *Učebnice evropské integrace*. Brno: Barrister & Principal, 2011. s. 252-253. ISBN 978-80-87474-31-0.

Graf 8: Finančné vzťahy medzi Španielskom a Európskou úniou (2000-2016)

Prameň: EUROPEAN COMMISSION. EU expenditure and revenue 2014-2020 [elektronický zdroj]. 2019. [cit. 14.3.2019]. Dostupné na: <http://ec.europa.eu/budget/graphs/revenue_expenditure.html>

Na grafe č. 8 môžeme vidieť dva výrazné prepady príjmov Španielska z rozpočtu EÚ, konkrétne ide o roky 2005 a 2014. Rok 2005 predstavoval prvé rozpočtové obdobie Únie po tzv. východnom rozšírení o desať štátov, čím sa Španielsko dostáva mimo skupiny chudobnejších krajín Európskej únie. Druhý významný prepád z roku 2014 bol spôsobený dvomi hlavnými faktormi a to predchádzajúcim rozšírením EÚ o Chorvátsko (2013) a taktiež išlo o prvý rok, kedy Španielsku už nebolo umožnené čerpať prostriedky Kohézneho fondu. Po roku 2009 začali príjmy Španielska z úniového rozpočtu opäť mierne rásť, dôvodom bolo postihnutie španielskej ekonomiky finančnou a dlhovou krízou. Taktiež v roku 2009 zaznamenal hrubý národný dôchodok Španielska prepád, prvý krát v novom miléniu. HND vykazoval medziročný pokles až do roku 2013. Na druhej strane, španielske príspevky do spoločného rozpočtu majú skôr rastúcu tendenciu, ako môžeme vidieť na grafe č. 8.¹⁵²

Ďalším spôsobom výpočtu rozpočtovej bilancie je vydeliť bilanciu v absolútnom vyjadrení (príjmy – platby) hrubým národným dôchodkom konkrétneho štátu. Tento výpočet hovorí, aký význam zohrávajú finančné prostriedky EÚ vzhľadom k bohatstvu daného štátu.¹⁵³ Do roku 2004 sa rozpočtová bilancia, ako percento z HND Španielska, pohybovala

¹⁵² EUROPEAN COMMISSION. *EU expenditure and revenue 2014-2020* [elektronický zdroj]. 2019. [cit. 14.3.2019]. Dostupné na: <http://ec.europa.eu/budget/graphs/revenue_expenditure.html>

¹⁵³ LACINA, Lubor – STREJČEK, Petr – BLÍŽKOVSKÝ, Petr. *Učebnice evropské integrace*. Brno: Barrister & Principal, 2016. s. 177. ISBN 978-80-7485-104-9.

nad úrovňou 1%. Avšak v nasledujúcom období sa pomer rozpočtovej bilancie k HND pohyboval v intervale od 0,08% do 0,40%, s výnimkou roku 2005. V roku 2016 bolo Španielsku pridelených 2,113 mld. EUR z európskeho rozpočtu, to však reprezentovalo len 0,19% z hrubého národného dôchodku štátu. Z uvedených výpočtov vyplýva, že štát získava čoraz menej prostriedkov EÚ vo vzťahu k svojmu bohatstvu.¹⁵⁴ Hlavným dôvodom je rastúci HND Španielska, ktorý so sebou prináša väčšie výdavky do rozpočtu EÚ a zároveň má významný dopad aj volatilita príjmov štátu z tohto rozpočtu. Napriek tomu, Španielske kráľovstvo je stále čistým príjemcom v porovnaní s ostatnými veľkými štátmi Európskej únie. Čistými platcami do rozpočtu sú vo všeobecnosti Nemecko, Francúzsko, Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska a Taliansko.¹⁵⁵ Na druhej strane, zvyšné dva štáty južného rozšírenia – Portugalsko a Grécko, sú naďalej príjemcami prostriedkov Kohézneho fondu, teda ich HND na obyvateľa bol v období hodnotenia nižší ako 90% z priemeru EÚ.¹⁵⁶ Znamená to, že Španielsku sa podarilo ako jedinému štátu južného rozšírenia Európskych spoločenstiev zvýšiť dôchodok na obyvateľa nad úroveň chudoby definovanú Úniou a priblížiť sa tak k vyspelejším štátom EÚ.

Na základe grafu č. 9, môžeme vidieť, že väčšina prostriedkov pridelených Španielsku z rozpočtu EÚ, na rok 2016, bola alokovaná práve do druhej výdavkovej kapitoly. Konkrétne 54,13% z vyčlenených financií smerovalo do oblastí poľnohospodárstva (priame platby poľnohospodárom a rozvoj vidieka) a rybolovu. Dôležitou položkou v rámci podkapitoly hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti sú investície pre rast a zamestnanosť. V rámci tejto podkapitoly boli na prvom mieste financované menej rozvinuté regióny, za účelom regionálnej konvergenzie. Pokiaľ ide o podkapitolu konkurencieschopnosti pre rast a zamestnanosť, tak najviac financií bolo umiestnených do výskumu a inovácií. Ďalšou oblasťou financovanou z prostriedkov rozpočtu EÚ, s podielom približne 11%, bola kapitola s názvom bezpečnosť a občianstvo, ktorej najväčšie položky tvoria azyl a migrácia. Poslednou financovanou výdavkovou skupinou sú administratívne výdavky, ktoré činili takmer 1% z rozpočtu prideleného Španielskemu kráľovstvu.¹⁵⁷

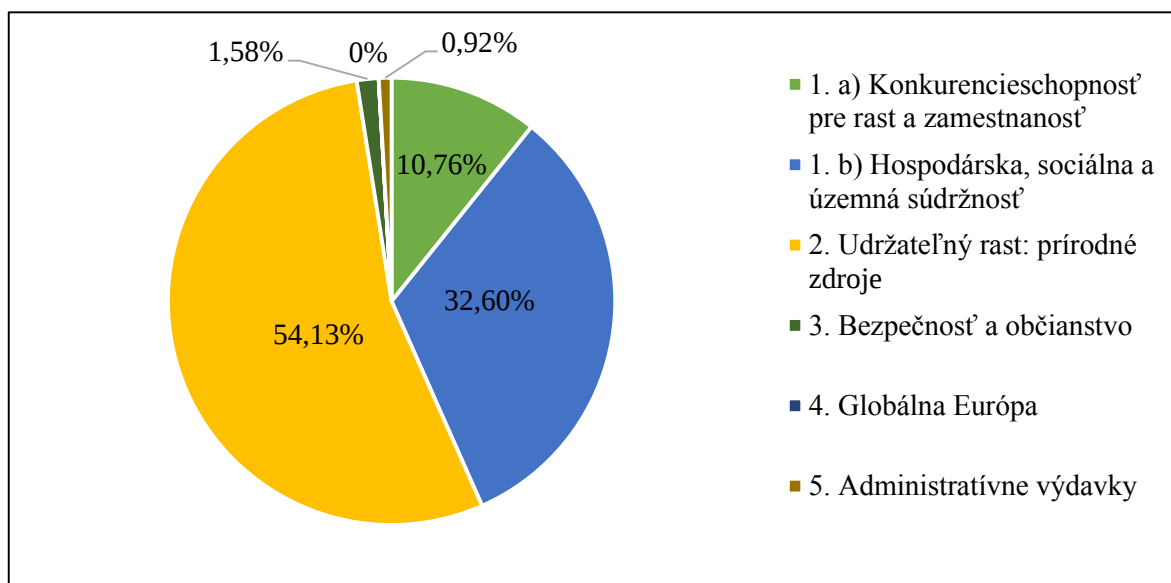
¹⁵⁴ EUROPEAN COMMISSION. *EU expenditure and revenue 2014-2020* [elektronický zdroj]. 2019. [cit. 14.3.2019]. Dostupné na: <http://ec.europa.eu/budget/graphs/revenue_expenditure.html>

¹⁵⁵ *Ibid.*

¹⁵⁶ LIPKOVÁ, Ľudmila a kol. *Európska únia*. Bratislava: Sprint dva, 2011. s. 241. ISBN 978-80-89393-33-6.

¹⁵⁷ EUROPEAN COMMISSION. *EU expenditure and revenue 2014-2020* [elektronický zdroj]. 2019. [cit. 14.3.2019]. Dostupné na: <http://ec.europa.eu/budget/graphs/revenue_expenditure.html>

Graf 9: Percentuálna alokácia prostriedkov Španielska z rozpočtu EÚ (2016)

Prameň: EUROPEAN COMMISSION. EU expenditure and revenue 2014-2020 [elektronický zdroj]. 2019. [cit. 14.3.2019]. Dostupné na: <http://ec.europa.eu/budget/graphs/revenue_expenditure.html>

4.3 Niektoré aspekty vyplývajúce zo španielskeho členstva v EÚ

4.3.1 Predsedníctvo v Rade Európskej únie

Z inštitucionálneho hľadiska je dôležité sa bližšie pozrieť na inštitút predsedníctva v Rade Európskej únie. Rada EÚ predstavuje hlavný rozhodovací orgán Únie, ktorý funguje na medzivládnom princípe a prostredníctvom ktorého jednotlivé členské štáty majú možnosť do určitej miery reprezentovať svoje národné záujmy. Španielske kráľovstvo doposiaľ predsedalo v Rade štyrikrát a to v rokoch 1989, 1995, 2002 a 2010.¹⁵⁸ Tabuľka č. 5 poskytuje prehľad jednotlivých predsedníctiev, okolností, ktoré ich zásadne ovplyvnili a tiež niektoré z hlavných priorít štátu počas predsedníctva v Rade Európskej únie.

¹⁵⁸ BOCIANOVÁ, Kateřina. *Evropská unie a Středomoří: Role Španělska a Francie*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2015. s. 202-207. ISBN 978-80-246-3072-4.

Tabuľka 5: Španielske predsedníctva v Rade EÚ

<i>Predsedenstvo, vládna strana:</i>	<i>Okolnosti:</i>	<i>Niektoré priority:</i>
Január – jún 1989 PSOE	Prvé predsedníctvo Španielska v Rade EÚ.	Pozícia Španielska v ES, podpora ďalšej integrácie v rámci ES, Latinská Amerika a Stredomorie.
Júl – december 1995 PSOE	Predchádzajúce prijatie Maastrichtskej zmluvy, budovanie HMÚ.	Euro-stredomorská konferencia, vzťahy s latinskoamerickými krajinami, HMÚ.
Január – jún 2002 PP	Teroristické útoky z 11. septembra 2001, finalizácia HMÚ.	Konflikt na Blízkom východe, boj proti terorizmu, rozširovanie EÚ, transatlantizmus.
Január – jún 2010 PSOE	Prvé predsedníctvo v Rade po prijatí Lisabonskej zmluvy, ekonomická a finančná kríza.	Vzťahy s Latinskou Amerikou a Stredomorím, prekonanie ekonomickej krízy, Stratégia 2020.

Prameň: CLOSA, Carlos. *The Third Spanish Presidency of the EU in Comparative Perspective* [elektronický zdroj]. 2002. [cit. 15.3.2019]. Dostupné na: <http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano_en/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_in/zonas_in/dt12-2002>

Prvé španielske predsedníctvo sa konalo len tri roky po pristúpení štátu k ES a predstavovalo dôležitú výzvu pre Španielsko obhájiť svoju pozíciu plnohodnotného člena v európskych štruktúrach. Byť súčasťou Európskych spoločenstiev bolo vnímané španielskymi elitami, ale aj celou spoločnosťou ako synonymum „*hospodárskej modernizácie a politickej rehabilitácie*“.¹⁵⁹ Toto predsedníctvo zohralo význam aj v prípade ďalšieho prehlbovania európskej integrácie smerom k hospodárskej a menovej únii, prijatím Delorsovej správy. Teda hlavnou úlohou socialistickej vlády vedenej Gonzálezom bolo dokázať prestíž a dôstojnosť španielskeho členstva v rámci Európskych spoločenstiev.¹⁶⁰

V poradí druhé španielske predsedníctvo v Rade EÚ so sebou prinieslo nové výzvy. Spoľahlivosť a efektívnosť členstva krajiny v EÚ už bolo preukázané predchádzajúcim predsedníctvom, rovnako ako celkovou činnosťou Španielska v európskych štruktúrach a preto sa krajine otvára príležitosť pre presadzovanie svojich záujmov v rámci integrácie.

¹⁵⁹ MORATA, Francesc – FERNÁNDEZ, Ana-Mar. *The Spanish Presidencies of 1989, 1995 and 2002: From Commitment to Reluctance towards European Integration* [elektronický zdroj]. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona, s. 10. [cit. 15.3.2019]. Dostupné na: <http://www.mzes.uni-mannheim.de/projekte/typo3/site/fileadmin/research%20groups/1/teamB-reader/Morata%20%26%20Fernandez_The%20Spanish%20presidencies.pdf>

¹⁶⁰ CLOSA, Carlos. *The Third Spanish Presidency of the EU in Comparative Perspective* [elektronický zdroj]. 2002. [cit. 15.3.2019]. Dostupné na: <http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano_en/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_in/zonas_in/dt12-2002>

Španielsko našlo nástroj ako presadiť a zvýšiť efektívnosť svojej zahraničnej politiky vo vzťahu k tradičným oblastiam záujmu, ktorými boli regióny Latinskej Ameriky a Stredomoria. To bolo realizované prostredníctvom Európskej politickej spolupráce, počas prvého predsedníctva a neskôr prostredníctvom SZBP.¹⁶¹ Významným medzníkom bolo usporiadanie prvej Euro-stredomorskej konferencie z iniciatívy Španielska, ktorou vzniká Euro-stredomorské partnerstvo. Španielsko tak dokázalo pretransformovať svoje národné záujmy na záujmy Európskych spoločenstiev ako celku. Tým bol zároveň potvrdený status tzv. veľkého štátu v rámci EÚ, ktorý má schopnosti europeizovať svoje národné záujmy.¹⁶² Počas tohto predsedníctva bol prijatý nový názov pre spoločnú menu – euro, v rámci HMÚ.

Tretie predsedníctvo, v prvom polroku 2002, bolo značne ovplyvnené predchádzajúcimi teroristickými útokmi. Zmeny nastali aj vo vnútri štátu, išlo o prvé predsedníctvo počas vlády ľudovcov, na čele s Aznarom, ktorých názory na európsku integráciu sa mierne líšili od názorov socialistov. Boj proti medzinárodnému terorizmu sa zaradil medzi prioritné oblasti španielskej agendy, dôvodom bola najmä domáca skúsenosť s terorizmom. Dôraz sa kládol na posilnenie spolupráce členských štátov v rámci tretieho piliera Maastrichtskej zmluvy. Pozornosť bola tiež venovaná riešeniu konfliktu na Blízkom východe. Do agendy predsedníctva boli zaradené aj otázky týkajúce sa budúceho východného rozšírenia EÚ, nelegálnej imigrácie a Lisabonského procesu. V prípade nasledujúceho rozšírenia Únie, Španielsko zakomponovalo do agendy aj svoje národné záujmy týkajúce sa budúcnosti čerpania prostriedkov zo štrukturálnych fondov a taktiež spoločnej poľnohospodárskej politiky. Ďalšími prioritami bolo posilnenie vzťahov medzi USA a Európskou úniou, ale aj tradičné oblasti záujmu Španielska v kontexte posilnenia euro-stredomorských vzťahov a vzťahov medzi EÚ a latinskoamerickými krajinami, za účelom zintenzívnenia obchodnej výmeny. Významné bolo rokovanie medzi Úniou a Čile, ktoré vyústilo do nasledujúceho prijatia Asociačnej dohody medzi EÚ a Čilskou republikou.¹⁶³

---

¹⁶¹ CLOSA, Carlos. *The Third Spanish Presidency of the EU in Comparative Perspective* [elektronický zdroj]. 2002. [cit. 15.3.2019]. Dostupné na: <http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano_en/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_in/zonas_in/dt12-2002>

¹⁶² BOCIANOVÁ, Kateřina. *Evropská unie a Středomoří: Role Španělska a Francie*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2015. s. 331. ISBN 978-80-246-3072-4.

¹⁶³ CLOSA, Carlos. *The Third Spanish Presidency of the EU in Comparative Perspective* [elektronický zdroj]. 2002. [cit. 15.3.2019]. Dostupné na: <http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano_en/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_in/zonas_in/dt12-2002>

Doposiaľ posledné predsedníctvo Španielska v Rade bolo špecifické v tom, že sa jednalo o prvé predsedníctvo v režime Lisabonskej zmluvy, navyše bolo ovplyvnené predchádzajúcou finančnou a ekonomickou krízou. Medzi štyri hlavné priority možno zaradiť plnenie Lisabonskej zmluvy, hospodársku obnovu a vytváranie pracovných príležitostí, posilnenie vystupovania a vplyvu EÚ na svetovej scéne a umiestnenie občana do centra záujmu EÚ, rozvoj práv a slobôd občanov.¹⁶⁴

Predsedička krajina až do prijatia Lisabonskej zmluvy zodpovedala za aktualizáciu programu Rady EÚ a taktiež predsedala všetkým jej zasadnutiam. Zmena nastala v Rade pre zahraničné veci, ktorej začína predsedáť vysoký predstaviteľ Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku, modifikuje sa aj spôsob hlasovania a je vytvorený post stáleho predsedu Európskej rady, ktorý má zabezpečiť kontinuitu predsedníctiev.¹⁶⁵ Španielsko tak delegovalo časť funkcií, ktoré predtým pripadali na predsednícky štát, na predsedu Európskej rady a na vysokú predstaviteľku Únie. Predsedajúci štát formálne stratil svoju úlohu v oblasti zahraničných vzťahov Európskej únie s tretími štátmi, čím sa mala zabezpečiť kontinuita SZBP.¹⁶⁶ Španielsko, ako štát s druhou najvyššou mierou nezamestnanosti v rámci EÚ, zaradilo do svojej agendy aj vytváranie nových pracovných miest a úsilie o prekonanie finančnej a ekonomickej krízy. V zahraničnopolitickej sfére si štát vytýčil kvalitatívny posun vo vzťahoch medzi EÚ s latinskoamerickým a stredomorským regiónom. Španielsko sa tiež usilovalo o zmenu spoločného stanoviska EÚ voči Kube a normalizáciu kubánsko-európskych vzťahov. Oblasť rozširovania Únie o štáty západného Balkánu a Turecko boli taktiež súčasťou agendy.¹⁶⁷

Veľkosť členského štátu determinuje agendu jeho predsedníctva a súčasne jeho schopnosť presadzovať a realizovať svoje národné záujmy. Španielske kráľovstvo môžeme zaradiť medzi päť najväčších štátov Európskej únie a to podľa počtu obyvateľov, geografickej rozlohy a taktiež je štát piatou najväčšou ekonomikou EÚ. Strategická poloha krajiny, spolu s jej historickými a kultúrnymi väzbami na niektoré regióny sveta boli akousi predzvesťou významného postavenia Španielska v rámci Európskej únie. Dôkazom sú aj

---

¹⁶⁴ ZUKAL, Jiří. *Předsednictví v Radě EU: Španělsko na půl roku dirigenten* [elektronický zdroj]. 2010. [cit. 16.3.2019]. Dostupné na: <<https://www.mvcr.cz/clanek/predsednictvi-v-rade-eu-spanelsko-na-pul-roku-dirigentem.aspx>>

¹⁶⁵ LIPKOVÁ, Ludmila a kol. *Európska únia*. Bratislava: Sprint dva, 2011. s. 309-311. ISBN 978-80-89393-33-6.

¹⁶⁶ EURACTIV. *Španielske predsedníctvo* [elektronický zdroj]. 22.12.2009. [cit. 16.3.2019]. Dostupné na: <<https://euractiv.sk/section/buducnost-eu/linksdossier/spanielske-predsednictvo-000242/>>

¹⁶⁷ ZUKAL, Jiří. *Předsednictví v Radě EU: Španělsko na půl roku dirigenten* [elektronický zdroj]. 2010. [cit. 16.3.2019]. Dostupné na: <<https://www.mvcr.cz/clanek/predsednictvi-v-rade-eu-spanelsko-na-pul-roku-dirigentem.aspx>>

štyri predsedníctva v Rade, medzi ktorých prioritami vždy figurovali skutočnosti súvisiace so záujmami štátu. Na základe tabuľky č. 5, môžeme vymedziť najmä prevládajúci národný záujem o regióny Latinskej Ameriky a Stredomoria. Okrem externých faktorov, ktoré ovplyvnili jednotlivé predsedníctva, význam zohral aj vnútorný faktor, ktorý súvisí najmä so záujmami konkrétnej vládnucej strany v krajine. V prípade PSOE takmer vždy išlo o tradičné záujmy štátu s jednoznačne pro-európskym smerovaním, zatiaľ čo vláda Ľudovej strany, konkrétne počas tretieho predsedníctva, do popredia postavila transatlantický rozmer vzťahov EÚ.¹⁶⁸

4.3.2 *Budúcnosť Európskej únie a vnímanie EÚ verejnosťou*

Existuje množstvo rozdielnych pohľadov týkajúcich sa ďalšieho smerovania Európskej únie. V marci 2017 vydala Európska komisia *Bielu knihu o budúcnosti Európy*.¹⁶⁹ Tento dokument obsahuje päť možných scenárov budúceho vývoja EÚ, ktorými sú pokračovanie v súčasnom smerovaní, iba jednotný trh, tí, ktorí chcú, robia viac, menej ale efektívnejšie a poslednou verziou je oveľa viac spoločne.¹⁷⁰ Španielske kráľovstvo reagovalo na publikovanie Bielej knihy prostredníctvom oficiálneho vyhlásenia Ministerstva zahraničných vecí, Európskej únie a spolupráce. Vo vyhlásení sa uvádza, že Španielsko podporuje a bude naďalej podporovať väčšiu a lepšiu európsku integráciu. Ďalej sa v dokumente uvádza, že len spoločne môžu štáty čeliť globálnym výzvam a účinne chrániť ich hodnoty a záujmy.¹⁷¹

Ministerstvo tiež vyhlásilo, že predchádzajúca ekonomická kríza negatívne ovplyvnila verejnú mienku vzťahujúcu sa na európsky integračný projekt, s tým zároveň súvisí aj šírenie populizmu a nacionalizmu. Tieto skutočnosti sú považované za hrozbu integrácie. Dôraz sa má klást' na záujmy občanov, vytváranie nových pracovných pozícií, znovu potvrdiť hodnoty, na ktorých je EÚ budovaná a vziať do úvahy všetky pozitíva vyplývajúce z tejto integrácie. V dokumente sa tiež spomína boj proti terorizmu a európska

---

¹⁶⁸CLOSA, Carlos. *The Third Spanish Presidency of the EU in Comparative Perspective* [elektronický zdroj]. 2002. [cit. 16.3.2019]. Dostupné na: <http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano_en/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_in/zonas_in/dt12-2002>

¹⁶⁹ COMISIÓN EUROPEA. *Libro blanco sobre el futuro de Europa*. Luxemburg: Úrad pre publikácie EÚ, 2017. s. 29. ISBN 978-92-79-66493-9.

¹⁷⁰ *Ibid.*

¹⁷¹ MINISTERIO DE ASUNTOS EXTERIORES, UNIÓN EUROPEA Y COOPERACIÓN. *Assessment of European Commission White Paper on Future of Europe* [elektronický zdroj]. 2017. [cit. 17.3.2019]. Dostupné na: <http://www.exteriores.gob.es/Portal/en/SalaDePrensa/Comunicados/Paginas/2017_COMUNICADOS/2017_0301_COMU061.aspx>

obranná politika tvorená skupinou pripravených a ochotných štátov.¹⁷² Napriek faktu, že v oficiálnom vyhlásení nie je explicitne vymedzený scenár budúceho smerovania Únie z pohľadu Španielska, tak na základe uvedených charakteristík možno vyradiť prvé dva scenáre, ktorými sú pokračovanie v súčasnom smerovaní a iba jednotný trh.

Na základe *Učebnice evropské integrace* možno definovať štyri základné myšlienkové prístupy týkajúce sa budúcnosti európskej integrácie. Sú nimi federalizmus, realizmus, euroskepticizmus a nacionalizmus.¹⁷³ Európsky federalizmus je spojený s úsilím o budovanie nadnárodných inštitúcií prostredníctvom postupného delegovania právomocí národnými štátmi na spoločné inštitúcie Európskej únie. Španielske kráľovstvo už od svojho prístúpenia k Európskym spoločenstvám bolo zástancom myšlienky federalizmu, pričom princíp supranacionality sa nepovažoval za stratu národnej suverenity, ale za jej spoločnú realizáciu s inými štátmi európskej integrácie.¹⁷⁴ Dôležité však je vziať do úvahy aj vnímanie európskej integrácie dominantnými politickými stranami, ktoré sa striedajú pri výkone exekutívy. Socialistické vlády politickej strany PSOE, od začiatku integrovania Španielska do ES, tradične podporujú projekt politickej únie, založený na federalistickom princípe. Zatiaľ čo Ľudová strana, po víťazstve vo voľbách v roku 1996, viac inklinovala k nacionalizmu, teda dôraz sa kládol na funkciu národných vlád.¹⁷⁵

Stratégia pre vonkajšiu činnosť, publikovaná v roku 2015, uvádza, že členstvo v Európskej únii je vnímané vládncami elitami ako najlepší prostriedok na zabezpečenie ekonomickej prosperity a bezpečnosti Španielska. Podľa dokumentu, hlavnou prioritou vlády je: „vytvoriť integrovanejšiu Európu s väčšou legitimitou, prístupnejšiu a zodpovednejšiu vo vzťahu k svojim občanom“.¹⁷⁶ Stratégia tiež hovorí o Únii ako o globálnom hráčovi, pretože individuálne konanie európskych štátov na medzinárodnej scéne sa považuje za irelevantné. Členské štáty EÚ majú väčšiu politickú váhu a svetový vplyv

---

¹⁷² MINISTERIO DE ASUNTOS EXTERIORES, UNIÓN EUROPEA Y COOPERACIÓN. *Assessment of European Commission White Paper on Future of Europe* [elektronický zdroj]. 2017. [cit. 17.3.2019]. Dostupné na:

<http://www.exteriores.gob.es/Portal/en/SalaDePrensa/Comunicados/Paginas/2017_COMUNICADOS/2017_0301_COMU061.aspx>

¹⁷³ LACINA, Lubor – STREJČEK, Petr – BLÍŽKOVSKÝ, Petr. *Učebnice evropské integrace*. Brno: Barrister & Principal, 2016. s. 318. ISBN 978-80-7485-104-9.

¹⁷⁴ ANIKÉEVA, Natalya E. *Política exterior de España en los siglos XX y XXI*. Moskva: MGIMO, 2011. s. 71. ISBN 978-5-9228-0614-5.

¹⁷⁵ SPRINGEROVÁ, Pavlína. Španělské národní zájmy v kontextu vnitropolitických změn po roce 1986. In: *Mezinárodní politika*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2010, roč. 34, č. 2, s. 8-9. ISSN 0543-7962.

¹⁷⁶ MINISTERIO DE ASUNTOS EXTERIORES Y COOPERACIÓN. *Strategy for External Action* [elektronický zdroj]. 2015, s. 58. [cit. 17.3.2019]. Dostupné na: <<http://www.exteriores.gob.es/Portal/es/SalaDePrensa/Multimedia/Publicaciones/Documents/ESTRATEGIA%20DE%20ACCION%20EXTERIOR%20ingles.pdf>>

v rámci Únie ako samostatne, čoho dôkazom je aj postavenie Španielskeho kráľovstva v medzinárodných vzťahoch. Výsledkom európskeho integračného procesu by mala byť politická únia – federácia štátov a nie len únia suverénnych štátov. Stratégia opäť potvrdzuje federalistický pohľad Španielska na európsku integráciu. Proces vzniku federácie by mal byť postupný a prebiehať v niekoľkých fázach, avšak potrebné je definovať cieľ už na začiatku.

Ako jasný dôkaz podpory Španielska (občanov a parlamentu) pre ďalší posun v rámci európskej integrácie možno uviesť ratifikáciu Zmluvy o Ústave pre Európu nezáväzne referendum, ale tiež parlamentnou cestou.¹⁷⁷ Napriek relatívne nízkej volebnej účasti na referende z 20. februára 2005, tak až 76,73% zúčastnených hlasovalo v prospech prijatia Zmluvy o Ústave pre Európu. Španielsko sa tak zaradilo k prvým štátom EÚ, ktoré zvolali referendum týkajúce sa ratifikácie tejto zmluvy. Ústava napokon nevstúpila do platnosti z dôvodu jej odmietnutia občanmi Francúzska a Holandska.¹⁷⁸ Obdobnou zmluvou, pokiaľ ide o jej obsah a niektoré ustanovenia, bola Lisabonská zmluva, ktorá bola ratifikovaná oboma komorami španielskeho parlamentu. V prospech jej prijatia hlasovali socialisti, rovnako ako ľudovci.¹⁷⁹

Podľa prieskumu *Parlemeter 2018*, väčšina respondentov vníma členstvo Španielska v EÚ ako pozitívnu skutočnosť. Na základe grafu č. 10 môžeme vidieť, že 72% opýtaných bolo v prospech španielskeho členstva v európskej integrácii, zatiaľ čo len 6% negatívne vnímalo Úniu. Ďalších 21% respondentov preukázalo neutrálny postoj vo vzťahu k EÚ a 1% nemalo názor. Pozitívnym vnímaním Únie sa Španielsko zaradilo nad priemer EÚ-28 a to až o desať percentuálnych bodov (priemer pozitívneho vnímania v EÚ-28 je 62%).¹⁸⁰

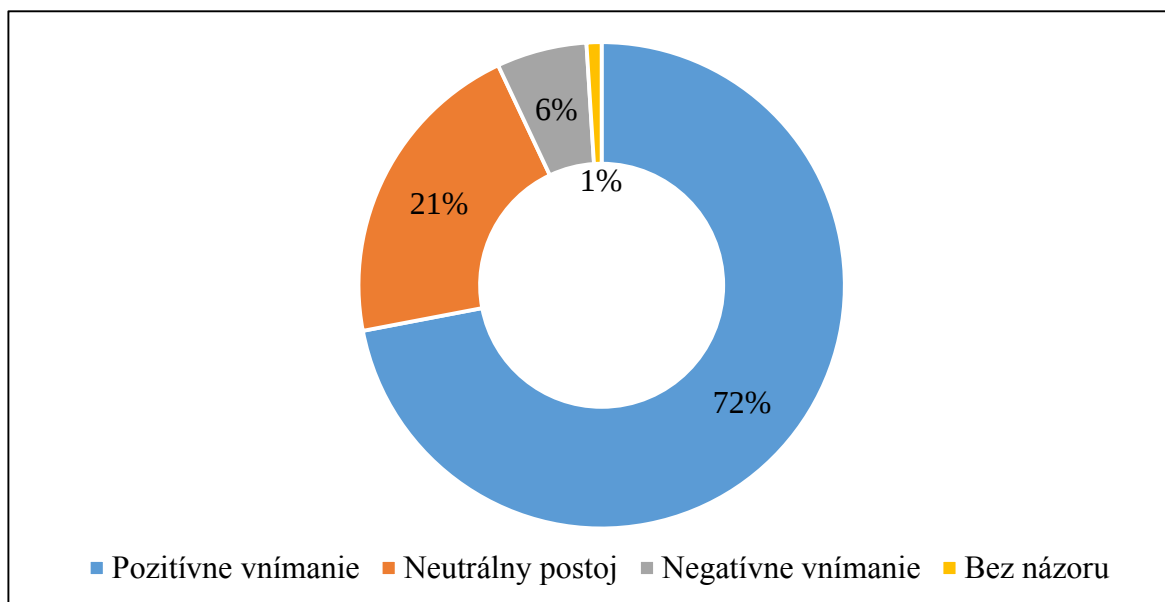
¹⁷⁷ CHACÓN, Elvira Martínez. *Economía española*. Barcelona: Ariel Economía, 2009. s. 153. ISBN 978-84-344-4557-4.

¹⁷⁸ TORREBLANCA, José I. *Spain 's Referendum on the European Constitution: a Double Disappointment* [elektronický zdroj]. 2005, s. 2. [cit. 18.3.2019]. Dostupné na: <<http://www.realinstitutoelcano.org/wps/wcm/connect/966bf6804f018583b8f3fc3170baead1/Torreblanca701.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=966bf6804f018583b8f3fc3170baead1>>

¹⁷⁹ SPRINGEROVÁ, Pavlína. Španělské národní zájmy v kontextu vnitropolitických změn po roce 1986. In: *Mezinárodní politika*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2010, roč. 34, č. 2, s. 10. ISSN 0543-7962.

¹⁸⁰ EUROPEAN PARLIAMENT. *Eurobarometer Survey 90.1 of the European Parliament: A Public Opinion Monitoring Study* [elektronický zdroj]. 2018. s. 18. [cit. 18.3.2019]. ISBN 978-92-846-4057-7. Dostupné na: <<https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/files/be-heard/eurobarometer/2018/parlemeter-2018/report/en-parlemeter-2018.pdf>>

Graf 10: Všeobecné vnímanie členstva Španielska v Európskej únii

Prameň: EUROPEAN PARLIAMENT. Eurobarometer Survey 90.1 of the European Parliament: A Public Opinion Monitoring Study [elektronický zdroj]. 2018. Dostupné na: <<https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/files/be-heard/eurobarometer/2018/parlemeter-2018/report/en-parlemeter-2018.pdf>>

Za najväčšie prínosy vyplývajúce z členstva Španielska v Európskej únii občania považujú ekonomický rast v krajine, zvýšenie pracovných príležitostí, posilnenie spolupráce medzi členskými štátmi EÚ a v neposlednom rade zvýšenie životnej úrovne. Väčšina Španielov považuje za najväčšie hrozby, od ktorých by mala Európska únia chrániť svojich občanov najmä nezamestnanosť, terorizmus, chudobu a sociálne vylúčenie.¹⁸¹ Tieto hrozby sa odvíjajú predovšetkým od dlhodobej vysokej miery nezamestnanosti, ktorá patrí medzi najvyššie spomedzi členských krajín Únie a preto sa Španielsko usiluje europeizovať tento problém a hľadať riešenia v rámci celej integrácie. Ďalšia hrozba je spojená nielen s medzinárodným terorizmom, ale aj s praxou terorizmu vo vnútri štátu a následnou vôľou riešiť daný problém na úrovni Európskej únie.

¹⁸¹ EUROPEAN PARLIAMENT. *A Stronger Voice Citizens' Views on Parliament and the EU* [elektronický zdroj]. 2017. s. 20-34. [cit. 18.3.2019]. ISBN: 978-92-846-1918-4. Dostupné na: <http://www.europarl.europa.eu/external/html/parlemetre/eb88_v2.pdf>

Záver

Hlavným cieľom diplomovej práce bolo vymedziť ekonomické a politické dopady vyplývajúce z členstva Španielskeho kráľovstva v Európskych spoločenstvách, resp. Európskej únii a porovnať ich s predvstupovou situáciou v štáte.

Základné problémy brániace pristúpeniu Španielska do Európskych spoločenstiev možno rozdeliť na politické a ekonomické. Politické prekážky pristúpenia mali svoje jadro v nedemokratickej vláde počas autoritatívneho režimu generála Franca. Príležitosť Španielska pre vstup do ES sa naskytla až v období procesu demokratizačnej transformácie. Ekonomické problémy spočívali v hospodárskej zaostalosti krajiny, ktorá bola dôsledkom uzavretosti ekonomiky. Zásadný vplyv mal aj vysoký podiel poľnohospodárskej produkcie na hospodárskej štruktúre štátu, spolu s vysokou mierou nezamestnanosti. Problém predstavovali aj regionálne rozdiely medzi jednotlivými autonómnymi spoločenstvami Španielska. Štát sa stal členom Európskych spoločenstiev 1. januára 1986. Po pristúpení patrilo Španielsko medzi chudobnejšie, tzv. periférne ekonomiky Spoločenstiev.

Po pristúpení krajiny k ES nastali zmeny v teritoriálnej štruktúre zahraničného obchodu krajiny, ktorá začala viac obchodovať s ostatnými členskými štátmi ES a to na úkor nečlenských krajín. Stimulom pre hospodársky rast bol prílev zahraničného kapitálu, ktorý so sebou priniesol know-how a moderné technológie, zvýšil produktivitu práce a tým v konečnom dôsledku prispel aj k ekonomickému rastu a pretváraniu štruktúry HDP. Prílev PZI však neriešil regionálne rozdiely, ale naopak, v období po pristúpení sa rozdiely medzi autonómnymi spoločenstvami zväčšili z dôvodu nerovnomernej distribúcie tohto kapitálu. Členstvo v ES taktiež nevyriešilo problém vysokej miery nezamestnanosti, ktorý je jedným z najväčších ekonomických problémov krajiny až do súčasnosti. Z pohľadu ES došlo k pripojeniu relatívne veľkého člena s ekonomickým potenciálom. V zahraničnopolitickej sfére, prístup Španielska k ES symbolizoval potvrdenie jeho návratu do medzinárodných vzťahov po niekoľkých rokoch izolácie.

Hlavným pozitívom členstva v Európskej menovej únii bolo odstránenie transakčných nákladov, čo predstavovalo opätovné zvýšenie obchodnej výmeny medzi Španielskom a jeho najväčšími obchodnými partnermi, z ktorých väčšina taktiež prijala jednotnú menu. Po vstupe štátu do eurozóny sa miera nezamestnanosti znižovala oveľa rýchlejšie ako v predchádzajúcom období a priblížila sa tak k európskemu priemeru. Zvýšil sa priemerný medziročný rast HDP v ekonomike, po roku 1999, až o jeden percentuálny bod. Nespochybniteľne pozitívnym dopadom bolo zlepšenie niektorých

makroekonomických ukazovateľov štátu v dôsledku plnenia maastrichtských kritérií. Uvedené fakty tiež súvisia s reálnou konvergenciou, ktorá má dopad na priblíženie sa životnej úrovne štátu k úrovni vo vyspelejších krajinách EÚ. Za hlavné negatívum členstva v menovej únii sa považuje strata autonómie štátu v tvorbe monetárnej politiky, čo v praxi znamená nemožnosť svojvoľne devalvovať menu za účelom zvýšenia konkurencieschopnosti.

Medzi tradičné oblasti zahraničnej politiky Španielska možno zaradiť Latinskú Ameriku a Stredomorie v dôsledku geografických, historických, koloniálnych, kultúrnych a ekonomických väzieb. Pristúpenie štátu k ES symbolizovalo akoby vytvorenie mostu v zahraničných vzťahoch Európskych spoločenstiev s uvedenými regiónmi. V súčasnosti je Španielsko aktívnym a významným hráčom v Európskej susedskej politike. Europeizácia španielskej agendy týkajúcej sa Stredomoria mala najväčší význam v 90. rokoch. K tomu došlo predovšetkým prostredníctvom inštitútu predsedníctva v Rade EÚ, kedy sa štát usiloval o dosiahnutie svojich národných záujmov týkajúcich sa regiónu. Úsilie bolo naplnené vznikom Barcelonského procesu, resp. Euro-stredomorského partnerstva. V nasledujúcom období sa Španielsko zaslúžilo o pretransformovanie francúzskej iniciatívy, ktorou vzniká Únia pre Stredozemie, do celoeurópskeho rámca.

Podporu Španielska pre SZBP možno sledovať v troch dimenziách – inštitucionálnej, národnej a medzinárodnej. Inštitucionálna dimenzia má zabezpečiť posilnenie princípu supranacionality a národná dimenzia spočíva v jednomyselnosti prijímania zahraničnopolitických cieľov a stratégií EÚ. Medzinárodný rozmer znamená, že prostredníctvom EÚ ako globálneho aktéra si štát zaistí svoju pozíciu v medzinárodných vzťahoch. Zahraničnopolitické priority štátu sa presunuli na európsku úroveň, čo platí aj v prípade latinskoamerického regiónu. Vstupom krajiny do Európskych spoločenstiev sa politický rozmer zahraničných vzťahov ES s Latinskou Amerikou rozširuje aj na ekonomickú spoluprácu. Ciele zahraničnej politiky Španielska v danej oblasti majú duálny charakter. Na jednej strane je ochrana ekonomických záujmov a na strane druhej riešenie politických a socioekonomických problémov iberoamerických štátov, ako bývalých španielskych kolónii.

Španielsko je členským štátom EÚ, ktorý tradične patrí medzi najväčších beneficentov prostriedkov EÚ pre spoločnú poľnohospodársku politiku. Financie EÚ významne prispeli k modernizácii odvetvia, čím sa podarilo znížiť náklady na výrobu, vytvorili sa nové pracovné príležitosti v sektore a v neposlednom rade prispeli k rozvoju cestovného ruchu v krajine. Španielsko je najväčším príjemcom finančných prostriedkov

z Európskeho námorného a rybárskeho fondu. Jedným z aspektov modernizácie hospodárstva po vstupe štátu do ES bolo zlepšenie dopravnej infraštruktúry, čo sa premietlo v zlepšení komunikačného prepojenia, znížili sa náklady na prepravu tovarov a tým sa znížila aj ich finálna cena. Pre Španielsko je ekonomicky, logisticky, ale aj turisticky významný projekt Stredomorský koridor, ktorý spojí Pyrenejský polostrov s maďarsko-ukrajinskou hranicou. Španielske kráľovstvo je vo všeobecnosti čistým príjemcom prostriedkov z rozpočtu Európskej únie. V minulosti dlhodobo platilo, že do skupiny čistých príjemcov patrili kohézne štáty, medzi ktoré sa zaraďovalo Španielsko od zriadenia Kohézneho fondu, až do roku 2013. Napriek tomu je krajina stále čistým príjemcom, na rozdiel od ostatných veľkých krajín EÚ, ktorými sú Nemecko, Francúzsko, Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska a Taliansko, ako čisti prispievatelia.

V diplomovej práci sme si určili hypotézu – *Španielske kráľovstvo je aktívnym pro-európskym členským štátom, ktorého aktivity smerujú k riadnemu fungovaniu EÚ*, ktorej platnosť môžeme potvrdiť. Španielsko sa od svojho pristúpenia aktívne zúčastňuje na riadnom fungovaní európskych štruktúr, dôkazom čoho sú aj programy doposiaľ štyroch španielskych predsedníctiev v Rade EÚ. Španielsko, na rozdiel od malých štátov EÚ, prostredníctvom inštitútu predsedníctva tiež sledovalo svoje národné záujmy, na základe čoho možno krajinu zaradiť k väčším štátom Únie. Navyše, Španielsko si uvedomuje fakt, že podpora silnej Únie ako globálneho aktéra na medzinárodnej scéne prinesie štátu omnoho viac politického vplyvu, ako keby vystupoval v medzinárodných vzťahoch samostatne. Z toho vyplýva snaha prispôbovať národné záujmy tým celoeurópskym, dochádza k procesu europeizácie španielskych národných záujmov. Štát taktiež činne podporoval ďalší stupeň ekonomickej integrácie – hospodársku a menovú úniu. Kráľovstvo sa zaslúžilo o vytvorenie Kohézneho fondu, o uznanie princípu územnej rozmanitosti v členských štátoch EÚ a o Barcelonský proces. Názory týkajúce sa budúcnosti EÚ sú zväčša v prospech federalizmu. Avšak pohľady na ďalšie smerovanie Únie sa líšia v závislosti od doposiaľ dvoch vládnych strán. Socialisti tradične podporujú projekt politickej únie založený na nadnárodnom princípe, zatiaľ čo predstavitelia Ľudovej strany viac kladú dôraz na funkciu národných vlád s medzivládny princípom európskej integrácie.

Pozícia Španielska v rámci Európskej únie je špecifická. Na jednej strane vystupuje ako veľký štát, nielen z hľadiska geografickej a ekonomickej veľkosti, ale aj z pohľadu presadzovania svojich národných záujmov. Na druhej strane, krajina profituje z výhod charakteristických pre malé štáty, čomu nasvedčuje aj fakt, že Španielsko je čistým príjemcom prostriedkov z rozpočtu Európskej únie.

Zoznam použitej literatúry

Knižné zdroje, monografie a vedecko-kvalifikačné práce

1. ANIKÉEVA, Natalya E. *Política exterior de España en los siglos XX y XXI*. Moskva: MGIMO, 2011. 202 s. ISBN 978-5-9228-0614-5.
2. BALÁŽ, Peter a kol. *Medzinárodné podnikanie*. Bratislava: Sprint dva, 2010. 546 s. ISBN 978-80-89393-18-3.
3. BOCIANOVÁ, Kateřina. *Evropská unie a Středomoří: Role Španělska a Francie*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2015. 246 s. ISBN 978-80-246-3072-4.
4. BRETHERTON, Charlotte – VOGLER, John. *The European Union as a Global Actor*. 2. vyd. Londýn: Routledge, 2006. 273 s. ISBN 9-78-0-415-28244-4.
5. CALDERÓN, Álvaro a kol. *Foreign Direct Investment in Latin America and the Caribbean*. Santiago: United Nations, 2018, 205 s. ISBN 978-92-1-121993-7.
6. CAMERON, Fraser. *An Introduction to European Foreign Policy*. 2. vyd. Londýn: Routledge, 2012. 293 s. ISBN 978-0-415-59922-1.
7. COMISIÓN EUROPEA. *Libro blanco sobre el futuro de Europa*. Luxemburg: Úrad pre publikácie EÚ, 2017. 31 s. ISBN 978-92-79-66493-9.
8. CONSEJO DE LA UNIÓN EUROPEA. *El Consejo Europeo y el Consejo de la Unión Europea a través del tiempo*. Luxemburg: Úrad pre publikácie EÚ, 2016. 67 s. ISBN 978-92-824-5274-5.
9. FARRELL, Mary. *Spain in the EU: The Road to Economic Convergence*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2001. 216 s. ISBN 978-0333749630.
10. FIALA, Petr – PITROVÁ, Markéta. *Rozšiřování ES/EU*. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2001. 193 s. ISBN 80-210-2645-6.
11. GILLESPIE, Richard – RODRIGO, Fernando – STORY, Jonathan. *Las relaciones exteriores de la España democrática*. Madrid: Alianza Editorial, 1995. 278 s. ISBN 84-206-2831-X.
12. CHACÓN, Elvira Martínez. *Economía española*. 2.vyd. Barcelona: Ariel Economía, 2009. 550 s. ISBN 978-84-344-4557-4.
13. KOPPÁNOVÁ, Martina. *Španielsko – hospodársky vývoj a jeho postavenie v EÚ: diplomová práca*. Školiteľ: Vladimír Jeníček. Praha, 2011. 96 s
14. LACINA, Lubor – STREJČEK, Petr – BLÍŽKOVSKÝ, Petr. *Učebnice evropské integrace*. 4.vyd. Brno: Barrister & Principal, 2016. 359 s. ISBN 978-80-7485-104-9.

15. LACINA, Lubor a kol. *Učebnice evropské integrace*. 3.vyd. Brno: Barrister & Principal, 2011, 468 s. ISBN 978-80-87474-31-0.
16. LIPKOVÁ, Ľudmila a kol. *Európska únia*. Bratislava: Sprint dva, 2011. 446 s. ISBN 978-80-89393-33-6.
17. POLACK, Benny – HUNTER, Graham. *The Paradox of Spanish Foreign Policy, Spain's International Relations from Franco to Democracy*. Londýn: Pinter Publisher, 1987. 196 s. ISBN 0-86187-468-4.
18. REAL INSTITUTO ELCANO. *20 years of Spain in the European Union (1986-2006)*. Madrid: Artegraf, 2006. 160 s. ISBN 84-689-7384-X.
19. ŠIKULOVÁ, Ivana. *Konvergencia v procese európskej menovej integrácie*. Bratislava: Ekonomický ústav SAV, 2006. 150 s. ISBN 9788071441557.
20. TSOUKALIS, Loukas. *The European Community and its Mediterranean Enlargement*. Londýn: HarperCollins Publishers, 1981. 320 s. ISBN 978-0043820308.
21. WOLTEMAR, Richard a kol. *Ekonomika štátov Európskej únie*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2011. 306 s. ISBN 978-80-225-3152-8.

Elektronické zdroje

1. BANCO DE ESPAÑA. *The Spanish Economy in EMU: The First Ten Years* [elektronický zdroj]. Madrid: Banco de España, 2009. 59 s. [cit. 20.2.2019]. Dostupné na: <https://www.bde.es/f/webbde/SES/Secciones/Publicaciones/PublicacionesSeriadas/DocumentosOcasionales/09/Fic/do0901e.pdf>
2. CLOSA, Carlos. *The Third Spanish Presidency of the EU in Comparative Perspective* [elektronický zdroj]. 2002. [cit. 15.3.2019]. Dostupné na: http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano_en/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_in/zonas_in/dt12-2002
3. COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. *Madrid Action Plan 2010-2012* [elektronický zdroj]. Brusel, 15.11.2010, 12 s. [cit. 2.3.2019]. Dostupné na: http://eeas.europa.eu/archives/docs/la/summits/docs/madrid_action_plan_en.pdf
4. DELORS, Jacques. *Report on economic and monetary union in the European Community* [elektronický zdroj]. Brusel: 17.4.1989. 40 s. [cit. 14.2.2019]. ISBN 92-826-0655-4. Dostupné na: http://aei.pitt.edu/1007/1/monetary_delors.pdf

5. ESPAÑA GLOBAL. *About Global Spain* [elektronický zdroj]. 2019. [cit. 19.1.2019]. Dostupné na: <<https://espanaglobal.gob.es/en/about-global-spain>>
6. EURACTIV. *Španielske predsedníctvo* [elektronický zdroj]. 22.12.2009. [cit. 3.3.2019]. Dostupné na: <<https://euractiv.sk/section/buducnost-eu/linksdossier/spanielske-predsednictvo-000242/>>
7. EUR-LEX. *Acquis* [elektronický zdroj]. 2019. [cit. 11.2.2019]. Dostupné na: <<https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/acquis.html>>
8. EUROPEAN COMMISSION. *CAP in your Country: Spain* [elektronický zdroj]. 2016. 6 s. [cit. 9.3.2019]. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/cap-in-your-country/pdf/es_en.pdf>
9. EUROPEAN COMMISSION. *CEF Support to Mediterranean Corridor* [elektronický zdroj]. 2018. 30 s. [cit. 13.3.2019]. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/inea/sites/inea/files/201803_corridor_report_med_withcover_0.pdf>
10. EUROPEAN COMMISSION. *EU Funding for TEN-T* [elektronický zdroj]. 2019. [cit. 13.3.2019]. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/transport/themes/infrastructure/ten-t-guidelines/project-funding_en>
11. EUROPEAN COMMISSION. *European Maritime and Fisheries Fund* [elektronický zdroj]. 2019. [cit. 11.3.2019]. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/fisheries/cfp/emff_en>
12. EUROPEAN COMMISSION. *Facts and figures on the common fisheries policy* [elektronický zdroj]. Luxemburg: Úrad pre publikácie EÚ, 2018. 48 s. [cit. 11.3.2019]. ISBN 978-92-79-74555-3 Dostupné na: <https://ec.europa.eu/fisheries/sites/fisheries/files/docs/body/pcp_en.pdf>
13. EUROPEAN COMMISSION. *Migration from Latin America to the EU* [elektronický zdroj]. 2006. [cit. 2.3.2019]. Dostupné na: <http://eeas.europa.eu/archives/docs/la/docs/migration_en.pdf>
14. EUROPEAN COMMISSION. *Standard Eurobarometer 89, Spring 2018: The views of Europeans on the European Union's priorities* [elektronický zdroj]. 2018. 68 s. [cit. 20.12.2018]. Dostupné na: <<http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion>>
15. EUROPEAN COMMISSION. *Statistical Factsheet: European Union* [elektronický zdroj]. 2018. 22 s. [cit. 10.3.2019]. Dostupné na:

- <https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/statistics/factsheets/pdf/eu_en.pdf>
16. EUROPEAN COMMITTEE OF THE REGIONS. *Division of Powers* [elektronický zdroj]. 2012. [cit. 27.10.2018]. Dostupné na: <<https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/countries/MembersLP/Spain/Pages/default.aspx>>
17. EUROPEAN MONETARY INSTITUTE. *Convergence Report* [elektronický zdroj]. Frankfurt nad Mohanom: Kern & Birner, 1998. 360 s. [cit. 17.2.2019]. ISBN 92-9166-057-4. Dostupné na: <<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/conrep/cr1998en.pdf>>
18. EUROPEAN PARLIAMENT. *A Stronger Voice Citizens' Views on Parliament and the EU* [elektronický zdroj]. 2017. 54 s. [cit. 18.3.2019]. ISBN: 978-92-846-1918-4. Dostupné na: <http://www.europarl.europa.eu/external/html/parlemetre/eb88_v2.pdf>
19. EUROPEAN PARLIAMENT. *Eurobarometer Survey 90.1 of the European Parliament: A Public Opinion Monitoring Study* [elektronický zdroj]. 2018. 80 s. [cit. 18.3.2019]. ISBN 978-92-846-4057-7. Dostupné na: <<https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/files/be-heard/eurobarometer/2018/parlemeter-2018/report/en-parlemeter-2018.pdf>>
20. EUROPEAN UNION EXTERNAL ACTION. *EU-CELAC Relations* [elektronický zdroj]. Brusel, 16.7.2018. [cit. 1.3.2019]. Dostupné na: <https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/13042/eu-celac-relations_en>
21. EURÓPSKA KOMISIA. *Kohézny fond* [elektronický zdroj]. 2018. [cit. 12.3.2019]. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/regional_policy/sk/funding/cohesion-fund/>
22. EURÓPSKA ÚNIA. *Rozloha a obyvateľstvo* [elektronický zdroj]. 2018. [cit. 27.10.2018]. Dostupné na: <https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/living_sk#size>
23. EURÓPSKY PARLAMENT. *Európska susedská politika* [elektronický zdroj]. 2018. [cit. 25.2.2019]. Dostupné na: <<http://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/170/europska-susedska-politika>>
24. EURÓPSKY PARLAMENT. *Zmluva o Európskej únii/Maastrichtská zmluva* [elektronický zdroj]. 2019. [cit. 14.2.2019]. Dostupné na: <<http://www.europarl.europa.eu/about-parliament/sk/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/single-european-act>>

25. EUROSTAT. *Which Member States have the largest share of EU's GDP?* [elektronický zdroj]. 2018. [cit. 21.11.2018]. Dostupné na: <<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20180511-1?inheritRedirect=true>>
26. EVROPSKÁ UNIE. *Rozšíření* [elektronický zdroj]. 2015. [cit. 24.4.2019]. Dostupné na: <https://europa.eu/european-union/topics/enlargement_cs>
27. GARCIA-IGLESIAS, Maria Concepcion. *The economy of Spain without and within the European Union: 1945–2002* [elektronický zdroj]. Barcelona, 2003, 773 s. [cit. 28.1.2019]. Dostupné na: <http://www.academia.edu/24146838/The_economy_of_Spain_without_and_within_the_European_Union_1945_2002>
28. GOBIERNO DE ESPAÑA. *Spanish External Sector and Competitiveness: Facts and Figures* [elektronický zdroj]. 2017, 11 s. [cit. 20.11.2018]. Dostupné na: <http://www.thespanisheconomy.com/stfls/tse/ficheros/2013/agosto/170822_SPANISH_EXTERNAL_SECTOR.pdf>
29. INSTITUTO CERVANTES. *La institución* [elektronický zdroj]. 2019. [cit. 19.1.2019]. Dostupné na: <<https://espanaglobal.gob.es/en/about-global-spain>>
30. INSTITUTO NACIONAL DE ESTADÍSTICA. *Población residente en España* [elektronický zdroj]. 2018. [cit. 29.10.2018]. Dostupné na: <http://www.ine.es/dyngs/INEbase/es/operacion.htm?c=Estadistica_C&cid=1254736176951&menu=ultiDatos&idp=1254735572981>
31. LA MONCLOA. *Foreign Policy* [elektronický zdroj]. 2017. [cit. 18.12.2018]. Dostupné na: <<http://www.lamoncloa.gob.es/lang/en/espana/st17/foreignpol/Paginas/index.aspx>>
32. LA MONCLOA. *Spanish Constitution* [elektronický zdroj]. 2018. 38 s. [cit. 2.12.2018]. Dostupné na: <http://www.lamoncloa.gob.es/documents/constitucion_inglescorregido.pdf>
33. LA MONCLOA. *Spanish Institutions* [elektronický zdroj]. 2018. [cit. 2.12.2018]. Dostupné na: <<http://www.lamoncloa.gob.es/lang/en/espana/spanishinstitutions/Paginas/index.aspx>>
34. LIMA, José Durán a kol. *Latin America-European Union cooperation* [elektronický zdroj]. Santiago: United Nations, 2014. 143 s. [cit. 28.2.2019]. Dostupné na: <https://repositorio.cepal.org/bitstream/handle/11362/37595/S1420618_en.pdf?sequence=1>

35. MINISTERIO DE ASUNTOS EXTERIORES Y COOPERACIÓN. *Strategy for External Action* [elektronický zdroj]. 2015. 144 s. [cit. 17.1.2019]. Dostupné na: <<http://www.exteriores.gob.es/Portal/es/SalaDePrensa/Multimedia/Publicaciones/Documents/ESTRATEGIA%20DE%20ACCION%20EXTERIOR%20ingles.pdf>>
36. MINISTERIO DE ASUNTOS EXTERIORES, UNIÓN EUROPEA Y COOPERACIÓN. *Assessment of European Commission White Paper on Future of Europe* [elektronický zdroj]. 2017. [cit. 17.3.2019]. Dostupné na: <http://www.exteriores.gob.es/Portal/en/SalaDePrensa/Comunicados/Paginas/2017_COMUNICADOS/20170301_COMU061.aspx>
37. MINISTERIO DE ASUNTOS EXTERIORES, UNIÓN EUROPEA Y COOPERACIÓN. *Common Foreign and Security policy* [elektronický zdroj]. 2018. [cit. 19.12.2018]. Dostupné na: <<http://www.exteriores.gob.es/Portal/en/PoliticaExteriorCooperacion/UnionEuropea/Paginas/PoliticaExteriorSeguridadComun.aspx>>
38. MINISTERIO DE ASUNTOS EXTERIORES, UNIÓN EUROPEA Y COOPERACIÓN. *Development Cooperation* [elektronický zdroj]. 2019. [cit. 9.1.2019]. Dostupné na: <<http://www.exteriores.gob.es/Portal/en/PoliticaExteriorCooperacion/CooperacionAIDesarrollo/Paginas/Inicio.aspx>>
39. MINISTERIO DE ASUNTOS EXTERIORES, UNIÓN EUROPEA Y COOPERACIÓN. *Modalidades e instrumentos de cooperación* [elektronický zdroj]. 2019. [cit. 15.1.2019]. Dostupné na: <<http://www.aecid.es/EN/aecid/modalities-and-instruments-of-cooperation>>
40. MINISTERIO DE ASUNTOS EXTERIORES, UNIÓN EUROPEA Y COOPERACIÓN. *Spain and the Maghreb* [elektronický zdroj]. 2019. [cit. 7.1.2019]. Dostupné na: <<http://www.exteriores.gob.es/Portal/en/PoliticaExteriorCooperacion/UnionEuropea/Paginas/PoliticaExteriorSeguridadComun.aspx>>
41. MINISTERIO DE ASUNTOS EXTERIORES, UNIÓN EUROPEA Y COOPERACIÓN. *Spain in Ibero-America* [elektronický zdroj]. 2019. [cit. 7.1.2019]. Dostupné na: <<http://www.exteriores.gob.es/Portal/en/PoliticaExteriorCooperacion/Iberoamerica/Paginas/EspEnIberoamerica.aspx>>

42. MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ SR. *Ekonomická informácia o teritóriu: Španielske kráľovstvo* [elektronický zdroj]. 2018. 31 s. [cit. 15.11.2018]. Dostupné na: <<https://www.mzv.sk/documents/10182/620840/%C5%A0panielsko+-ekonomick%C3%A9+inform%C3%A1cie+o+terit%C3%B3riu+2018>>
43. MORATA, Francesc – FERNÁNDEZ, Ana-Mar. *The Spanish Presidencies of 1989, 1995 and 2002: From Commitment to Reluctance towards European Integration* [elektronický zdroj]. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona, 23 s. [cit. 17.2.2019]. Dostupné na: <http://www.mzes.uni-mannheim.de/projekte/typo3/site/fileadmin/research%20groups/1/teamB-reader/Morata%20%26%20Fernandez_The%20Spanish%20presidencies.pdf>
44. OECD. *Unemployment rate* [elektronický zdroj]. 2018. [cit. 25.11.2018]. Dostupné na: <<https://data.oecd.org/unemp/unemployment-rate.htm>>
45. POWELL, Charles. *The Long Road to Europe: Spain and the European Community, 1957-1986* [elektronický zdroj]. Madrid: Elcano Royal Institute, 2015. 24 s. [cit. 28.1.2019]. Dostupné na: <<https://charlespowell.eu/wp-content/uploads/2016/01/DT9-2015-Powell-Long-Road-Europe-Spain-European-Community-1957-1986.pdf>>
46. RADA EURÓPSKEJ ÚNIE. *Zasadnutie ministrov krajín EÚ a CELAC, 16.-17.7. 2018* [elektronický zdroj]. Brusel, 2018. [cit. 1.3.2019]. Dostupné na: <<https://www.consilium.europa.eu/sk/meetings/international-ministerial-meetings/2018/07/16-17/>>
47. ROYO, Sebastián. *The Experience of Spain and Portugal in the European Union: Lessons for Latin America* [elektronický zdroj]. Miami, 2002, 42 s. [cit. 26.1.2019]. Dostupné na: <<http://aei.pitt.edu/8079/1/royoworkingpaper.pdf>>
48. SECRETARÍA GENERAL IBEROAMERICANA. *La Cooperación Iberoamericana* [elektronický zdroj]. 2018. [cit. 12.1.2019]. Dostupné na: <<https://www.segib.org/cooperacion-iberoamericana/>>
49. TORREBLANCA, José I. *Spain's Referendum on the European Constitution: a Double Disappointment* [elektronický zdroj]. 2005, 6 s. [cit. 18.3.2019]. Dostupné na: <<http://www.realinstitutoelcano.org/wps/wcm/connect/966bf6804f018583b8f3fc3170baead1/Torreblanca701.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=966bf6804f018583b8f3fc3170baead1>>

50. WANG, Sam. *A Familial Relation? Spain and Latin America in the 21st Century* [elektronický zdroj]. Washington, 24.6.2016, 7 s. [cit. 27.2.2019]. Dostupné na: <http://www.coha.org/wp-content/uploads/2016/06/Spain-Latin-America_Final.pdf>
51. WORLD POPULATION REVIEW. *Spain Population 2018* [elektronický zdroj]. 2018. [cit. 5.11.2018]. Dostupné na: <<http://worldpopulationreview.com/countries/spain-population/>>
52. ZUKAL, Jiří. *Předsednictví v Radě EU: Španělsko na půl roku dirigenten* [elektronický zdroj]. 2010. [cit. 16.3.2019]. Dostupné na: <<https://www.mvcr.cz/clanek/predsednictvi-v-rade-eu-spanelsko-na-pul-roku-dirigentem.aspx>>

Články vo vedeckých a odborných časopisoch a v periodikách

1. BUBEN, Radek. Stále rozdělované Španělsko. In: *Mezinárodní politika*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2010, roč. 34, č. 2, s. 4-7. ISSN 0543-7962.
2. COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES. Commission Opinion of 31 May 1985 on the applications for accession to the European Communities by the Kingdom of Spain and the Portuguese Republic. [elektronický zdroj]. In: *Official Journal of the European Communities*. Brusel: Legislation, 15.11.1985, roč. 28, č. L 302, 497 s. [cit. 28.1.2019]. ISSN 0378-6978. Dostupné na: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L:1985:302:FULL&from=EN>>
3. LIPKOVÁ, Ľudmila. Španielsko a Európska únia. In: *Medzinárodné vzťahy*. Martin: Neografia, a. s., 2003, roč. 1, č. 2, s. 54-65. ISSN 1336-1562.
4. RUDOLFOVÁ, Alena. Latinskoamerický rozměr španělské zahraniční politiky. In: *Mezinárodní politika*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2010, roč. 34, č. 2, s. 18-20. ISSN 0543-7962.
5. SPRINGEROVÁ, Pavlína. Španělské národní zájmy v kontextu vnitropolitických změn po roce 1986. In: *Mezinárodní politika*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2010, roč. 34, č. 2, s. 8-10. ISSN 0543-7962.

Databázy

1. EUROPEAN COMMISSION. *EU expenditure and revenue 2014-2020* [elektronický zdroj]. 2019. [cit. 14.3.2019]. Dostupné na: <http://ec.europa.eu/budget/graphs/revenue_expenditure.html>

2. EURÓPSKY PARLAMENT. *SPP v číslach* [elektronický zdroj]. 2018. [cit. 9.3.2019].
Dostupné na: <<http://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/104/spolocna-polnohospodarska-politika-v-cislach>>
3. EUROSTAT. *Population on 1 January* [elektronický zdroj]. 2018. [cit. 29.10.2018].
Dostupné na:
<<https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tps00001>>
4. THE WORLD BANK. *GDP per capita* [elektronický zdroj]. 2019. [cit. 8.2.2019].
Dostupné na:
<<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?contextual=default&end=1994&locations=ES&start=1982>>